kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 61 NİSAN 2000

450.000 TL. (KDV DAHİL)

SULTAN'LA CEZAEVİNDE KONUŞTUK : "Ölüm kızımı alıp beni bıraktı"

FLÖRT ÇAĞINDA ÜREME BİLGİSİ: Öğretenler, öğrenciler konuştu • HEDİYE AKSOY: Genç kadının gerilla olarak portresi • KADINLARIN ANAYASASI?

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

siviller de vardı...

Burası Sultan için kendine ait bir odaydı. Kendini ve kızını böcek ilacıyla bu odada öldürmek istedi. Kızı öldü, o cezaevinde...

Basında cinsel eğitim olarak yansıtılan projenin uygulayıcılarıyla ve öğrencilerle konuştuk. Orta sayfamızda iki kız öğrenci aldıkları eğitim konusunda tartıştılar.

Hediye Aksoy on dört yaşında siyasetle tanıştı. On yedi yaşında yakınında patlayan mayınla yaralanıp cezaevine girdi. Gözleri görmüyor, tedavi görmek üzere altı aylığına şartlı tahliye edildi.

Merhaba,

Kadınlar açısından oldukça yoğun bir ayı geride bıraktık. İstanbul da yine yürüyüş yapılmasına izin verilip verilmeyeceğinin gergin beklentisi yaşandı. 8 Mart günü çoğunluğunu karma örgütlerden kadın gruplarının oluşturduğu, bağımsız kadınların da yeraldığı miting, beklenenden çok erkeğin katılımıyla gerçekleşti. Böyle bir kutlamanın içimize sindiği söylenemez. Ama polis barikatlarını geçip yürüyen binlerce kadının heyecanı, kadınların bu mücadele ve dayanışma gününde birlikte olmak için gösterdikleri çabanın boşuna olmadığını gösteriyordu.

Deprem bölgesi ve Gazi Mahallesi'ndeki 8 Mart etkinliklerine katılan Beyhan izlenimlerini yazdı. Nazmiye Güçlü ise, bize Ermeni cemaatinden kadınların 8 Mart kutlamalarını aktardı.

Dergimizde geçen aydan itibaren yer alan kimi yenilikler dikkatinizi çekti mi, bilmiyoruz. Örneğin geçen ay başlattığımız ***Anıyoruz*** sayfası bu sayıda da devam ediyor. Ayrıca Nisan sayımızda ***Feminist Ansiklopedi*** denememiz yer alıyor. Bu köşeleri "hafıza kaybı"na karşı açtık, doğru mu yaptık, ne dersiniz?

Mart ayında kadın dergileri önem kazanıyor. Biz de bu dergilerden bazılarına bu sayıda yer verdik. Bu arada kadın politikasıyla ilgisi olmayan kimi dergilerin de Mart ayında kadın konusuna ağırlık verdiğini ve postfeminizmin en az feminizm kadar rağbet gördüğünü esefle gözlemledik.

Bu sayımızda ***Anayasamı İstiyorum*** kampanyasıyla birlikte açılan tartışmaya birisi kampanya içinden olmak üzere üç kadın katkıda bulunuyor.

Giriştiğimiz her tür yenilikle ilgili neler düşündüğünüzü merak ediyoruz. ***Pazartesi***'nin Türkiye'nin ve dünyanın meselelerine feminist açıdan bakan bir dergi olmasını önemsiyoruz. Ama en az bunun kadar feministler arası bir tartışma ortamı yaratmak da bizim için önemli. Bu en çok okurların katkısıyla oluşabilecek bir şey. O yüzden gerek dergide yayımlanan yazılarla ilgili, gerekse feminizmin gündemine ilişkin eleştiri ve tartışma yazılarınızı bekliyoruz.

Bu arada hiç yapmak istemediğimiz bir değişikliği de bu sayıdan duyuralım istedik. Önümüzdeki ay dergimizin fiyatını artırmamız bir zorunluluk haline geldi. Bizi anlayışla karşılayacağınızı ümit ediyoruz. ***Pazartesi***'nin maliyetini çıkarması, yaşaması açısından çok önemli bir unsur. Ama tabii asıl önemli olan okurların birbirleriyle ve dergiyle kurdukları bağlantı.

Önümüzdeki ay görüşmek üzere.

aklımda kalan son resim kızımın morarmış tırnakları...

Sultan Elbistanlı küçük bir asansör odasında, etkili bir böcek ilacını önce koluna enjekte etti, sonra içti. Arkasında bırakmak istemediği yedi yaşındaki kızı Nurgüzel'e sımsıkı sarılarak ölmeyi bekledi. Kendisi ve kızı için "bir anlık" bir ölüm arzuluyordu. Ölüm uzun sürüyormuş, kızını aldı, onu geride bıraktı.

Bir aydır Osmaniye Cezaevi'nde yatan Sultan, ne avukat istiyor ne de cezaevinden çıkmak.

Sürekli ağlıyor. Sık sık kızını gördüğünü söylüyor. Bulunduğu Osmaniye Cezaevi, demir kapının mazgalından görebildiğimiz kadarıyla pislik içinde. Ancak izin alarak sarılabiliyoruz ona. Neler yaşadığını sorduğumuzda, içindeki "zehiri" kusarcasına anlatıyor:

"Epeydir düşünüyordum, bir hafta öncesinden de kurmaya başlamıştım. Olay anını net hatırlamıyorum. Koluma enjektörle zehir enjekte ettim, plastik şişeden zehir içtim. Gözlerimde kararma, kulağımda çınlama oldu. Bu kadar etkileneceğimi tahmin etmemiştim. Benim gayem kızımı çok rencide etmeden bu dünyadan göçmekti. Kapıyı kilitlemiştim, yoksa atacaktım kendimi.

Zehir etkisini göstermeye başlayınca kızıma, hadi çişin varsa çişini yap kızım dedim. Gitti askılı pantolonu olduğundan zorla yaptı çişini geldi. Bana, "Anne ne var, her yer zehir kokuyor," dedi. Böcekler var, ilaçlama yapacağım, dedim. Sürekli sarılıp öpüyordu beni. "Anne şimşekler var yağmur var, korkmuyorsun değil mi?" dedi. Sımsıkı sarıldım ona, enjektörle zehir verdim mi vermedim mi bilmiyorum. Arkamda kalsın istemiyordum. "Ah," dediğini duydum. Gözyaşları elime damlıyordu sürekli, ne kadar öyle kaldık bilmiyorum. Elimden mi kaydı, yere mi düştü bilmiyorum. Tekrar şişeyi elime aldım. Ağrım, sancım çok fazlaydı, kızımı bile göremiyordum. Hayaller görüyordum, beni betonun içine gömmüşlerdi, ağzımdan koyu kıvamda sıvılar akıyordu. Önümde sıcak, çok sıcak kazanlar vardı, beni onun içine atmak istiyorlardı. Kızımı gördüm o an, tırnakları mosmor olmuş, açamıyorum ellerini bir türlü. Sonra annemi gördüm. Yunanistan'daki abimi, ölmüş babannemi gördüm başımda, abim beni kaldırıyor. Meğer kurtarmışlar beni o an. Aklımda kalan son resim kızımın morarmış tırnakları. Daha dün gördüm, 'Anne ben kirliyim' dedi, yıkadım onu. Hastanede sağ kalçasına iğne yapmışlar kurtarmak için. Hiçbir yerinde darbe izi yokmuş, kokumdan ölmüş. Çünkü var gücümle uğraşıyordum sesini duymasınlar diye, sarılmıştım ona.

Biliyorum kızım beni isteseydi alırdı yanına. Hastanede başımdaydı, serumunu o taktı.

Neden cezaevinden çıkmak istemiyorsun diyoruz:

"Herkes benim buradan çıkmam için uğraşıyor. Ne yaparım çıkıp kızımın eşyalarının olduğu evde. Hiçbir beklentim kalmamıştı hayattan. Annem hastaydı, babam yoksuldu. İnsan nasıl yoktan var ettiği yedi yaşındaki çocuğunu yok eder. Yavruma mutluluk veremez olmuştum. Nasıl olsa ölüm bir anlık değil mi, bir anda kurtuluruz demiştim. Ama ben yaşıyorum kızım gitti."

İntiharının ardından kurtarılan Sultan, Adana Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne gönderilmiş. Üç gün kaldığı hastaneden cezaevine yollanmış. Majör depresif teşhisi konan Sultan'ın doktorlarıyla görüşmek için gittiğimiz hastanede bir hemşireden başkasını bulamadık. Kocaman bir bahçe içinde yer alan hastanenin tel örgülerinden dışarı bakan hastalar gelen geçene laf atıyor. Kadın hastalar, tel örgülerle kapalı oldukları alana yaklaşmamız için, "Gelsene," deyip ellerini uzatıyorlar. Urkmedik desek yalan olur. Tıpkı bir gerilim filminin kareleri gibi sahnelerdi her biri.

Önce çocuğu götürdüm ama ölmüştü

Cezaevi önünde tanışıp görüş sonrası Adana Ceyhan'daki evlerine gittiğimiz Elbistanlı ailesi Sultan'ın resimlerini gösteriyor bize. Resimlerde hep gülüyor Sultan, kucağında kızı gözleri parlıyor. Kısa sürse de mutluymuş bir zamanlar.

Annesi üzüntüden konuşamıyor, elleri şiş, kulakları ağır işitiyor. Kapıcılığını yaptıkları apartmanın tek göz odasında yaşıyorlar. Beş çocuklarından ortancası olan Sultan'ı kurtarmaya çabalıyorlar. Birlikte apartmanın en üst katına, asansör odasına çıkıyoruz. Sultan'ın böcek ilacıyla intihar ettiği odada bir kat yatak, bir kaç terlikten başka bir şey yok.

Babası Sultan'ı koma halinde bulduğu günü şöyle anlatıyor:

"Şubat'ın 19'unda çamaşır asmak için asansör odasına çıkıyor. Annesi diyor ki, "Kızını yağmur başlayacak, istersen boşuna serme." O da, "Tamam anne, sen aşağı in, ben Nurgüzel'e biraz ders yaptıravım," diyor. Kızının boyalarını, defterini alıyor. Aradan yarım saat-bir saat geçiyor, Sultan'ın bir arkadaşı geliyor, Sultan'ı görmek istiyor. Annesi de küçük kızı yukarı gönderiyor, kız çıkıyor yukarı, kapılar kilitli. Sesleniyor, cevap alamıyor.

Acaba bir yere mi gitti diye soruşturuyorlar, apartmanı arıyorlar bulamıyorlar. Annesi çıkıyor

Ailesi sık sık ziyaret ederek Sultan'a destek olmaya çalışıyor.

Apartmanda yaşayanların ardiye olarak kullandığı küçük asansör odası Sultan'ın kızıyla yalnız kalabildiği, ayrıldığı kocasından gelen mektupları okuyabildiği, o mektupları yaktığı, ölme kararı aldığı ve uyguladığı mekân olmuş. Yani ona ait bir oda...

yukarı bu defa, çatı katı da asansör odası da kilitli. Ben de orada birine yedek anahtar vermiştim, belki eskisi kaybolur diye. Onu aldırdım. Annesi çatıyı açıyor kimse yok, sonra asansör odasının küçük bir penceresi var, oradan bakıyor içeri, ikisi de yatıyor yerde. Hemen camdan aşağıya atlıyor, bir bakıyor Sultan'ın ağzında köpük var. Apartmanda bir doktor vardı, ona haber verdim, yardım etsin diye. Önce çocuğu götürdüm hastaneye, hemen müdahale ettiler ama ölmüştü. Yine de vücudu sıcak olduğu için bir iğne yaptılar, şok uyguladılar. Çocuğu Sultan'dan on beş dakika kadar önce götürdüm ama yine de olmadı. ölmüştü. Sonra Sultan'a müdahale yaptılar midesini yıkadılar."

Sultan kızını doğurduktan sonra hastane odasında mutlu gülümsüyor...

Nurgüzel'i kaybettik bari Sultan'ı kazanalım

On sekiz yaşında İlhan Kozan'la kaçarak evlenen Sultan, onun uğruna eğitimini yarım bırakıyor. Yalnızca iki ay birlikte olabiliyorlar çünkü kocası tutuklanıyor ve müebbet hapse mahkûm oluyor. Kocası içeri girdikten sonra hamile olduğunu anlayan Sultan, çok sevdiği babaannesiyle birlikte yaşıyor. Düzenli olarak görüşüne gittiği kocasıyla dört senenin sonunda boşamıyorlar ama mektuplar aracılığıyla bağlantıları sürüyor.

Babaannesi ölünce ailesinin yanına taşınan Sultan, kızıyla birlikte yaşama savaşı veriyor. Babası kapıcılık yapıyor, bir apartmanın en alt katında tek göz odada yaşıyorlar. Sultan bunaldığı zamanlarda apartmanın en üst katındaki küçük asansör odasını mesken tutuyor. Kocasından gelen mektupları orada okuyor, saklıyor.

Babası olaydan birkaç gün önce Sultan'ın kocasından gelen mektupların tümünü bir kazana atarak yaktığını anlatıyor.

Bunalıma girmiş Sultan. Aile yoksul, anne hasta, müebbete mahkûm bir kocayla ümitsizce sürdürülen bir çaba. Bir de kızının elinden alınma korkusu. Babası Sultan'ın intihar etme nedenlerini şöyle açıklıyor: "Sorunu, aileme yük oldum, üniversiteye gittim başarılı olamadım, evlilik kurdum mutlu olamadım, geleceğimden hiçbir umudum yok, çocuk büyüyor, çocuğuma bir gelecek sağlayamıyorum, yarın babası cezaevinden çıkarsa ne gibi durumlarla karşılaşabilirim, çocuğu elimden almak ister mi, aileler arasında bir savaş çıkarsa gibi korkular, bunalımlar. Zaman zaman kahırlanmalar oluyordu ama bu olayda bizim bir katkımız, vicdanen bir etkimiz olmadı. Genelde eğilimi çocuk üzerineydi."

Sultan cezaevine girdikten sonra gelen bir mektupta şöyle yazmış İlhan Kozan, "...Her şeyden önce dürüst ve onurlu bir insansın, sana bu yönünle de olsa bir saygın var. Her şeyimizi bir kenara bırakarak hareket etsem dahi dürüst oluşun seninle ilişkini sürdürmeme yetecek nedendir. Her türlü insanlık dışı uygulamalara karşı onurlu duruşumuzla karşı koyarak ölüm tabutluklarına karşı bir barikat oluşturma konusunda sen de üzerine düşen sorumluluğu üstlenmelisin. Sizi seviyorum, kendinize iyi bakın."

Sultan'ın intihar girişimiyle kızını kaybettiğini öğrenen İlhan Kozan son gönderdiği mektupta ise aileye şöyle sesleniyor: "...Olan oldu, Nurgüzel'i kaybettik. Bundan sonra bari Sultan'ı kazanalım.

Ablasının intiharı üzerine Diyarbakır'daki birliğinden izin alarak görüşe gelen kardeşi Ahmet Elbistanlı eninde sonunda bekliyorduk bu tür birşey olacağını diyor: "Ablamın psikolojik sorunları vardı ama evlendikten sonra olan şeylerdi. Yardımcı olmaya çalışıyorduk. Gerçi anlatmıyordu kimseye sorunlarını. Eniştemle seviyorlardı birbirlerini, mektuplaşıyorlardı. Fakat kabullenemiyordu onun ömür boyu yatacağını, sindiremiyordu içine. Bir gün belki çıkar diye düşünüyordu, mutlaka görüşe gitmeye çalışıyordu. Ama kocasının ailesiyle geçinemiyorlardı, araları iyi değildi."

Genç bir kadın neden ölmek ister?

Sultan'ın neden kocasının mektuplarını yaktığını, o mektuplarda Sultan'ın intiharına neden olabilecek türde bilgilerin olup olmadığını kimse bilmiyor. Anne babası tam olarak emin olamasa da şüphe duyuyor. Başından beri istememiş kızının dayıoğlu İlhan'la evlenmesini. Hatta bu yüzden onlarla olan tüm ilişkisini kesmiş. Kızının evliliğini ise şöyle değerlendiriyor: "Hepimizin bir gençlik dönemi olmuştur. On beş günde bir erkek bir kızı kandıramaz, hiçbir kız da on beş günde bir erkeğin arkasına düşmez. Olayın mahiyeti başka türlüydü. Benim terörle mücadele bürolarına, savcılıklara verdiğim dilekçeler neticesinde iş evliliğe döküldü. böylelikle bu ortam kuruldu. Bulmak için dilekçeler verdim. kaçmıştı kızım. Benim dayımın oğludur damat. Ben bunu onlardan beklemezdim. Benim namusuma leke sürdüler, okulundan. istikbalinden ettiler diye ilişkimizi kestik."

Peki Sultan'ın arkadaşları yok muydu? Sırlarını paylaştığı, dertlerini açtığı arkadaşları var ama belli ki Sultan kimseyi dertlerine ortak etmek istememiş. Belki de yük olacağını düşünerek. Okurken aynı sınıfı paylaştığı arkadaşı Songül Yıldız, Sultan'ın yaşadıklarını üzüntü ve şaşkınlıkla karşılıyor: "O kadar başarılı ve canlı biriydi ki bunları yaşayacağını düşünemezdim" diyor.

Genç bir kadın neden ölmek ister? Genç bir kadın ölürken yanında kızını götürecek kadar neden dünyadan nefret eder? Bir kapıcı ailesinin kızı, başarılı öğrenci, bir yandan okuyor. bir yandan staj yapıp para kazanıyor. Sonra tatilde bir akrabasına âşık oluyor. Ama adam kaçak, Sultan hamileyken vakalanıyor. Çocuğunu doğuruyor Sultan. Kızı yedi yaşına geldiğinde kızını ve kendisini öldürmeye karar veriyor. Kızı can veriyor, kendisi hayatta kalıyor. Hayat bir kadına nasıl bu kadar kötü davranabilir?

Hastanede doktorların kendisini kurtarmak için yaptıkları müdahaleye karşı koymuş, tekrar intihar etme riski var. Şu anda korkunç günler yaşıyor. Acilen bir avukata ve psikolojik tedaviye ihtiyacı var, tabii bir de insanların desteğine. Kimbilir belki birgün tekrar yaşamına devam edebilme gücünü bulabilir...

Nevin Cerav

Sultan'ın "kendine ait odası"

flört çağında

Kimisi seks eğitimi diyor, kimisi cinsel eğitim. Oysa anlatılanlar, ergenlik dönemi değişiklikleri, üreme organlarını, hijyen ve beslenme konularını içeriyor. Öğrenciler ise tam olarak ne öğrendiklerinin kararsızlığını yaşıyor.

Bu işten en çok kazanç sağlayan ise ped satan iki firma!

Meninin boşaldığını nasıl anlarız diye soran, on iki-on üç yaşlarındaki oğlan çocuğuna, "Merak etme anlarsın," cevabını veriyor formatör. Arkasından başka bir oğlan çocuğu, "Mastürbasyon boyu kısaltıyormuş, doğru mu?" diye soruyor. Formatör, "Hayır, mastürbasyonun hiçbir zararı yok. Ama çok fazla yapılırsa, cildin tahrişine neden olabilir." diyor. Hemen her sorunun arkasından gülüşmeler ve büyük bir uğultu oluyor yüz çocuğu aşkın sınıfta. Kadın formatöre yardımcı olmak için sınıfta bulunan iki-üç erkek öğretmen sessizliği sağlamakta güçlük çekiyor.

Yan sınıfta ise kızlar, oğlanların aksine daha sessiz ve ilgiyle dinliyorlar verilen bilgileri. Kızlar en çok bedenleriyle ve görünümleriyle ilgili sorular soruyorlar. Biri, "Sivilcelerimin geçmesi için ne yapabilirim?" diye sorarken, bir diğeri, "Tüylerimi almak için jilet kullanabilir miyim?" diye soruyor. Bazen sınıfta bulunan kadın öğretmenler bile dayanamayıp anaç bir tavırla aydınlatmaya çalışıyorlar kızları.

Öğretim yılının ikinci yarısında başlatılan "Ergenlik Döneminde Değişim" konulu eğitim programı çeşitli eleştirilerle, tartışmalarla sürüyor. Özellikle basının projeyi "cinsel eğitim" olarak ele alması yanlış anlamalara yol açtı. 24 Mart tarihli *Hürriyet Gazetesi*'ndeki köşesinde, projeyi "Seks eğitimi" başlığıyla ele alan Serdar Turgut şöyle diyor: "...Genç kızlara, oğlanlara kendi vücutları hakkında bilgi verilsin. Verilsin de bunun adı doğru konulsun. Bu tür bilgi seks eğitimi değil, olsa olsa anatomi eğitimi olur, o kadar." Oysa doğru noktaya işaret etse bile, Turgut konuyu yeterince araştırmamış. Çünkü bu projenin zaten cinsel eğitimle hele hele Turgut'un bahsettiği 'seks' kelimesiyle hiçbir ilgisi yok. Ve nedense kimse meseleyi doğru anlayıp araştırdıktan sonra eleştirmeyi düşünmüyor. Özellikle de sansasyonu habere tercih eden büyük basın.

Komik olan ise, verilen eğitim bilgilerinin verildiği kitapçığın önsözünü hazırlayan uzman kadronun da konuyu cinsel eğitim olarak ele alması. Önsözün bir bölümünde şöyle sesleniliyor öğrencilere: "...21. yüzyıla girdiğimiz bir dönemde, insanoğlunun yaradılışından bu yana varolan ve insan varoldukça devam edecek olan cinsellik ve cinsel yaşam konusunda sizlerin daha sağlıklı bilgilerinizin olması gerektiğini düşünüyoruz." Oysa uygulanan eğitim programı, genel olarak ergenlik dönemindeki çocukların bedenlerindeki değişiklikleri, üreme organlarını, doğru beslenmelerini ve hijyen öğrenmelerini amaçlıyor. Cinsellikle ilgili bölümde ise yalnızca, "Cinsellik, Cinsel Kimlik Gelişimi, Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar" başlıkları yer alıyor. Cinselliğin on satırda anlatıldığı bölüm, sanırım eğitimin verildiği yaş grubundan çocukların bildiklerinden daha az ve yetersiz. Cinsel kimliklerden bahsedilen bölümde ise üstü örtük bir cümle kullanılıyor: "...Cinsel kimlik ise bireyin kendi bedenini ve benliğini belirli bir cinsiyet içinde algılaması, kabullenmesidir." Anlayış olarak farklı cinsel kimlikler tanımıyor tanımasına ama, on iki-on üç yaşındaki çocukların bu cümlenin açılımına ulaşması oldukça muğlak görünüyor.

Ayrıca profesör ve doktorlardan oluşmuş uzman kadronun, önsözde bütün cinsiyetleri 'insanoğlu' başlığı altında toplaması da dikkate değer bir başka konu...

Oğlanların ve kızların ayrı ayrı eğitimini aldıkları dersleri **formatör** olarak adlandırılan, hemşirelik yüksek okulu mezunu kadınlar veriyor. Erkek formatörün görev almama sebebi ise Türkiye'de erkek hemşirenin bulunmamasından kaynaklanıyor.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın inisiyatifinde gerçekleştirilen projenin maddi destekçileri Procter and Gamble ve Toprak Holding.

Her okulda bir defaya mahsus dört yıl sürmesi planlanan proje firmalara toplam iki milyon dolara malolacak. Bu harcamanın karşılığı ise firmaların reklamının yapılması ve tabii ki ped satışlarının yükselmesi olacak.

Yani kızlar aldıkları eğitimin karşılığını ped satın alarak ödeyecek!

üreme bilgisi!

Verilen eğitimin amaçlarını projeyi yürüten uzmanlara sorduk

Lale Aykent Tunçman:

Değer yargılarına bir saldırı olacak kadar ileri gitmek istemiyoruz

Aslında daha önce, 91-92 öğretim yılında Eczacıbaşı'nın finanse ettiği, sadece kızlara yönelik "Genç Kızlığa İlk Adım" diye bir proje uygulanmış. Tüm Türkiye çapında uygulanan ve bu projeden oldukça memnun kalınmış. Ama o projenin oğlan çocuklarını kapsamaması bir takım sorunlar yaratmış. Sonuç olarak oğlan çocukları için de böyle bir ihtiyaç var. İşte şu anda bizim uyguladığımız proje bir anlamda o projenin devamı niteliğinde. Ama bu projede ki programın diğerinden bir farklılığı var o da hijyene daha çok ağırlık vermesi. Çünkü kadın genital organlarında görülen hastalıkların çoğu özellikle Türkiye'de, temizlenmenin bilinmemesinden kaynaklanıyor. Bir de kullanılan malzemelerin yarattığı sorunlar var. O yüzden kızlarda ped kullanmalarına bir yönlendirme var. Ama kesinlikle marka adı kullanılmıyor, pedin reklamı yapılmıyor.

Uygulanan eğitim cinsel eğitim olarak değerlendiriliyor, gerçekten öyle mi?

Basın dolayısıyla sanki biz çocukları cinsel hayata hazırlıyoruz gibi bir imaj yaratıldı, oysa ki böyle bir durum yok. Cinsellikle ilgili genel bir tanım ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların yer aldığı bölümler var. Onlar da çocukların yaşlarına göre belirlenmiş sınırlarda, uyarıcı ve bilgilendirici bir nitelik taşıyor. Ama merak ettikleri konuları sorabiliyorlar eğitmenlere.

Okullarla ya da öğrencilerle sorun yaşıyor musunuz?

Hayır, şimdiye kadar herhangi bir okulda sorun yaşamadık. Yalnızca bir okul, basında çıkan olumsuz haberlerden dolayı eğitimi yarıda kesti, izin vermedi. Ama öğretmenler de, öğrenciler de genel olarak memnunlar bu eğitimden.

Verilen eğitimin sınırları nasıl belirlendi?

Milli Eğitim çok sınır koymadı ama tüm değer yargılarına bir saldırı olacak kadar ileri gitmek istemiyoruz. Verilen bilgiler çocukların yaş ortalamasına uygun. Ayrıca çocuklara anneniz şunu yapmalıydı yapmadı, babanız şöyle davranmalıydı ama davranmadı gibi bir anlayışla değil de, daha çok ana babayla çocuk arasında iletişime dayalı bir anlayış oluşturmak istiyoruz.

Oya Şişman, formatör

Bazı soruları cevaplamayabiliyoruz

Bir ders kırk beş dakika sürüyor. Sürenin kısa olduğu düşünülebilir tabii, ama direkt çocukların sorularına yönelik bir ders bu. Mesela oğlanların en çok merak ettikleri konu penis boyu: normali nedir, kaç santim olmalı gibi sorular soruyorlar. Bir oğlan bana bu soruyu yalnızken sordu. Bilmiyorum dedim. Bazı soruları cevaplamayabiliyoruz, çünkü o çocuğun geleceğini etkileyebilir verdiğimiz yanıt. O nedenle dikkatli cevaplar vermek gerekiyor.

Verdiğimiz eğitimin çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Kapsamı daha da genişletilebilir. Ama bu da bir adımdır, hiç olmamasından daha iyidir.

Şeyda Polat, formatör

Kızlar daha çok kendi bedenleriyle ilgileniyor

Verdiğimiz eğitim yeterli değil ama yine de çok yararlı çünkü olumlu tepkiler alıyoruz çocuklardan. Ayrıca çok dikkatli hareket etmemiz gerekiyor çünkü bazen bizi suistimal edebiliyorlar ve bunu bazıları özellikle yapıyor. Dersin birinde bir erkek öğrenci bana, "Oral seksle normal seks arasındaki fark nedir?" diye sordu. Ben de, çocuklar bizim verdiğimiz eğitim ergenlik döneminde yaşadığımız değişikliklerle ilgili. Cinsellik eğitimi vermiyoruz, isterseniz eğitimle ilgili sorular sorun. Bunu cevaplamak zorunda değilim dedim.

Ama örneğin biz mastürbasyonun ne olduğunu, nasıl birşey olduğunu anlatmamamıza rağmen çocuklar bize bununla ilgili sorular soruyorlar, cevaplıyoruz. Çünkü bu gibi sorular onların yaşına uygun sorunları içeriyor. Bir de kızlar ve oğlanlar arasında bir takım farklar var. Mesela gözlemlediğim en belirgin farklılık şu: oğlanlar daha çok cinsellikle, seksle ilgileniyor. Kızlar ise daha çok kendi bedenleriyle ilgileniyor. Adetleri, göğüsleri, görüntüleriyle ilgili sorular soruyorlar. Kızların cinsellikle ilgili soruları nadir oluyor. Çünkü oğlanlar daha çok cinsellikle ilgili değişiklikler yaşıyor.

kız öğrencilere sorduk:
verilen eğitimden memnun musunuz? cinsel eğitim gerekli mi?

12 yaşında

Bence bu eğitim çok iyi, çünkü birçok arkadaşımız ailesiyle konuşamıyor, annesine danışamıyor ve kendisi belki yalan yanlış duyduğu şeylere inanarak tehlikeli şeyler deneyebiliyor. İşte bu tüy alma gibi olaylarda, âdet dönemiyle ilgili sorulması, öğrenilmesi gereken birçok soru var. Onun için bu eğitim gerekli ve devam etmeli.

Bu eğitimden çok şey öğrendim ama yine de o kadar yeterli gelmedi. Daha soracağım çok şey vardı, organizasyon da biraz garipti.

12 yaşında

Güzel tabii, iyi yapılıyor çünkü mesela çok garip sorular vardı. Örneğin biri, "Saçımızın uzaması boyumuzun kısalmasına yol açar mı?" diye sordu. Birçok kişi bilgisiz bu konularda. Fakat ben bu eğitimi yeterli bulmadım. Ayrıca bu bir cinsel eğitim değil. Yani bir seks lafı bile edilmiyor. Bence cinsel eğitime gerek var. Çünkü toplumda erkeklerin küfürlerinin, kadınlara karşı anlamsız tavırlarının, kadınları biraz küçümsemelerinin nedeninin erkeklerin cinsellik konusunda yeterince gelişmemelerinin sonucu olduğunu düşünüyorum. Daha sesi kalınlaşmamış küçücük çocuklar ne küfürler ediyorlar, neler söylüyorlar bilmeden etmeden.

12 yaşında

Bence bu eğitim yeterli değil, fakat hiç olmamasından daha iyidir. Annem bana bu tür kitaplar verir, okuyayım diye. Ama yine de öğrendiğim yeni şeyler oldu.

Cinsel eğitim gerekli, çünkü bu yaşlarda özellikle bu konularda bayağı merak oluyor. Mesela cinsel eğitim dersi verilecek denildiğinde, erkekler alay etmeye başladı bizimle. İşte size orkid verecekler dediler. Bu da eğitimsizlikten kaynaklanıyor bence.

13 yaşında

Bence ders verilen ortam pek uygun değildi. Mesela organların şekilleri laboratuvarda maketler üzerinden gösterilmeliydi.

13 yaşında

Çok yararlı olduğunu düşünüyorum bu eğitimin. Çünkü bir kere halkımızda pek öyle bir bilgi yok. Mesela kendi hayatımızda, doğamızda olan şeyleri bilmiyoruz. Ders sırasında ne kadar çok soru çıktı, demek ki çok öyle bilginiz yokmuş. Bu tür dersler daha da çoğaltılmalı, çünkü bilgili olmamız gerekiyor, hem yükselmemiz hem de kendimizi daha iyi tanıyabilmemiz için. Henüz on üç yaşındayım, büyüyene kadar yeni bilgiler verilse ne iyi olur. Onun için verilen her eğitim yararlı .

Plastik sarı güllerin sahtekarlığını biliyoruz ama sahici kızıl güller de ellerimizi az kanatmadı

bırak elimi, yürüyeceğim

Bu yıl 8 Mart mitinginde birçok kadın alanlarını işgal eden erkeklere karşı bu sloganı attılar. Bazıları çareyi alanı terk etmekte buldu. Olabilecekleri önceden tahmin etmek gerçekten mümkün değil miydi?

Fotoğraf: Ebru Ağaoğlu

2000 Dünya Kadın Yürüyüşü'nün Türkiye temsilcisi KESK'in çağrısıyla bir araya gelen çeşitli karma örgütlerden kadınlar ve birkaç kadın grubunun 11 Mart Cumartesi günü, Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda miting düzenlemek için yaptıkları başvuruya Emniyet Kuvvetleri son ana kadar evet ya da hayır diye cevap vermedi. Daha sonra miting izni 8 Mart Çarşamba gününe verildi. Bu dışarıda çalışan ve öğrenci kadınların mitinge katılımını güçleştirdi.

8 Mart ta daha önceki yürüyüşlerdeki gibi kürsüdeki bütün Türkçe konuşmalar Kürtçe'ye çevrildi. (Bunun sadece kadın hareketinin mitinglerinde olduğunu, partili ve sendikalı erkek arkadaşlara hatırlatmak istiyoruz, özensinler diye). Tek Kürtçe konuşmanın Türkçe'ye çevrilmediği ise miting sonrası yapılan eleştirilerden biri oldu. Buna sebep Türkçe metni okuyacak arkadaşın, miting alanını çok erkek bulup çekilmesi olduğu söylendi. Eleştirilen bir hareket de Genel-İş'li konuşmacının sözlerine erkek arkadaşlarını da selamlayarak başlaması ve dolayısıyla alandaki erkeklerin varlığını meşrulaştırmasıydı. DİSK'te kadın çalışması yapan arkadaşlar, bu tavrın onları temsil etmediğini, son anda belli olan ve kadın politikası açısından tanımadıkları konuşmacının bunu kendi inisiyatifiyle yaptığını söylediler. Kürsüyle ilgili son bir nokta, mitingi beğenen beğenmeyen bir çok kadının kürsüden yapılan konuşmaları dinlemediğini belirtmesiydi. Bu başka mitingler için de söylenirdi. Belki etkili bir metni, iyi bir hatibenin okuması zaman zaman durumu değiştirmiştir. Ama uğrunda günlerce çalışılan, çalışırken de bazan çekişerek yorulunan konuşmalar uçtu gitti. Çoğu kadın meydanı konuşmaları değil belki şarkıları dinlemek için, bir çoğu da gitmemek gerekir diye terk etmedi. Son anda ve konuşmalar hazırlandığı sıradaki havanın kürsüye yansıdığı ve bunun toplumsal heyecanı söndürdüğü düşünülebilir mi? Devletin bizi sıkıştırdığı dar park, her mitingi bir öncekinin iyi veya kötü bir kopyası haline mi getiriyor? Bütün bunlara çeşitli cevaplar verilebilir. Ama daha temel bir sorun var. Bu karma örgütlerin ve kadın gruplarının, kadın çalışması yapmak için sadece bu miting organizasyonunda bir araya gelmesi; bazı katılımcıların bir yıl boyunca bundan başka bir kadın çalışması yapmayışı.

Mitinge örgütlü gruplar dışında gelen kadınlar, bir dayanışma havası bulmakta zorlanırken alanda durarak, halay çekerek, bazen slogan atarak varlık gösteren erkeklerle karşılaşınca iyice zorlandılar. Mitingin hazırlayıcıları arasında 8 Mart'ın erkeklerle kutlanabileceğini düşünen gruplar da vardı. Onlar da dahil bütün gruplar sadece kadınlardan oluşan kortejlerle alana girdiler. Bu grupları destekleyen erkekler arkada ayrı kortej oluşturmuşlardı. Bu böyle olabilir diye miting hazırlayıcıları anlaşmıştı. Bu arkadaki arkadaşlar, daha sonra da arkada durmaları gerekir, hatta belki hiç alana girmemeleri gerekir diye düşünmediler. Çünkü miting hazırlayıcıları politik olarak bunun ne kadar önemli olduğunda hemfikir değildiler, "diplomasi" gereği yapılmış karşılıklı kabuller vardı. Oysa bu kibar pazarlıklar yerine feminist samimiyetle yürütülmüş bir hazırlık olsa, alanda bu kadar çaresiz kalmayacaktık. Bu erkek arkadaşlar güzelce alana yayıldılar. Pankartlarıyla kadın erkek birlikte alana gelen EMEP ve SİP'liler de parka girince işin tadı iyice kaçtı. Hele de birkaç kadın dışında tamamen erkeklerden oluşan ve "Kadın erkek el ele..."diye slogan atan bir grup iyice tuhaftı. Kürsüden yapılan ikazlar tabii ki fayda vermedi. Birçok kadın erkeklerle "Arkaya gider misiniz, bu yaptığınız politik saygısızlık..." gibi konuşmalar yapmak mecburiyetinde kaldı. Genç feminist kadınlar "Ne bakıyorsun be adam. Sana yer yok bu meydanda." diye devam eden şarkıyı defalarca söylediklerse de dinleyen adamların boş ve ısrarlı bakışları sürdü. Erkeklerin bu sinir bozucu politik çalışması şöyle etkili oldu: Bazı kadınlar alanı terk etti. Feminist bir kadın, "Tacize, tecavüze hayır!" diye slogan atarken, "Adamların tacizine uğrayacaktım neredeyse," diye durumunu ifade ediyordu.

Kutlu Olsun!

Organics
Tüm kadınların
Dünya Kadınlar
Gününü kutlar

Hürriyet gazetesi 8 Mart mesajlarına ilan sayfası ayırdı. İstanbul Sanat ve Kültür rehberi kapağında Organics şampuanlarının 8 Mart'ınızı kutladığını yazıyordu. Patriyarka kadınları kendi sınırlarında tutmak, kadınların birlik, mücadele ve dayanışma gününü cep telefonları arasında mesajlaşılan bir valentayn dey'e çevirmek istiyor. Bu zehirlenmeye karşı yapılan her şey yararlıdır. Ama şunu hatırımızda tutmak zorundayız. Kadın hareketi gücünü kadınların kurtuluşlarının kendi ellerinde olması fikrinden alır. Yüzü ezilen cinse dönük olmak zorundadır. Elimize tutuşturulan plastik sarı güllerin sahtekarlığını biliyoruz. Ama sahici kızıl güller de ellerimizi az kanatmadı.

Miting hiçbir feministin içine sinmedi

Ne düşünüyorlar, neler hissettiler diye bazı

Ya Hayganuş Mark? Ya Zabel Asadur?

Bu coğrafyada doğmuş olan kadın hareketinden bahsedildiğinde, buralı kadınlar olarak hep şu soruya cevap ararken bulduk kendimizi: Ya Ermeniler?

Ermeni cemaati içinde büyümüş kadınlar olarak gördüklerimiz hep erkeklerin yaptıkları, ürettikleriydi. O zaman da şu soruyu sorduk: "Ya kadınlar?" 'Kadın' ve 'Ermeni' kavramı yan yana gelmiyordu. Biz getirmeye çalıştık." Böyle diyordu, Sarem Külegeç. Delal Dink, Lerna Ekmekçioğlu, Belinda Mumcu, Arusyak Koç, Melissa Bilal, Neda Bebiroğlu. Hepsi üniversite öğrencisi olan kadınlar araştırmava başladıklarında, "Ermeni kadın hareketi tarihi" veya "Tarihte Ermeni kadınları" konularına değinen bir yapıt bulamadıklarını, araştırdıkça aslında hiç de beklemedikleri kadar zengin bir geçmişle karşılaştıklarını belirttiler. Tozlu arşivlerde unutulmuş kadınları gün yüzüne çıkarmak istemelerinin nedeninin, aslında kendilerini tanımak olduğunu söylediler. Geçen yıl başladıkları 8 Mart kutlama etkinliklerini, bu yıl bastırdıkları afiş, rozet ve ayraçlarla zenginleştirerek sürdürdüler. Ayraçlarda, ressam Kristin Saleri ve Azniv Çoban ile fotoğraf sanatçısı Ani Çelik Arevyan gibi günümüz sanatçılarının yanı sıra Hayganuş Mark ile Zabel Asadur'un yaşam öyküleri yer aldı. İlk etkinlik 5 Mart Pazar günü saat 15.00'te Sahakyan Okulu'ndan Yetişenler Derneğinde, "Günlük Yaşama Kadın Bakışları" başlığıyla yapılan söyleşiydi. Çeşitli meslek ve yaştan kadınlar, Ermeni ve kadın olmakla ilgili yaşadıklarını, dileklerini paylaştılar. Çay ve simit eşliğinde yapılan söyleşide, kadın olarak erkeklerden, azınlık olarak çoğunluktan daha "iyi" olmak zorunda kaldıklarını vurguladılar.

İkinci etkinlik 8 Mart Çarşamba günü saat 21.00'de Getronagan Derneğinde, mesleklerine kadın ve Ermeni kimliğinin etkilerini anlatan, tiyatro sanatçısı Ani İpekkaya, opera sanatçısı Jaklin Çarkçı, gazeteci Alin Taşçıyan, gazeteci-yazar Karin Karakaşlı'nın katılımıyla gerçekleşti.

Son etkinlik 9 Mart'ta saat 21.00'de Esayan Lisesi'nden Yetişenler Derneği'nde düzenlenen, "İki Öncü Ermeni Kadını: Hayganuş Mark, Zabel Asadur (Sibil)" başlıklı Ermenice seminerdi. Dia gösterisi eşliğinde, on altı yaşındayken Anadolu'da Ermeni kızların eğitimi için okullar ve yetimhaneler açan, Milletperver Ermeni Kadınlar Derneği'ni kuran, birçok tiyatro oyunu, roman ve şiir kitabının yanı sıra Ermenice ders kitapları da hazırlayan Zabel Asadur (1863-1934) ile 1885'de Pera'da doğan, 1905'ten 1907'ye kadar, "Sadece kadınlarla ve sadece kadınlar için" dediği "Dzağig" (Çiçek) adlı haftalık kadın dergisini, 1919'dan 1932'ye kadar Hay Gin (Ermeni Kadını) adlı feminist dergiyi çıkarmasının yanı sıra pek çok gazete ve dergide çalışan Hayganuş Mark tanıtıldı. Mark'ı anlatan Delal ve Lerna: "Mark'ın feminizminde bizce dikkat edilmesi gereken nokta, onun davasındaki kadının 'evrensel' bir kadın olduğudur. Kadın dediğinde bahsettiği şey, ne Ermeni kadını ne de Doğulu kadındır. Kadının tarihteki rolüne ve onu bugüne getiren koşullara baktığında da bir coğrafya ayrımı gözetmez," dedi.

Nazmiye Güçlü

ÖDP'li kadınlarla konuştuk. Aynur, "Geçen yıl mitinge izin verilmemişti, bu sene 8 Mart'ımızı kutlayabildik diye mutluyum!" derken, "Mitingin çok erkek bir havası vardı; bundan rahatsız oldum," diye ekledi. Meriç, "Çok uzun zamandır kadın işleri için biraraya gelmeyen gruplar biraraya geldi; iç hayatlarında tartışmalar yaşadılar. Hepsi sadece kadınlar olarak yürüdüler: bunlar beni gelecekten umutlandırıyor," dedi. Meriç bağımsız kadın hareketinde yaşanan dağınıklığın yapılan işe yansıdığını düşünüyor. Hülya ise etnik bileşenler açısından mitingi olumlu bulduğunu söyledi.

Girişimde yer alan ***8 Mart Kadın Platformu***, çalışmadan çekilmek gerekir mi, diye düşündüklerini ama daha sonra bir değerlendirme yapmak istediklerini söyledi. Jujin kadın dergisinin yaptığı 8 Mart değerlendirmesiyse şöyle: "Kadınlardan çok erkeklerin katıldığı bu mitingde kadınları kurtarmaya yönelik slogan atmaktan hiçbir güç kadınları alıkoyamamış. Herhalde kadın tarihinde bundan kötü bir kadın eylemi olmamıştır. Erkeklerin "hoş geldiniz"ile karşılandığı ve erkeklerin yine bizi kurtarmaya soyunduğu başka bir eylem olamazdı herhalde! Bu miting gösteriyor ki kadınlar erkekler tarafından kurtarılmayı bekledikçe, onlar da hiç üşenmeden bizi kurtarmaya geleceklerdir(!)"

Dicle Kadın Kültür Evi Başkanı Mürvet ise şunları söyledi: "Miting bileşenleri, siyasal mesajı ve Kürt kadınlarının katılımı açısından olumluydu. Kadın eylemi denince kadın iradesi, kadın kurumlarının ağırlığı, organizasyonu gerekir. Bu 8 Mart'ta bunlar cılızdı. Beyinler kadın beyniydi ama temsil ettikleri yapılar vardı. Bu durumda uzun vadede, kadın ideolojisi açısından düşününce, kadın kurumlarına çok iş düşüyor."

Feminist Kadın Çevresi'nden Mine 8 Mart'la ilgili değerlendirmelerini bize aktardı: "Bu yıl dünyanın bir çok ülkesinden kadınlarla birlikte yürüdük, bu bizi heyecanlandırdı. Hafta içi bir gün yürüdüğümüz için katılım düşük oldu. Feminist grupların azlığı olumsuzdu. Erkeklerin sayısının çokluğu ise olumsuz. Bence erkekler olumsuz anlamda profesyonel eylemcilik yapıyorlar. Mitingde Türk ve Kürt kadınların yine birlikte yürümüş olması ise çok sevindiriciydi."

Handan Koç

Hediye'yle köyünden dağlara, oradan çeşitli cezaevlerine süren meşakkatli hayatını konuştuk

bir genç kadının gerilla olarak portresi

"1977'de Mardin'in Dargeçit'e bağlı bir köyünde doğdum. Okula gittim ama Türkçe bilmediğim için adımı yazmayı bile öğrenememiştim. Sekiz kardeştik, üç ağbim, üç ablam bir de benden küçük var. Ailede kızlarla karşı feodal yaklaşımlar hâkimdi. Ama aile içinde bana bakış açıları çok farklıydı, dokuz yaşımdaydım babamı kaybettiğimde, ağbilerim sürekli erkek kardeş olarak yaklaştılar bana. Hatta benim okula yazdırılmam da bundandır."

hediye ailede senden başka mücadeleye katılan var mı?
Yok, tek ben.
ailenin gururusun yani?
(gülüyor) Biraz öyle oldu. Batman a gittim. on yıl sonra ilk defa ailemi gördüm.
sen ne zaman mücadeleyle tanıştın?
On dört yaşındayken. Köydeki yaşam tarzı, aile ilişkileri, kadına yaklaşımları bana uzak geliyordu. Ne kadar erkeksi büyütülsem de, bir yandan da bir gözetim, denetim var. Yani kendi sınırları içerisinde tutmak durumları vardı.
namus meselesi mi?
Ondan dolayı. Dışarı gitme, komşulara gitme, kendi tek başına köyden çıkıp başka bir şehre gitme. Aile içinde de söz hakkı daha çok erkeğindir. Onun dışında aile içi ilişkileri, yani yengemle ağbimin ilişkilerini gördükçe uzaklaşıyordum, diyordum neden? O ilişkileri benimsemiyordum, o yaşta anlamı da veremiyordum. Bilinç düzeyim düşüktü aslında ama ben de öyle olacağım diye korkuyordum. Çok istemeye de geliyorlardı, ürküyordum, istemiyordum. On dört yaş yavaş yavaş büyümeye başlamları bir dönem, düşüncelerin de olgunlaşıyor. O dönemde mücadeleyle tanıştım. Çevre akrabalardan katılanlar oldu. Neden katıldıklarını öğrenmeye çalıştım. Mücadele içindeki bayan arkadaşları gördüm. Baktım o insanlar çok rahat, kendilerini ifade ediyor, konuşuyorlar. Davranışları, ilişki tarzları, her şeyleri bana o kadar çekici geldi. Benim gidebileceğim tek yol budur diye orada karar verdim. O yaşam biçimlerinin beni çekmesidir aslında, içinde bulunduğum yaşamı kabullenemiyordum. Ben mücadele içinde kadın yapılarında da bulundum, karma yapılarda da. Aslında bir fark yok. Ama kadın yapısında kendine güven sağlıyorsun. Bütün ihtiyaçlarını kendin karşılamak zorunda kalıyorsun, karşıladıkça bilinçleniyorsun ve gelişiyorsun. Ama karma olduğunda o yükün tümü yarıya bölünüyor. Çoğunu erkek yapar. Çünkü kadınların sayısı az. Bu da bilinçsiz, kendi gücünü açığa çıkarmamış kadınlar açısından biraz kendini erkeğe teslim etme sonucu doğuruyor.
yani ayrı örgütlenme kadınlar açısından daha mı iyi oluyor?
Tabii, kadının iradesi açığa çıkıyor. Kadın kendi kendini yönetecek hale gelebilmeli, kendi kaderini tayin edebilmeli. Kadınlar her şeylerini kendileri yapmalı. Bu zorunluluk kadın geliştiriyor. Bu yapı bizde daha çok 87'den sonra olmuş. ilk başta nicelik olarak da nitelik olarak da zayıftılar, güç getirilemedi bu yapılara. Ama şimdi çok daha farklı. Bilinçlendikçe çok farklı oldu. Artık erkekler o yapının içine de girse işler erkeğe bırakılmıyor.
senin erkeklerin fazla inisiyatif koymasıyla ilgili sorunların oldu mu?
Önceleri hiç karşı çıkmıyordum buna. Bu gücü kendimde bulamıyordum. Erkeğin karşısında konuşma falan. Ama gittikçe gördüm ki her insanda bir güç var, onu istemleri doğrultusunda kullanabilmek önemli. Rusya'da kendini yakan Hükmiye Seyhan söylerdi. Bizim kendimize ait bir yaşam tarzımız yok, yaşam tarzımız erkeğin isteklerine göredir. Ben bunu bilinçlendikçe gördüm.
ne zaman gözaltına alındın?
1994'ün Temmuz ayında. Üç arkadaşla birlikte gidiyorduk, iki arkadaşım elinde mayın patladı. Onlar hemen şehit düştüler. Benim de başım önüme eğikti, gözüme isabet etti. Orada bayılmışım, korucular gelip beni götürmüşler. Üstü açık arabalar var ya, onların arkasına baş üstü attılar. Yaşayacağımı bilmiyordum. Sonra askere teslim ettiler. Bir hafta gözaltında kaldım. İki gün boyunca kendimde değildim.
tedavi edilmedin mi?
Hayır, şu anda başımın içinde şarapnel parçaları var. Aksine yaralarımın içine tuz koyuyorlardı, sıcak su döküyorlardı. Kafam ikiye bölünmüş gibi oldu. Etlerim hep çürüdü. Sonra Temmuz ayında Erzurum cezaevine gittim, koşullar biraz normaldi. arkadaşlar kendi koşulları içinde baktılar bana. O ölen, çürüyen etleri kestiler, üstteki şarapnel parçalarını çıkarttılar. Sonra baskılar başlayınca öyle kaldı. On ay içinde üyelikten on iki buçuk yıl ceza aldım. Sakarya cezaevine geldim. Oradayken bir ay kadar İstanbul'a gelmiştim, orada Sema yla (Yüce) kaldım. Sonra Çanakkale cezaevine geldim, orada biraz ilgilenildi, 1997 yılında Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde dört ay yattım. İlk tedavim odur. 1998'de çok kötüydü, tam sekiz kez İstanbul'a gittim ama hiçbir şey yapılmadı. Sonra Ümraniye'ye geldim. Orada en çok dilekçe yazdım. Artık kendim yazabiliyordum. Ben 1995'te Türkçe öğrendim, gözlerimin görmemesine rağmen okuma yazma öğrendim. Sonra daktilo öğrendim. Arkadaşlar uğraştılar. En çok Sema hevalin emeği vardır. Sema nın kadının erkekten bağımsız güç olabileceğine inancı vardı. Bu konuya ilgisi çok çok büyüktü. Egemen kaba erkek ve yumuşak görünen küçük burjuva erkek; ikisi de aynı tarz derdi. Erkekten fiziki değil ama düşüncede bir kopuş. Sonradan bütünleşeceksin. Önceki birliktelik farklı düşüncelerin birlikteliğidir. Ama o düşüncelerden kendini arındırıp, ondan uzaklaşıp da yeni düşüncelerle birleştikleri zaman kendinle birlikte özgür erkeği de yaratmış oluyorsun. Önce koparacaksın, sonra bütünleştireceksin. Onların yaklaşımları, işte ilişkileniyor, nişanlanıyor, evleniyor, tümüyle onun denetimine giriyor. Aynı örgüt içinde arkadaşlar, işte evleniyorlar, şu işi niye yapmıyorsun diyorsun, ne olur ki, sen yap, voldaş değil miyiz diyor kadına. Evlilik köleleştiriyor. Özgür birey yaratılmamış, özgürleştikten sonra, bağımsızlaştıktan sonra, zaten kadın erkek ilişkisi olmazsa hayat da olmaz. Sema bak bunu çok ciddiye alırdı, her zaman tedbirli olmak lazım derdi. Hem kendi içindeki geriliklere karşı hem de karşındakilere karşı.
erkeklerin baskısına karşı?
Evet çünkü bunlar birbirini çeken iki mıknatıs gibidir, düzen öyle emretmiş, öyle göstermiş. Ama tek taraflı da olsa birisi kendini geliştirmişse diğerini etkisizleştirebilir. Bazı insanlar erkeğin karşısında sessiz kalabiliyor ve tabi olabiliyor.
kadınlar nasıl özgürleşecek?
Herkesin kaderi kendi elinde. Kadının da öyle. Özgürleşmek isteyen her kadın bilinçlenmeli. Kendine göre bir yaşam biçimi şekillendirmeli. Kendi özgücünü çıkarmalı. Kendini örgütlemedikten sonra örgüte girsen ne olur? Gerçi örgüt içinde örgütleniyoruz, bilinçleniyoruz ama... Kadınlar kendi aralarında örgütlenmeli. Kadın içindeki parçalanmışlığı dışarıya da yansıtıyor. Birbirini çekemiyor mesela.
ama erkekler rekabet yaratıyorlar kadınlar arasında...
Evet, evet. Ama kadın özgürleşmek için örgütlenecek, derneklerle, kurumlarla, gerekirse partilerle. Ancak öyle tek bir güç haline gelebilir. Kadınların önünde iki tehlike var, birincisi erkekten tamamen kopmak, erkeği yok etmek, bir de bağımlı olmak yine.

ayşe düzkan

beş yıllık eşinden, işyerindeki geçmiş çalışması karşılığında ücret talebinde bulunan m.s. lehine oy kullanan hâkimler de aslında böyle düşünüyorlar. benimsemedikleri şey; bir erkeğin eşini bedava çalıştırması değil, eşcinsellik!

adam eşine ücret verecek değil ya!

m.b. doktor, bir sevgilisi var, adı m.s. ilişkileri çok yakın, aynı evi paylaşıyorlar, hatta aynı işyerini. m.s. m.b.'nin muayenehanesinde sekreter olarak çalışıyor. zaman zaman şoförlüğünü bile yapıyor. birlikte çalışıp birlikte harcıyorlar. aşk paylaşmak değil midir?

sonra, ayrılıyorlar. m.s. 86 ay boyunca ücretsiz, sigortasız çalıştırılmış. mahkemeye başvuruyor.

hikâyeyi gazetelerde okumuşsunuzdur. ilk bakışta tek sıradışı kısmı bu mahkeme bölümüymüş gibi görünüyor ama değil. m.s. de tıpkı m.b. gibi erkek. belki de haksızlığa uğradığını hissetmesinde bunun rolü var. bu sayede mahkemeye başvurmayı getirmiş aklına, 86 aylık ücret, hafta ve genel tatil, fazla mesai, kıdem ve ihbar tazminatı istemiş.

m.b.'nin avukatı, taraflar arasında cinsel ilişki olduğu gerekçesiyle itiraz etmiş. m.s.'nin bütün ihtiyaçları karşılanıyormuş zaten. adam karısına ücret verecek değil ya! ama istanbul 3. iş mahkemesi aralarında sadece eşcinsel ilişki bulunduğu ve hizmet akti bulunmadığı için bu gerekçevi reddetmiş. temyiz incelemesini yapan yargıtay 9. hukuk dairesi ise m.s. ile m.b. arasındaki ilişkinin özel hayatları ile ilgili olduğunu, ancak beyan ve ikrarların m.s.'nin işveren konumunda bulunan m.b.'nin yanında onun emir ve talimatları altında çalıştığını ve dolayısıyla davacı tarafın haklı olduğuna karar vermiş.

böyle sıradışı, hatta olağandışı bir olayın gündelik, sıradan, kabul gören hayatımızla ilgili bu kadar çok ipucu vermesi şaşırtıcı.

toplumsal cinsiyet, biyolojiyle doğrudan bağlantısı olmayan bir hal. nitekim ikisi de erkek olan m.s. ve m.b. arasında herhangi bir heteroseksüel çiftin arasındaki egemenlik ilişkisi kuruluvermiş. m.s. tıpkı bir kadın gibi, ücretli, ücretsiz yapılabilen birçok işi boğaz tokluğuna üstlenmiş. bunların karşılığında ücret talep etmemiş.

ama aslında o bir erkek. aşkla, kendi rızasıyla, girdiği evlilik düzeninin dışına çıktığı anda, toplumsal kimliğine kavuşmuş ve bir erkek gibi, ücretsiz çalışmayı kabullenmemiş.

m.b. ise, eşcinsellik gibi "azınlığa" ait bir cinsel eğilimi olmasına karşılık, partnerinin emeğini tıpkı bir kadınınki gibi sömürmekten geri kalmamış. çünkü eşcinsel, yani günün sevilen terimiyle "öteki" olmak insanı doğrudan doğruya özgürlükçü kılmıyor.

bir kadın ve bir erkek arasında böyle bir sömürü ilişkisine itiraz etmeyecek mahkemeler, aynı şey iki erkek arasında cereyan edince hizmet akti olması gerektiğine hükmetmişler. bir kadınla bir erkeğin arasındaki akit yasalarla düzenlenirken iki erkeğin ilişkisi özel hayat! birbirlerine karşı yükümlülükleri toplumumuzun meselesi değil çünkü yasalara uygun "evlilik" bir kadın ve bir erkek arasında oluşabilir ancak.

evliliğin, taraflarının cinsiyeti önemli değil, evlilik evliliktir. ama erkeklerle birlikte olsa bile bir erkeğin kaderi kadınlarınkiyle aynı olmak zorunda değil.

ve en önemlisi, m.s. ile m.b.'nin hikâyesi hem bir evlilik hikâyesi hem de bir eşcinsellik hikâyesi. ama tek başına ikisi de değil.

çok evli çift, çok eşcinsel çift birbirine âşık. ama hiç birisi yalnızca aşk değil.

aşk belki bütün bulaşıklardan, kıdem tazminatsız bakılan telefonlardan, çitilenen çamaşırlardan, bekâr adam kendine nasıl baksın'lardan, ev hediyeleri, çeyizler, oturma odası takımlarından arda kalan şey.

ayşe düzkan

deprem bölgesinde dünya kadınlar günü...

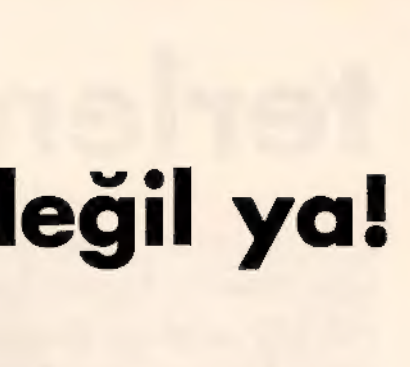

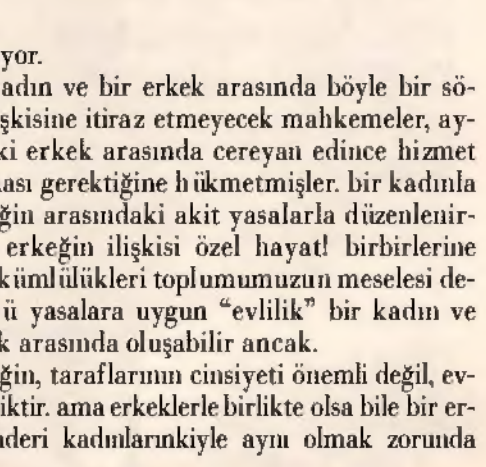

Kadın Dayanışma Grubu'nun, Gölcük Şirinköy Çadırkent'inde düzenlediği 8 Mart etkinliği 5 Mart'ta yapıldı. Bağımsız kadınlar, kadının görünmeyen emeği ve Pazartesi dergisinden kadınlar olarak biz de oradaydık.

Şirinköy çadırkent büyük bir çadırkent değil. Merkezden uzakta ve yardımların az ulaştığı yerlerden biri. Kadınlar normal yaşamlarındaki işleri yapıyorlar. Çamaşır, bulaşık, çocukların bakımı...
Şenlikte çok eğleniyorlar, böyle şeylere çok ihtiyaçları olduğu belli. Şenlik bitene kadar halaylar çekiliyor, çiftetelli oynanıyor. Konuştuğumuz her kadının ayrı bir hikâyesi var. Depremden önceki hayatlarını anlatıyorlar, şu anki sıkıntılarından bahsediyorlar, devlete kızgınlar. Unutulmuş, bir kenara atılmış bir yaşam sürüyorlar, en büyük destekçileri depremden hemen sonra gelip hâlâ onlarla dayanışma içinde çalışan Kadın Dayanışma Grubu. Füsun Demirel'in gelmesinden çok mutlu oluyorlar. Dario Fo'nun oyunlarını ilgiyle izliyorlar. Çocuklar sürekli koşturup duruyorlar, Füsun Demirel'i görür görmez "Sıdıka'nın annesi gelmiş," deyip imza istemeye başlıyorlar.
Şirinköy Çadırkent'te yaşayan *Kadın Dayanışma Grubu*'ndan Gül yaptıkları çalışmaları anlattı. "*Kadın Dayanışma Grubu* 17 Ağustos depreminden bu yana deprem bölgesinde. Depremin hemen ertesindeki dönemde, yani akut dönemde daha çok kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya ve onlara psikolojik destek sımmaya çalışıyorduk. Kadınların normal yaşamlarının alt üst olmasıyla birlikte sarsılan ruh dengelerini toparlamalarına yardımcı olmaya çalışıyorduk. Biraz daha zaman geçince çadırkentlere kadınların kendilerine ait bir mekân oluşturduk. Bu kadın çadırlarında jinekoloğlarla, psikoloğlarla çocuk doktorlarıyla birlikte sorunlarına destek olmaya çalıştık. Bugün artık akut dönem bitti. Dolayısıyla çadırkentte yaşayanların yaşamlarını sürdürme noktasında onlarla dayanışma içinde olmak için burdayız. Kadınlarla birlikte küçük küçük etkinlikler düzenliyoruz. Kültürel olarak herşeye aç bir yer burası, birlikte organize ettiğimiz herşeye ilgi büyük. Bunun dışında el emeğini değerlendirmeye dönük işler yapıyoruz. Önümüzdeki günlerde İstanbul'da bir kermes yapılacak buradaki kadınların yaptığı işler geliri tamamiyle onlara kalmak üzere satılacak. Biz kadınlara sadece malzeme sağlıyoruz, onlar emeklerini katıyorlar, bir aracı kurum olmadan para kazanıyorlar. Kadın çadırı buradaki tüm kadınlar için çok önemli. Prefabriklere taşınan kadınlar da buraya gelmeye devam ediyorlar. Kaymakamlığın kadın çadırını kaldırmaya çalışmasına kadınlar hep birlikte karşı çıktılar. Zaten çok kötü koşullarda yaşıyorlar, ister prefabrik olsun ister çadır olsun ufacık bir mekânda iyice bunalıyorlar. Kadın çadırı soluk alabildikleri bir yer. Daha ilerisi için bir prefabrik kadın evi ve bir kadın sitesi projemiz var. Önümüzdeki dönem kadınların ekonomik üretimlerini yapabilecekleri alanların oluşturulması gereken bir dönem. Hayatlarını daha rahat sürdürmeleri için çalışmalar yapacağız. Kadın sitesi içinde atölyeler düşünüyoruz. Kadınların kendi üretimlerini yapabilecekleri yerler düşünüyoruz.

Beyhan Demir

terlemeyi önlemeyin!

O amansız hastalığa yeni bir "neden" eklenmeden gün geçmiyor. Çünkü kanserin kesin ve tek bir nedeni henüz yok. Bu yüzden de her şeye kuşkuyla bakar olduk. Bu, bir anlamda kötü bir şey değil; öylesine bozduk ki doğal olanı, yerine koyduklarımıza elbette kuşkuyla yaklaşmak gerek. Bir gün pek severek yediğimiz kızartmalar, öteki gün lezzetine alıştığımız rafine yiyecekler kanser nedeni olarak ilan ve afaroz ediliyor. Tabii başta sigara olmak üzere kötü alışkanlıklar, kirli hava ve yaşamımızın kaçınılmaz parçası stres de nedenler arasında sayılıp duruyor.

Bildiğiniz gibi kanserin çeşitleri çok. Bunlardan meme kanseri, kadınlarda oldukça yaygın. Erken tanının tedavi üzerindeki önemi büyük. Ama yine de çoğunlukla cerrahi müdahale gibi tatsız olayların yaşanması kaçınılmaz oluyor. Geçenlerde aldığım bir elektronik posta mesajı, bu yazıyı yazmama yol açtı. Bir tıp doktorundan gelen mesajın içeriğini olabildiğince çok kadınla paylaşmak istedim. Öncelikle belirtmem gereken bir nokta var: bir uyarı niteliğinde olan bu mesaj içeriğinin hangi bilimsel kaynak ya da çalışmanın ürünü olduğunu bilmiyorum, çünkü belirtilmemiş. Ancak, batı ülkelerinde alternatif sağlık çalışmaları yapıldığını ve bunların resmi bilimsel kaynaklar kadar güvenilir, hatta bazen daha da güvenli olduklarını biliyorum. Aldığım bu e-posta'nın yazarı da Avrupa'da katıldığı meme kanseri konulu bir seminerde alamadığı sorusunun yanıtını başka kaynaklardan elde edince, bunu biz kadınlarla paylaşmak istemiş. Soru şu: Bu kanser çeşidi neden daha çok koltuk altına yakın bölgede gelişiyor? Gelen yanıtta ise anti-perspirant ürünlerin buna yol açtığı şeklinde. Yani, çoğumuzun her gün kullandığı deodorantların bir çeşidi olan terlemeyi önleyici ürünler. Anti-perspirantların, terlemeyi önleyerek toksinlerin konsantrasyonuna ve hücre bölünmesine, dolayısıyla da kansere yol açtığı iddia ediliyor. Yaşamında hiç anti-perspirant kullanmamış kadınların da meme kanseri olduğu gerçeğinden yola çıkarak bu iddiayı, bu ürünlerin meme kanserinin nedenlerinden sadece biri olabileceği şeklinde bir uyarı olarak nitelemek istiyorum. Ayrıca, her deodorant terleme önleyici değil. Yani, üzerinde "anti-perspirant" yazmayan deodorantlar şimdilik masum.

İnsan vücudunun toksinleri attığı birkaç önemli bölge var; bunlar koltuk altları, apış araları, diz arkaları ve kulak arkaları. Toksinler bu bölgelerden yoğun olarak terleme yoluyla atılır. Adlarından da anlaşıldığı gibi anti-perspirant, yani terleme önleyici deodorantlar kullanıldığında, koltuk altlarındaki terleme engellendiği için bu bölgeden toksinler dışarı atılamaz. Bu bölgede biriken toksinler kendiliklerinden yok olmazlar. Vücut onları koltuk altı lenf nodüllerinde biriktirir ve hemen hemen meme kanserlerinin büyük bölümü memenin üst dış kadranında, yani tam olarak bu lenflerin olduğu bölgede oluşur. Ayrıca kadınların koltuk altı kıllarını çeşitli yöntemlerle almalarının da buradaki koruyucu derivi zedelemesi sonucu, kimyasal maddelerin derinin içine nüfuz etmesi kolaylaşmaktadır.

Daha önce de belirttiğim gibi, tüm bunları bir uyarı olarak almakta yarar var. Ama yine de, eskiden beri "terleme önleyici" sıfatının bende olumsuz bir duygu uyandırdığını, doğal bir bedensel olayın engellenmesinin yanlış olduğunu düşündüğümü söylemeden edemeyeceğim.

Füsun Özlen

Ofra Haza AIDS'den öldü

Eurovision'un prestijli olduğu zamanlardı. Bu yarışmada ilk defa Batı'dan gelmemiş bir şarkıcı ödül aldı. İsrailli Ofra Haza buz gibi İskandinavlar'ı bile sesiyle sarıp sarmalamıştı. Ama Türkiye'den tek bir oy bile alamadı. Biz İsrail'e karşı Filistin'i destekliyorduk!

Ofra Haza Yemenli Yahudi bir ailenin kızı olarak 1957'de doğdu. Tam sekiz kardeşi vardı, çocukluğu zengin müzik ve dans geleneğinin güçlü olduğu bir ortamda geçti. İlk defa İsrail adına katıldığı bir Eurovision Yarışması'nda adını duyurdu. Uluslararası düzeyde tanınan ilk albümünün adı *Shaday*'dı. Bu albümden "İm Nin'alu" adlı şarkı MTV'de yayınlanmıştı. Bu kanalda ilk defa İsrail'den bir şarkıcı görünüyordu.

İkinci albümü *Desert Wind* (Çöl Rüzgârı) birkaç Yemen şarkısından başka İngilizce şarkıları da içeriyordu.

Ertesi yıl *Fifty Gates of Wisdom* (Akıl'ın Elli Kapısı) adlı albümü yaptı, 1992'de de Kirya'yı.

Sadece İsrail şarkılarından oluşan albümler de yaptı Goran Bregoviç'le çalıştı ama en çok ABD'de *Mısır Kralı* adlı çizgi filmin şarkılarını okuduğunda tanındı.

Filistin ve İsrail çatışmasının en yoğun olduğu dönemde ünlü oldu. Cazibesi doğup büyüdüğü toprakların sıcaklığını yansıtıyordu.

Ofra Haza, geçtiğimiz Şubat ayında AIDS'den kurtulamayarak, henüz kırk iki yaşındayken can verdi. Ortadoğu'dan Akdeniz'e sesini duyuran o güzel kadın aramızdan göçüp gitti

gazi'de 8 mart...

1995 yılı Mart ayı. Okuldan Gazi Mahallesinde oturan bir arkadaşımız Gazi de bir 8 Mart etkinliği olacağını söyledi. Biz de kadın meselelerine ilgiliyiz, kalktık gittik. Etkinlik, bir köy derneğinde yapılacaktı. Biz, hem hayatımızda ilk kez Gazi'ye geliyorduk hem de ilk kez, köyden hatırladığımız kıyafetlerle, babaannelerimize benzeyen yaşlı başlı kadınların oynayacağı bir tiyatroyu izleyecektik. Ev kadınları kendi yazdıkları şiirleri okuyor, halaylar çekiliyor, biz hayran hayran seyrediyoruz. O dönem içindeki en manalı 8 Mart etkinliği diye düşünürken, birden silah sesleri duyduk. Kadınlar yere yatın diye bağırıyordu. Biz neye uğradığımızı şaşırmış vaziyetteydik. Yaşadığımız en heyecanlı olaylar, okuldaki çatışmalardı. Olayın ciddiyetini kavrayamıyorduk. Hatta ben, evi arayıp anneme eve gidemeyeceğimi çünkü Gazi mahallesinde biraz karışıklık çıktığını söylediğimde, annemin bütün Türkiye'yi etkileyen bu olayın geçtiği yerde olduğuma inanamamasını bile kavrayamamıştım

Bize, kahveyle cemevinin tarandığı, cemevinde bir kişinin öldüğü söylendi. Dernekten çıktık, ortalık bir anda ana baba gününe donmüştü. Dışardan gelmiş olduğumuz için bizi orada bir eve götürdüler. Kadınların hepsi soğukkanlıydı ama yüzlerinde ürkütücü bir ifade vardı. Büyük bir felaket yaşayacaklarını hissetmişlerdi sanki. Biz eve girdikten sonra dışardan gelen sesler hiç kesilmedi; sloganlar, bağırışlar silah sesleri, polis sirenleri... Çok korkmuştuk. Bir yandan da orada olmamıza rağmen, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki insanlar gibi olayları televizyondan izlivorduk. Duvarın hemen arkasında insanlar ölüyordu ama biz kapı dışarı çıkamıyorduk. Gazi Mahallesi'ni de hiç bilmediğimiz için sabaha kadar oturduk. Sabah ortalık biraz daha sakinleşince Gazi'den çıktık. Sonrası hepimizin bildiği üç gün süren çatışmalar, yüzlerce yaralı, on yedi ölü...

Aradan geçen beş yıl içinde Gazi davası oradan oraya gezdirilirken, ölenlerin yakınları hep adalet kaygısıyla mahkeme mahkeme dolaştı. Polisler çoğu zaman mahkemeye katılma zahmeti bile göstermedi. Sonuç: Polisler beraat etti...

Bundan beş yıl sonra 10 Mart'ta Gazi Mahallesinde SHÇEK Toplum Merkezi'nin 8 Mart kutlaması yapacağı haberini alınca, aklımda beş sene öncesi, büyük bir heyecanla Gazi'ye gittim. Yer bu sefer Sultan Düğün Salonu. Beş yüze yakın kadın, çoluk çocuk... Salon tıka basa dolu. Kadınların guvenliğini polisler sağlıyor, ellerinde patlamış mısır çocuklara ikram ediyorlar, çocukların hiçbiri ikram edilen mısırı almıyor. İki gün sonra yapılacak anmanın belirtileri hemen hissediliyor. Etrafta sürekli panzerler dolaşıyor, 12 Mart 1995'te beş yaşında olan çocuk bugün on yaşında, uzatılan mısırı "teşekkür ederim" diyerek almıyor, korku dolu anıları var, saygısızlık edemiyor. Kutlama bence bu sene yapılan en manalı kutlamalardan biri. Kadınlar tiyatro hazırlamışlar, gelin kaynana ilişkilerini konu alan. İzleyicilerin hepsi gülerek seyrediyor, gözlerinin içi gülmüyor ama yüzleri gülüyor, kendi kaynanaları, kendi evlilikleri, kendi gelin halleri hepsi karşılarında. Kapı komşuları almış, şimdiye dek yaşadıklarını tiyatro yapmış. Çok da güzel oynuyor. Gazi Mahallesi'nde yaşayan, iki göz gecekondusunda en az beş çocuk büyüten, kendi toprağından kimbilir hangi sebeple buraya gelmiş, kaynana, kayınbaba hep birlikte yaşayan kadının bu rolü oynayamaması beklenebilir mi zaten.

Şiirler de okudular, bir tanesi "Oğlumu istiyorum/ Onu büyütmek, okula yollamak, ilk sevgilisini onunla paylaşmak istiyorum/ Oğlumu istiyorum, onu nişanlamak, geleceğini izlemek istiyorum/ Oğlumu istiyorum, çok görmeyin bana./ Oğlumu istiyorum ölü veya diri, oğlumu istiyorum!" çığlığını şiirleştirmiş. Bir diğeri "Akrep gibisin be kardeşim," deyip belki de iki gün sonra Gazi'de nasıl yalnız kalacaklarını, nasıl yalnız bırakılacaklarını hatırlatıyor. Sonra ilkokulda okuyan çocuklarının öğretmen istedikleri için yargılanmasıyla ilgili bir skeç oynuyorlar. Yaşadıklarıyla hala dalga geçebilecek kadar umutlu olduklarım hissettiriyorlar insana. Konuşmalar yapıyorlar, "Bedenimiz, emeğimiz bizimdir; tıpkı çocuklarımız gibi, dokunmayın onlara!"diye haykırıyorlar. Konuşmalarda 8 Mart'm tarihçesi en çok alkış alan konuşmalardan oluyor. Toplum Merkezi'ndeki kursları bitirenler sertifikalarını alıyorlar. Gazili kadının yaşadıklarına boyun eğmeyip, kendini geliştirmek için Toplum Merkezi'ne gelip ürettiği herşeyi sunmaya çalışıyorlar. Eve hapsolmak istemediklerini her fırsatta belirtiyorlar. Salonun duvarlarında asılı dövizler taleplerini yansıtıyor. Sıra halkoyunlarına geldiğinde herkes gencecik bir kadının çalıştırdığı, Sivas yöresi ekibi için sahneyi boşaltıyor. Uç kuşak kadın elele oynuyorlar. On dört yaşındaki genç kız tutmuş annesinin elini, O da tutmuş kendi annesinin elini, üç kuşağın dayanışması muhteşem. Halkoyunları hocası, gözleri ışıl ışıl seyrediyor onları. Sonra Kadının İnsan Hakları Projesi'nden İpek, kadınlara yaptıkları çalışmaları anlatıyor. Kutlamanın sonunda salondaki tüm kadınlar hep birlikte halay çekiyorlar...SHÇEK'ten Deniz Hayat çalışmalarda emeği geçenlere, misafirlerine çiçek dağıtıyor; bir tanesi de bana olmak üzere.

Salondan çıkarkan Gazi olaylarında yakınını kaybetmiş bir kadına verdim çiçeği. Sevindi sevinmesine ama onun da gözlerinin içi gülmüyor...

12 Mart 2000 sabahı başta Gazi Mahallesi olmak üzere Alibeyköy, Okmeydanı polis ablukası altına alındı. Gazi Mahallesi'ndeki anmaya katılmak isteyen yüzlerce kişi gözaltına alındı.

12 Mart 1995'te acı bir tesadufle oradaydım, o gün o dernekte tiyatro yapan, bizi evinde koruyan kadınlarla, bu sene kendisine çiçek verdiğim teyzemle birlikte yürümek istedim ama orası yasaklı bölgeydi girmeme izin vermediler... Polislerin yüzleri değil ama gözlerinin içi gülüyordu...

Beyhan Demir

meksika'lıların anası hain MALİNCHE

Burada anlatacağım kısa öykü, büyük bir kadının çıkmazlarla dolu ve başından beri erkekler tarafından çizilmiş ve belirlenmiş karmaşık hayat öyküsüdür.

Tarihte adı geçen çok az kadından biri olan Malinche Aztekli'dir (bugünkü Meksika) ve 16. yy başlarında yaşamıştır. Bugüne dek hayatıyla ilgili bir sürü kitap yazılmış ve tartışılmıştır. Ancak o kahramanlıktan uzak, çelişkili bir kişiliği sergiler insanların düşüncelerinde, çünkü bir yandan Meksikalılar'ın annesi, öte yandan kendi ırkını ve milletini inkâr edip, düşmanlarla işbirliği yapan bir haindir.

O hain bir kadın olarak insanların hafızasının en derinlerine yerleşmiştir. Ayrıca dilbilimde bile yeni bir kelimenin oluşmasına sebep olmuştur: "Malinchismo". "Malinchismo" ihanetin ve düşmanlığın simgesi, kendi özünden kopmanın göstergesidir.

Aztekli Prenses Malinche'nin hayat öyküsü babasının ölümüyle başlar

Coatzacoalco yöresinden Paynala'nm kabile reisi olan babası ölünce, üvey babası ve annesi tarafından. tahtın, ikinci evlilikten dünyaya gelen erkek kardeşine kalması için Xilango'daki bir aileye evlatlık verilir. Buradan da kısa bir zaman sonra Tabasco'ya götürülür ve orada bir yabancı. hatta esir olarak yaşar. Böylelikle soylu genç kadın artık bir köle konumundadır. Artık onun hakkındaki kararları başkaları verir, hayatını istedikleri gibi yönlendirme hakkını kendilerinin sayarlar .

1519-20 yıllarında ise Malinche'nin hayatındaki ikinci önemli dönem başlar. Bundan sonra olanlar ve gelişenler hem onun, hem de Aztek halkının bütün geleceğini belirleyecektir.

İspanyollar, Avrupa dünyasının Amerika Adaları'ndaki değişik etnik halklarla karşılaşmasından nerdeyse otuz yıl sonra, karadan yavaş yavaş Aztekler'in başkenti olan Tenochtitlan'a hızla ilerlerler. Yollarına çıkan yerlilerle savaşırlar. Bazen yener bazen de yenilerler. Yenilen halkları kendilerine müttefik yapmayı başarırlar.

Aztek İmparatorluğu'nun uygarlık seviyesinin en parlak dönemidir bu dönem. Ancak Aztekler'in himayesi altında bulunan halklara uyguladıkları haraç sistemi, onlara karşı olan hınç ve nefreti artırmış, sosyal ve siyasal dengesizliğe yol açmıştır. İspanyollar'la ittifak yapan kişilerin sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bunlar arasında Tabasco da vardır.

Tabascolular, Aztek İmparatorluğu'nu yok eden kişi olarak dünya tarihine geçen Hernan Cortes'in yanında yer aldıktan başka, barışı sağlamak amacıyla ona çok değerli armağanlar sunarlar. Armağanların arasında kadınlar da yer almaktadır ve bu kadınların birisi Malinche'dir.

Aztek prensesi zekâ ve güzelliğiyle ilgi çeker. Kaptan Cortes kadınları vaftiz ettirip Hıristiyanlaştırdıktan sonra teker teker yüzbaşları arasında dağıtır. Malinche'yi ise Alonso Hernandez Puertacarerreo adlı yüksek rütbeli bir subaya verir. Bu subay İspanya'ya temelli döndüğünde Cortes Malinche ile beraber olur. Karısı İspanya'dan gelince de subay Don Juan Jaramillo'ya eş olarak devreder Malinche'yi.

Ancak bir oğulları olmasına rağmen Jaramillo Malinche'yi hiç bir zaman kendine eşit ve hakiki bir eş olarak görmez ve İspanyol ailesiyle resmi bağını koparmaz.

Cortes, Hıristiyan dinine geçtikten sonra Malinche'ye Dona Marina adını takar ve özel tercumanı yapar. Genç kadın hem *Nahuva* (Aztek'lerin dili) hemde *Maya* (Maya halklarının dili) dilini bildiği ve kısa zamanda da İspanyolca'yı öğrendiği için iki değişik dünyanın birbirini tanıma döneminde olduğu kadar, Aztek devletinin yıkılışıyla İspanya'nın zaferinde de çok önemli rol oynar. Yani Aztek İmparatorluğu'nun fethinde birçok şey ancak onun yardımıyla elde edilir. Malinche sadece basit çevirilerle kalmaz, o Aztekler'in dünyaya bakışını, düşünce yapısını ve davranışlarını İspanyol düşünce ve kavram dünyasına aktarır. İki tarafın da anlayabileceği dili keşfeder ve böylelikle iletişim kurulmasını sağlar. Bu sayede tarihin gidişatını belirler ve koskoca bir imparatorluğun çöküşünü başlatır.

Cortes ilk zamanlar Malinche'den kuşkulanır ve ona yeterince güvenmez, gerçekten sadık olduğuna inanana dek. Aztekler de aynı şekilde kuşku duyarlar ve Aztek prensesine kendilerinden biri gibi değil de, casus veya hain gözüyle bakarlar. Malinche siyasal bakımdan önemli bir konumda bulunmasına karşın, iki kültürde de sağlam bir yeri yoktur, varlığı hiçe sayılır ve yirmi dört yaşında öldüğünde gerçekten yaşamamış olan milyonlarca kadının yanında yer alır tarihte.

Pervin

Pazartesi basın açıklaması yaptı:

Tecavüzcü babaları kimler korumak istiyor!

On dört yaşındaki kızına üç yıl boyunca tecavüz eden babaya verilen yirmi beş yıl ceza, Yargıtay'da, "*Mağdure babası tarafından defalarca ırzına geçilmesini gizlemiş, imkânı var iken direnip itiraz etmemiş, olayı kendisine soran ablasına zordan bahsetmemiştir, dolayısıyla sanığın eylemi kanunun anladığı manada zoru içermediğinden*" şeklinde değerlendirilerek, TCK 414/1 yerine cezayı yarı yarıya indiren 414/2. Madde'nin uygulanması istendi. Ceza yerel mahkemenin kararında ısrar etmesi sonucu, en üst merci olan Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda 12'ye karşı 13 oyla onaylandı.

Doğru, burada erkek egemen kanunun anlamak istemediği manada bir zor var. Bu "zor" u anlamak için hukuk bilgisi gerekmez. Hepimiz kendimizi on dört yaşlarımızda babamızın vücudunun altında tahayyül ederek bunu anlamaya çalışabiliriz. Böyle bir durumda babası karşısında kızın "utancı ve korkusu" yerine "rızasını" görmek için konuya taraflı gözlüklerle bakmak gerekir.

22 Mart tarihinde, Pazartesi çalışanları olarak konuyla ilgili bir basın açıklaması yaptık. Açıklama kısaca şöyle:

"Kadınlara karşı uygulanan cinsel şiddete bakarken, kuvvetlinin zorbalığı yerine zayıfın rızasını görmek isteyen bakış açısını bizler çok iyi tanıyoruz. Bu ağır erkek egemen düzen yanlısı karara geçit vermeyen Denizli'deki iki, Ankara'daki on üç hukukçuyu tebrik ediyoruz.

Her aşamada oylarını 'tecavüzcü babayı' korumaktan yana kullanan hukukçuları isimleriyle ortaya çıkmaya ve bizlere açıklama yapmaya davet ediyoruz."

kotaya sahip çıkalım!

ODP 2. Büyük Konferansını 27 Şubat'ta yaptı. Konferansta kadınlarla ilgili konular bir önceki konferansa göre daha az tartışıldı, çok az ilgiyle karşılandı. Kadın önergeleri parti içindeki çeşitli grupları destekleyen kadınlar tarafından ortak hazırlanmıştı: birbiriyle anlaşması oldukça zor olan insanların ortak imza atabildiği önergelerin herhangi bir siyasi vuruculuğu olmasını beklemek, akıl kârı olmazdı. ÖDP'de kadın kotası feministlerin ve diğer kadınların hassaslıkla savundukları ve korudukları bir kazanım oldu. Ancak 2. Konferans ardında kadın kotasıyla ilgili bir tartışma bıraktı. Konu, kotanın haklılığı veya haksızlığı ya da niye yüzde elli oranında uygulanamadığı değil. Kotayı dolduracak kadar kadın aday da var. Fakat matematiğin bir azizliği ve seçim yönetmeliğinin bir ihtimali gözönüne almadan hazırlanmış olması seçim kurulunun inisiyatifsizliğiyle birleşince, 30 yerine 29 kadın ve 70 yerine 71 erkek parti meclisine girdi. Şimdi İstanbul kadın koordinasyonundan kadınlar bu 71 kişiye mektup göndermeye hazırlanıyor. İstifa ederek kadınlara yer açmayı düşünmez misiniz diye.

Kadın kotası, Birleşik Sosyalist Parti'de bir mücadele sonucu kabul edilmiş ve aynı şekilde ODP'ye yansımış. Böylece partinin öteki bileşeni kadın kotasını aralarında ayrıntılı bir şekilde tartışmadan kabul etmiş. Onlar pozitif ayrımcılığı ideolojik olarak önemli bulmaktan çok biraz mecburiyet ve esen havaya uyum sonucu kabul etmişler sanki. Bu gönülsüzlüğün belirtileri yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Mesela son parti meclisi raporunda olduğu gibi kadınları ve gençleri aynı başlık altında ele almak şeklinde hatalara düşülebiliyor. Burada feminizmden çok "toplumsal muhalefet" ideolojisinin meşru olmasının etkisi de var.

Bu vesileyle diğer sol, sosyalist partilerde kadınlar karar organlarında ne oranda temsil ediliyor diye bir bakınca, pek sevindirici bir tabloyla karşılaşmadık. Şöyle ki EMEP'de 45 kişilik genel yönetim kurulunda 6 kadın var. 7 kişilik merkez disiplin kurulunun 2'si kadın. Sekreteryadaysa 5'te 5 erkek var. Feminizme ve bağımsız kadın hareketine karşı olduklarını ama kadroları arasında kadınların yüksek oranda bulunduğunu söyleyen SIP bize bu konuda net bilgi veremedi. Üyelerinin yüzde 43'ünün kadın, organlara aday olan kadın oranınınsa yüzde 53 olduğu belirtildi ancak merkezi karar organlarında kadın olup olmadığı hakkında bilgi almamız mümkün olmadı. HADEP'in üyeleri ve sempatizanları arasında kadınların sayısının çokluğu çeşitli kitle eylemlerinde gözlemlenebiliyor. Buna rağmen 50 kişilik PM'sinde sadece 8 kadın var.

Bu durun kotanın önemini gösteriyor. Ama parti içinde feminizmin ağırlığı olmadan bunun korunmasının bile güç olacağını akılda tutmakta yarar var.

Handan Koç

bir kadın hikâyesi

Fransa'nın bir köyünde tanıştım onunla. Yaşlarımız aynı, konumlarımız çok farklıydı. Ben bir bursla bir yıllığına Fransa'ya gitmiştim, Fransız bir ailenin yanında kalıyor, liseye gidiyordum. O da benim gibi yeni gelmişti. Anlattığına göre, Fransa'da işçi olan kocası annesine "bana bir kız bul" diye yazmış, annesi de tavsiye üzerine kendisiyle ikizine görücü gelmiş. İki kız öyle benziyorlarmış ki kadın oğluna hangi kızı alacağına bir türlü karar verememiş, sonunda yan yana durmuşlar ve saçı bir santim uzun olanı seçmiş. Oğlu da yazın gelmiş nikahı kıyıp, başkasının pasaportuyla gizlice getirmiş onu.

Hayatından memnundu. Tarla işi yapmaktan kurtulmuştu, kocası da oradaki diğer Türk erkeklerinden farklıydı. Kahveye falan gitmediği, gelip yemeğini karısıyla yediği, kadına el kalkmaz dediği için diğerlerinin diline düşmüştü. Ama aylar geçtikçe kocası sertleşmeye, eve geç gelmeye başladı. On yedi yıldır hiç ayrılmadığı ikizinin özlemi de gitgide artıyordu. Bana bir bebeğinin olacağını söylediğinde yüzüne bir hüzün çökmüştü. Bebeğin doğumunu göremeden dönmek zorunda kaldım. Birkaç kez yazıştık, ama sonra hayat gailesi...

Yıllar sonra haber aldım ondan. Benim yanında kaldığım aileye mukemmel bir Fransızca'yla yazmış; kızı henüz birkaç yaşındayken kocasının dayaklarına dayanamayıp Fransa'nın başka bir şehrine kaçmış, bir oda kiralamış, Fransız bir komşu kadının yardımıyla iş bulmuş, dil kurslarına katılmış, resmi makamlara durumunu aktarıp oturma ve çalışma izni, ardından da kızıyla kendisine Fransız vatandaşlığı almış. Ne yazık ki kocasının kendisini bulmasından korktuğundan, adresini gönderememiş.

Handan Öz

Mor Çatı Kadınları Sergi Katılımına Çağırıyor

2000 yılında on yaşına giren *Mor Çatı* bu mücadele alanında özel bir yere sahip olan ve geçen yıl kaybettiğimiz arkadaşımız Nurser Üzüm'ü anısını canlı tutmak için, konusu kadın olan ve kadınlar tarafından üretilmiş eserlerle her yıl bir katılım düzenlemeye karar vermiştir. Bu yıl düzenlenecek *Kadınlar Kadınlara Bakıyor* konulu sergiye siyah-beyaz veya renkli fotoğraflarınızla katılabilirsiniz. Katılım koşulları şöyle:

1. Eser sahibinin kadın olması. 2. Eserin konusunun kadın olması. 3. Daha önce başka bir yerde yayımlanmamış olması. 4. Eserin boyutunun 30x40 olması.

Eserin Mor Çatı tarafından yayımlanabilmesini kabul etmeniz ve en geç 15 Nisan 2000 tarihine kadar vakfa ulaştırmanız gerekiyor. Sergi sonrasında fotoğrafınızı geri alabileceksiniz.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı İnönü Mah. Nispet Sk. Pınarbaşı Apt. No:6/5 80230 Elmadağ-İst. Tel.: 212 248 16 80

hay dilini eşşek arısı soksun!

siz de duymuşsunuzdur, bu memlekette artık ,darbe olmaz çünkü eskiden trt'den anons yapılırdı, şimdi bir sürü özel radyo var, kenan evren hangi birine çıkacak deniyor.

anlamlı bir soru, bir yandan da iç ferahlatıcı. gerçi özel girişimciliğin gelişmesiyle demokrasi arasında bağlantı kurulması beni genellikle işkillendiriyor ama neyse. benzer bir durum klibal durumlar açısından da var. eskiden kral vardı. orada kim tapon yapmışsa onu ele alıyorduk. şimdi öyle mi, bir sürü "müzik kanalı" var. hangi klibi vazacağımızı şaşırıyoruz. bu ay verimliydi aslında. ibo nun ölmezleri arasına gireceğine inandığım, 2x2=4'ü var mesela, sonra çek mastor çek diyerek rahmetli sadri alışık'ın kemiklerini sızlatan genç arkadaşlar var. bir kedi yavrusundan sözeden şarkısı için sarışın bir kedi yavrusuyla oynarken, aralarındaki hacim farkına vurgu yapan ve "ayı yavrusunu severken boğarmış," özdeyişini insanın aklına getiren, erkeklere düşkün genç kızları bir haftada görüntüsüyle muma çevirecek karadenizli beyefendi var. kar'lı klip modası da ele alınmaya değer. farkındasınızdır, "salkım hanımın taneleri" filminden sonra sosyal içerikli kliplerde karda yürüme durumu oluyor. bir nev'i kürt gerçekliğine ışık tutma hadisesi yani. hatta kırk yıllık karagümrüklü sibel can bile berivan adında bir klip yapmış. endişeliyim, ya ajda pekkan da başına puşisini taktığı gibi karda yürüyüp izini belli etmezse diyorum.

bütün bunlar piyasanın taleplerini karşılamak için aslında. hepimiz müziğin bir endüstri olduğunu. yıldızların birer fabrika gibi çalıştıklarını biliyoruz. yani sanatla ticaret arasında bir iç içe geçme sözkonusu. ama son zamanlarda bu durumun altı biraz fazla çizilmiş gibi geldi bana. bir bakıyorsunuz tutkulu bir âşık, sebastian ürünleriyle en az bir saatte yapıldığı besbelli olan saçlarının görüntüsünü aynaya duşurmeden hemen önce her bakkalda bulabileceğiniz bir jöle kavanozuna uzanıyor. va da yine tutkulu genç bir kadın. alev alev yanan vücudunun ateşini markası belli bir şişe kolonyala dindirmeye çalışıyor. sponsor olayı yani.

işte bu yüzden dosdoğru teoman ın reklamını yazmaya karar verdim. nasıl olsa ötekiler de reklam, teoman da reklama bir şarkı bestelemiş.

teoman biliyorsunuz "the farklı". kelimeyi büyük harfle başlatmamız bile mümkün. kadın araştırmalarında yaptığı master yüzünden kendisiyle röportaj yapmışlığumz bile var. hani "azıcık ucundan versen ölür müsün" adlı klip var, şarkıcısında sapık katil tipi var da kendisiyle ilgili yasal muamele yapmak isteyen ışılay saygın a azıcık ucundan versen ölür müsün ışılay demiş! işte o klipteki oğlan çocuğuna dikkat etmenizi rica edeceğim. yarabbi ağzından sular akarak nasıl da söylüyor şarkıyı. insanın içinden, "gel vericem bacaksız, bakalım ne yapacaksın?" demek geçiyor. gerçi teoman da bazı kadınlarda aynı duyguyu uyandırıyormuş ama ben orasına karışmam. gelelim "düzeyli reklam çalışması"na.

teoman genç ve yalnız bir adamdır. hayatında kadınlar vardır evet, ama yalnız ve gezgin bir ruha kadın eli ne verebilir ki? beyoğlu'ndan cumhuriyet olarak bahsetme adeti var belki biliyorsunuzdur, bana sorarsanız beyoğlu bir zeamettir. merkeze tamamen bağımlı. kendini bağımsız zanneden. neyse, hepimizin bu zeamette yaşama ateşiyle yanıp tutuştuğumuz bilindiği için, bu dirlik'in yüce iç diliyle konuşuyor teo; kadınlar indirilmeye değmez!buna karşılık yanında bir kadın var, yüzündeki mana çekiciliğini azaltmış, yatakta sabırla teoman'ın çalıp çığırmasını bekliyor. insan eline bir şey alıp iki satır okur değil mi? yok, öyle takılıyor. ama genç aydının ruhu bir türlü dinginleşmemiştir. küçücük odasında. kadını onu beklerken. kılını bile kıpırdatmadan bütün dünyayı elinin altında bulmak istemektedir. düşünün. ne büyük bir hayal. alnınıza bir kum tanesi bile bulaşmadan çöllerde gezmek isiniz. ayak parmağınızı bile ıslatmadan denizleri göreceksiniz işte arı bunu sağlayacaktır (bu noktada arı vız vız vız adlı şarkının söylenmesini öneriyorum. lead vocal'de teoman, klavyede batur, basta orçun ve perküsyonda berke olmak üzere...aslında iyi bir yorumla o parça da değerlendirilebilirdi) arı gelir teoman'a konar, bu hayra alamettir. teoman istediği hızla istediği yere bağlanabilecektir artık. çağımızda bağlanmada en önemli konu hız zaten. hızla bağlanıp hızla kopacaksınız,. teoman *aktüel*'e mi ne röportaj vermiş, görüşmeyi yapan genç bayan her sorusuna "kadınlar sana hasta," anlamına gelecek bir ifadeyle başlıyor. yarabbi bu arkadaşlara anneleri olsun, "kendini biraz ağırdan sat," da mı dememiş. (böyle durumlarda bknz. kedi yavrulu çalışma) teo, bu hanıma karşı da en az arıya karşı olduğu kadar samimi, "susan sontag'm on yaş genç halinin kendisini tekeşliliğe yöneltebileceğini söylüyor. o kadarını kıvırabileceğinize güvenmiyorsanız, o zaman *milliyet* reklamındaki kendini ifade sıkıntısı çeken millmen'i (dikkat ederseniz millenyum gibi de tınlıyor) öneririm, hani sevdiği kadınlara vermek istediği kucak dolusu çiçekler, kâğıttan. bana sorarsanız, ben migros'un kangurusunda karar kıldım. hiç olmazsa fiyatları düşürüyor.

ayşe düzkan

CİNSEL EĞİTİM DERSİ — SEMRA CAN

kadınlar şiddete karşı örgütlenmeli

Türkiye'nin değişik bölgelerinde gözaltına alınan kadınlara, "Size yönelik devlet kaynaklı cinsel şiddet uygulandı mı?" sorusuna, 200 kadından 169'u "Evet" cevabını verdi.

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze karşı Hukuki Yardım Bürosu, adli ya da siyasi nedenlerle devlet kaynaklı cinsel şiddet yaşamış ya da hiç yaşamamış 200 kadın arasında şiddeti tanımlamaya yönelik bir anket çalışması yaptı. Yapılan anket çalışmasının sonuçları oldukça çarpıcı ve düşündürücü.

• *Size göre devlet kaynaklı cinsel şiddet nedir?* sorusunu: 79 kadın "Devlet eliyle işlenen. kadını bedenine yönelik taciz ve tecavüzdür." 39 kadın "Kadının cinsel kimliğine hakarettir" diye tanımlamış.

• *Yaşadığınız cinsel şiddeti açıkladınız mı, yetkili mercilere başvurdunuz mu? Sizce kadınları, yaşadıkları cinsel şiddeti açıklamaktan alıkoyan nedenler nelerdir?* sorularına; 83 kadın yaşadığı cinsel şiddeti açıklamadığını, 25 kadın açıkladığını belirtmiş, 40 kadın "açıkladım ama yasal yollara başvurmadım" yanıtını vermiş. Açıklamama nedenlerinin bazıları ise şöyle: Namus kavramı ve feodal baskı, utanç, aileye zarar verme endişesi.

• *Cinsel şiddete karşı mücadelenin yolu ne olmalıdır?* sorusuna; kadınlar "Şiddete karşı örgütlenmeli, şiddeti açıklayıp teşhir etmeli, şiddete karşı bilinçlenmeli, gözaltı merkezleri bağımsız kurumlarca denetlenmeli, böyle bir şey yaşarsam intihar ederim" cevaplarını vermişler. Anket sonucuna göre kadınların en fazla cinsel şiddete uğradığı illerin başında İstanbul ve Diyarbakır geliyor.

Şükran Aydın da, devlet kaynaklı cinsel şiddetin mağdurlarından

Bebek nasıl yapılır:
cinsel eğitimde cinsiyetçilik*

Bir toplumda, cinsel eğitime duyulan ihtiyaç, cinsel edimlerin son derece mahrem sayılmasından, çocukların yetişkin hayatının gerçeklerinden korunması gerektiği düşüncesinden ve varsayılan "masumiyet"in cinsel cehaletle bir tutulmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, çocuklar yetişkin rolleriyle uyum içinde olan "hayatın öteki gerçekleri" gibi, büyümenin doğal bir uzantısı olarak öğrenmezler cinselliği. Sanayi öncesi geçmişte, mahremiyet mümkün olmadığı gibi, arzulanan bir şey de değildi; çocuklar cinselliği gozleyerek, işiterek ve birbirlerinden öğrenirlerdi. Ancak cinselliği çocuklardan gizleyen sadece yatakodalarınm mahremiyeti ve görece ses geçirmeyen duvarlar değil; gerçeği söylemek gerekirse, bilgilenmeleri çoğu zaman kasten engellenmekte.

(...)

Çocuklukta cinselliğin açıkça öğretilmeyişi, çocukların bu konuda hiçbir şey bilmedikleri anlamına gelmez elbette. Onların sorularına ve davranışlarına karşı yetişkinlerin gösterdiği tepkiler, cinselliğin ahlaki boyutunun ve ona bağlı olarak kimi toplumsal yasakların öğrenilmesine yol alar. Belki de en onemlisi, ilerde erotik anlam kazanacak olan toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranış kalıplarının öğrenilmesidir.

Çocuklardan bilhassa esirgenen cinsel eğitimin yeniyetmelere nasıl verileceği bir sorun olarak ortaya çıkar. Hayatın özel bir alanı olarak cinsellik kavramı, bu noktada, özel bir insan kategorisi olan çocukla yüz yüze gelir. Böylece çocuklukla yetişkinlik arasında, garip bir çatlak gibi yeniyetmelik (ergenlik/ adolescence) durumu yaratılmış olur; öyle ki kişinin geleceğe hazırlanmak için cinsel bilgiye gereksinimi olduğu varsayılsa da, cinsel edim için henüz olgunlaşmadığı düşünülür.

(...)

Eğitimcilerin, gençlerin cinselliklerini keşfetmelerine yardımcı olmaya çalışacak yerde, onları geleceğe hazırlama kaygısını taşıdıkları görülmektedir. Amaçları, genç insanların cinselliklerini ifade etmelerini engelleyerek, onları orta sınıf ahlakının haz kalıplarına uydurmaktır adeta. Cinsellik daima denetim altında tutulması gereken tehlikeli bir güç olarak görülmektedir. Cinsel eğitim anlayışı öğretmenin şiddetli bir patlayıcıya karşı güvenlik önlemi alması gibidir sanki.

(...)

Cinsel olguların ve ahlaki davranışların öğrenileceği en uygun yer aile ortamı olsa da, anababaların böyle bir sorumluluktan kaçınması, zorunlu olarak eğitim kurumlarının bu boşluğu doldurmasına yol açmaktadır.

Okullarda cinsel eğitiminin nasıl verileceği, müfredata nasıl uyarlanacağı da ayrı bir sorundur. İki alternatif söz konusudur: ya biyoloji, din, toplumbilim gibi derslere yedirilerek öğretilmeli; ya da mevcut okul programının dışına çıkılarak özel bir ders olarak işlenmelidir. Birinci olasılıkta, içerik "nesnel bilgi aktarımı" ile belirlenir

En sık da biyoloji dersi içinde yer verilir. Bu durumda, cinsel eğitim anatomik ve fizyolojik farklılıklar, gebelik ve doğumla sınırlı kalır. Dinsel eğitim, ya da toplumbilim derslerinde ele alındığında ise ahlak, sağlık ya da aile gibi konuların işlendiği daha da afaki bir durum ortaya çıkar. Okullardaki eğitim her iki cins için de yetersiz olmakla birlikte, özellikle dişil cinsellik açısından yanıltıcı, dolayısıyla kızlar için anlamsız sayılabilir.(...) Cinsel birleşmenin gerekli önlem alınmadığı takdirde gebelikle sonuçlanacağını bilmek önemlidir, Ancak biyolojik olguların sunumu bu düzeyde bile yanıltıcıdır, çocukların ve gençlerin acil gereksinmelerine ilişkin bilgiyi içerecek yerde gereksiz ayrıntılara yer verilir.

Öte yandan, "özel bir ders" olarak sunulması kimi sınırlandırmaların ortadan kalkmasını sağlasa da, kendine özgü sorunlar doğurur. Klasik ders programının dışına çıkma girişimi zaten bir miktar riski göze almak demektir. Daha önce okul yönetimi tarafından sıradışı ve mahrem olduğu ima edilen bu yeni dersi çocuklar bir eğlence beklentisi içinde, aralarında kıkırdayarak, dalga geçerek, sövlentiler yayarak karşılamaya hazırlanırlar.

(...)

Derslerde fazla ileri gidilerek "utanca sebebiyet verme" korkusu da bilginin sınırlandırılmasına, dolayısıyla çocukların hayal kırıklığına uğramasına yol açar. Cinsellik eğitimi, genellikle en tutucu çevrelerin tutumları göz önüne alınarak şekillendirilir. Bu da, evliliğin yüceltilmesiyle ve evlilikdışı cinsel ilişkilerden doğması olası hastalıklara karşı uyarılarla birlikte, biyolojik üreme ortak paydasında ele alınır.

Ne var ki gençlerin asıl istedikleri kendi cinsellikleriyle uzlaşmaktır; üreme biyolojisinin bu konuda yol gösterici olduğu ise kuşkuludur.

Cinsel eğitim geleneksel tarzda öğretildiği sürece *cinsellik*ten uzak, tamamen *cinsiyet*le ilgili bir öğreti konumunda kalacaktır. Bu ayrım bir kelime oyunundan ibaret değildir; zira cinsellik biyolojik cinsiyetten daha fazlasını kapsar, duyguları, deneyimleri, değerleri ve hepsinden öte insan ilişkilerini içerir.

**Heterosexuality in Question* (Stevi Jackson, Sage Publications, 1999). Kitapta yer alan "How to Make Babies: Sexism in Sex Education" adlı makalevi kısaltarak çeviren

Beril Eyüboğlu

bu kadarını biz

Ece, on üç yaşında, henüz âdet görmemiş, annesi çalışıyor. Nil on dört yaşında âdet görmüş, annesi ev kadını. Son günlerde üzerinde tartışılan cinsel eğitim projesi kapsamında okulda izledikleri dersi konuştular...

Ece: Valla benim için soramadığım sorular hariç bayağı eğlenceliydi, sosyalden yırtmıştık zaten. Gerçi başka şeyler bekliyordum cinsellik dersi denince. Zaten ergenlik donemi derken sadece âdet olursunuz, boyunuz uzar, göğsünüz büyür diye kısaltmamak lazımdı.

Nil: Zaten onlar bilinen şeyler, yaşıyorsun onları. Konuşuluyor ve saklanmıyor. Artık kapalı da olsa konuşuluyor, gizli değil. Ayıp da değil. Sadece erkekler bunları ayıp buluyor ama onlar da yaşamadıkları için.

Ece: Bir de mesela erkek arkadaşınla çıkmaya başlaman ya da ailenle problemlerin, onların seni anlamaması filan gibi şeyler düşünüyordum.

Nil: Ben daha çok bilgi bekliyordum. Cevap bulamadığım sorunlarıma bir ad. bir çözüm bekledim. Rehberlik dersi gibi bir şey olması lazımdı.

Ece: Cinsellik dersi de değildi bu. ergenlik dersiydi. En ufak bir seks, cinsel birleşme lafı yoktu. Diğerleri biliniyordu. Zaten bilinmeyen şeyler, anlatılmayan şeyler. Bir de ergenlik konusunda bilgisizlik var ama cinsellik konusundaki bilgisizlik daha fazla. Mesela âdet kanamasına "hastalanma" deniyor.

Nil: Evet bazı arkadaşlarım bana "hastalandım" diyor. Ben ne kullanıyorsun diyorum. "nezleyim" diyor.

Ece: Yani âdet hastalanmak değil ki. Âdet doğal bir şey. Her kadın yaşıyor sonuçta. Ayrıca bir genç kızın kadınlığa ve büyümeye adım atarken aslında sevinilecek bir olaya "hastalandın, kirlendin, masadaki ekmeğe, ayrana dokunma" diye anlatılması büyük bir gerileme ve aşağılama.

Nil: Tabii bundan utananlar var. Mesela ben utanmıyorum ama utananlar var.

Ece: Bilgisizliğe dayanan birçok sorun var. Mesela erkekler. Bu derslerde onlara, "sevişmek bir şefkat, zevk ve sevgi alışverişidir, kadına yapılan bir aşağılama değildir. Veya kadına bir üzüntü vermez," diye öğretilmeliydi. O iğrenç argonun büyük bir bolümu kalkardı.

Nil: Evet bu burada böyle, kadınlar erkeklerle sevişmiyor, erkekler kadınları kullanıyor.

Ece: Aksi takdirde kadın vamp oluyor. Zaten kullanmak saçma bir şey. Yani âşık olma duygusunu yok eden bir şey. Örneğin, "Allah seni inandırsın dün bir piliç yedim, tadı damağımda kaldı" gibi bir problem var demektir.

Nil: Mesela ben böyle bir şey yaşasaydım onu kullanırdım ve mesela, filmlerde görürüz, klasik "nasıldı" sorusuna "çok güzeldi, seni çok güzel kullandım" derdim. O da kibar olmak için.

Ece: Abartma, bence bu konu toptan yanlış. Se alışverişinde fesat düşünceler olmamalı. Çünkü çok küçümseniyor. İlkokul bittiğinde, ergenliğe diğin zaman hem kızlarda hem erkeklerde karş se yönelik değişiklik oluyor. Sanki erkekler âşık muyormuş gibi bir his oluvor. "Karıyı yedim" fi gibi yaşamadıkları şeylerle millete hava atıyorla

Nil: Onun yerine "Çok hoş bir kadına âşık oldu denmiyor. Ama madem kullanma olacak, o zam kontrol benim elimde olmalı.

Ece: Erkekler bu yönden çok yoksun ve dersler lara böyle anlatılmalıydı.

Nil: Bir de doğallık yoktu. Tıbbi terimler filan a tılıyordu.

Ece: Doğallık vardı. Tıbbi terimleri öğrenmek önemliydi ama doğallık da vardı. Hatta tam an nuyla bir genç kızın tüm fiziksel sorunlarıydı. Ö ğin sivilceni nasıl geçirirsin, âdet sancına ne yap sın filan.

Nil: Fakat ben bunu aileme de sorarım, öğretm me de sorarım.

Ece: Ama hani Türk kadınında tüy aldırmak, k aldırmak bir gelenektir ya, bunun en güvenli yo anlatıyorlar. Mesela bence orandaki kılları aldır man öğretildi. hiç hijyenik değilmiş.

Nil: Onı pek anlamadım, kesilmemesi mi gerek nasıl aldırmak vani?

Ece: Ağda ile almamak yani

Nil: Alan var mı ki?

Ece: E, tabii var bayağı. Ağdacılar yapıyor.

Nil: Yani klasik şeyler. Ama artık ben bunları d lerde, genç kız dergilerinde okuyorum. Uyuşturu da anlatılmamalıydı, bunlar aileden alınan şeyle Okuduğun her şeyde görüyorsun. Bunları filmle de görüyorsun.

Ece: Aslında madem ergenlik dersi var, o zaman tam anlamıyla anlatılması gerek. Uyuşturucu ar çok güncel bir şey, her yerde var. Korunmak zor Ayrıca artık kaç yaşında insanlar ilk cinsel dene lerini yaşıyorlar. Erkeklerin kullandıkları okulla tabirleri, bilmiyor muyuz?

Nil: Tabii öğretilmesi lazım ama daha psikolojiy rerek anlatılmalıydı. Değişimlere yer verilmeliyd

Ece: Evet rehberlik dersi gibi bir ders olmalıydı ni haftada bir yapılmalıydı ve bir genç ne gibi b sorunu varsa rahatça söylemeliydi. Mesela bunu kimse soramazdı ve eminim bunu yaşayan vard Bir kız "ben kızlardan hoşlanıyorum, sanırım le yenim" veya "sanırım homoseksüelim" diyemez

de biliyorduk...

Cinsellik dersi denince kızların tüm ergenlik dönemindeki sorunlarının konuşulacağını düşünmüştüm. Mesela ilk öpüşme gibi bir deneyimin konuşulmasını beklemiştim.

Artık insanları cinsel tercihlerine göre ayırmayan bir ülkede yaşamalıyız. Ya da benim arkadaşımının bir sorunu vardı. Gördüğü ve hoş bulduğu erkeklerle yatma fikri aklından geçiyordu. Ve bayağı korkmuştu. Kim sorabilir böyle bir şeyi?

Nil: E, zaten cinsellik budur. Cinsellik sadece üreme değil. Ergenlik dersi yerine cinsellik dersini seçmişlerse o zaman anlatmaları da lazımdı.

Ece: İyi olan yanı hijyen konusunda çok bilgi verildi. Bakterilerden nasıl korunulacağına ilişkin incelikli bilgi aldım. Mesela âdet döneminde ayakta ılık duşun çok faydalı olduğunu öğrendik Aslında âdet görmemiş olmama rağmen bunları biliyordum.

Nil: Aslında bu eğitim annelerinden bilgi alamayan ve susmaları için çimdiklenip geçiştirilen öğrenciler içindi.

Ece: Okulda olan bir olay var. Erkek hocalardan biri derste soru soramayan öğrencilere "ne duruyorsunuz, aletinizle ilgili soru sorsanıza" demiş. Bu ayrımcı bir eğitimin temeli.

Nil: Saçma şeyler, üstünlüğünü belli etmek için, kanıtlamak için yapmış. Ne yani, alet ne ki?

Ece: Bir de klasik sorular var; mastürbasyon sivilce yapar mı, boyu kısaltır mı.

Nil: E, bizde de "uzun saç boyu kısa yapar mı" diye soran var.

Ece: Grup seksi soran olmuş, seks nedir diye bile sorulmuş. Boyu ne kadar uzar diye soran bile olmuş. Sonra hocaya yolda rastladık. Bunu ona soyleyince "şimdi on beş cm diyeceksin, eve gidecek ölçecek, 9 cm çıkınca da komplekse girecek" dedi. Erkekler cinsellikle ilgili daha çok şey sormuşlar. Cesur herifler.

Nil: Bu arada yapılan araştırmalarda kızlar daha bilgiliymiş cinsellik konusunda. Belki o yüzden soru sorulmadı. Bir de kız kendi üstünde görüyor. Erkek ise, sadece cinsel güdülerinde büyük patlama oluyor o kadar. Zaten onun sonucunda ayı oluyorlar.

Ece: Kitaplar çok komikti.

Nil: Ben çok okuyamadım kitabı.

Ece: Ben de çok okuyamadım. Ama sanırım daha açıklayıcıydı kitaplar. Kızlık zarı demiyorlar, zar diyorlar ama derslerde "zar dışardan gelen baskılarla zedelenir" diyorlar. Kitapta ise "ilk cinsel deneyimle zedelenir, azıcık kan gelir" diyor. Ama bazı zarlar öyle esnek olurmuş ki doğuma kadar delinmezmiş. Kitapta komik olan, sayfa yazan yerlerde "libresse" simgesi vardı. Sponsoru olan bir şey. Reklam. İçinden zaten libresse tanıtım kitapçığı çıkıyor. Kitapçık genç kız dergilerinden çıkan kitapçıklara benziyordu.

Nil: Ped dağıtmaları çok yanlış. İstanbul'da artık ped değil bez kullanan var mı ki? Taşrada olsa belki. O hijyene kavuştu buralar.

Ece: Bize dersten üç gün sonra dağıttılar ve biz bayağı korktuk millet dalga geçecek diye. Güleni doveriz esprisi geçti. Biz boyle deyince onlar, "Olur mu, biz de biliyoruz bunun doğal olduğunu, ne diye dalga geçelim," dediler. Bir grup da kitaptaki erkek şeyini gosteriyordu. Onlara gereken cevabı verdik.

Nil: Mesela ben âdet olduğumda bakkala gidiyorum. Orkid istediğimde herkes bana bakıyor. Cinsel eğitim eğer bunu engelleyecekse iyi.

son zamanlarda "anayasamı istiyorum" kampanyası

yurttaşın cinsiyetini tartışmak için iyi bir fırsat: "anayasamı istiyorum!"

Sivil Anayasa Girişimi tarafından başlatılan 'Anayasamı İstiyorum!' kampanyasına gelen en anlamlı mesajlardan biri, 'Artık yeni bir hayat istiyorum, bunun için de Anayasamı istiyorum!' diyen Hamiyet Demirer'in faksıydı. O, uzmanların ve siyasilerin anlamakta güçlük çektiği amacı doğru kavramıştı.

Kampanya bir taslak sunmuyor, hepimizi kendi hayatlarımız üzerine düşünmeye davet ediyor. Yeni ve ideal bir anayasanın yapılmasından önce, siyasi kültürün, devlet /yurttaş ilişkilerinin değişmesini hedefliyor. Bir yanıyla yurttaşlık bilincinin uyandığı, haklarımızı öğrendiğimiz, kullandığımız, daha çoğunu istediğimiz bir süreç.

Anayasa, devletin yaptığı, değiştirdiği, istediğinde ihlal ettiği bir kurallar çerçevesi olarak algılanıyor.

Kampanya, bu görüşün değişmesini esas alıyor. 'Anayasa, yaşamımı belirliyor, haklarımı, özgürlüklerimi, devletle olan ilişkimin biçimini, sınırların çiziyor, bu benim hayatım, o halde bunun üzerine düşünmeliyim," dediğimiz gün amaca yaklaşmış olacağız.

Kuşkusuz Türkiye, önünde sonunda direnç noktalarını kırarak demokratikleşme için kendisine dayatılan adımları atacak. Önemli olan bu sürecin nasıl yaşanacağı. Sürece katılacak yurttaşlar olarak taleplerimizi, şikâyetlerimizi dile getirecek miyiz, yoksa bu kez de demokratikleşmeyi Avrupalılar'a mı ihale edeceğiz? Soru bu... Biliyoruz ki, hakların ve özgürlüklerin yazılı hale gelmesi önemli olmakla birlikte, sorunların çözümü için yeterli olmuyor. Kadınlara seçme seçilme hakkını birçok Batı ülkesinden önce vermiş olmakla övünür dururuz ama bugün gelinen noktada, kadının çalışma ve siyaset yaşamına katılışı ve ekonomik statüsüyle ilgili durumu, Batılı ülkelerin tümünden daha geridir. Hakların bilinmesi, kullanılması, sahip çıkılması, sürece katılmamızla yakından ilgili.

Demokrasi Erkek Yurttaşların İşi mi?

Mersin ve Adana toplantılarındaki kadın sayısı çok azdı, Küçük Çekmece'de hiç yoklardı. Elbette biliyorum kadınlar babalarının, kardeşlerinin ya da kocalarının zamanına sahip değiller. Ve yine biliyorum ki, hiç politik sayılmayan, hastalara bakmak, ev işlerini yapmak kadın işi sayıldığı surece, yurttaşın cinsiyeti de erkek olarak kalacak.

Yurttaş kimdir? Nasıl iyi yurttaş olunur? vb. soruları yanıtlamalarını istesek, ilk akla gelenlerin kamusal alana ilişkin tanımlar olduğunu görürüz. İnsanlardan kamusal alanı tarif etmelerini istesek, erkeklerle dolu bir dünya anlatırlar. Ancak özel alan deyince, ev deyince kadın girer sahneye. Demokrasi ve yurttaşlık tarihi, kadınların adeta yok sayıldığı bir tarih. Bu kavramları, iki cinsiyet olduğunun bilinciyle ve özellikle temsil konusunda kadınların avantajsız kimliklerine güvence getirerek yeniden tanımlamak gerekiyor. İş bölümü nasıl olacak? Özel alan işleri ve sorumlulukları yine erkeklerin mi olacak? Kadınlar yalnız ev içinde mi düşünülecek, yoksa kamusal alan yeniden düzenlenir ve tanımlanırken, kamusal alanın vazgeçilmezlerinden mi olacaklar? Belki daha ileri giderek özel olanın, kişisel olanın aynı zamanda politik sonuçları olduğunun kabulü mü istenecek? Kadınları kamusal yaşama katılmaktan alıkoyan en önemli etken, onların özel, yani eve ilişkin işleri ise, bunun özel olmadığı, kamusal çözümü olması gerektiği ileri sürülmeyecek mi? Eşitlik nasıl tartışılacak? Cinsiyetten soyutlanmış olarak mı, yoksa cinsel farklılığın yarattığı boyut fark edilerek mi? Kısacası kadın yine eş ve anne rolüyle evine mi kapatılacak, yoksa yurttaş olarak kamusal alana çıkacak mı?

Tartışılması gereken önemli kavramlardan biri de temsil sorunu. Demokrasi ve temsil sorunu arasında daima sarsılmaz bir bağ kurulur. Toplumdaki tüm farklılıkların temsil edilmesi gerektiğine inanılır. Türkiye'de demokratlar, grup haklarını savunanlar, tabi kılınmış, boyun eğdirilmiş kimliklerin temsilini ısrarla savunurlar. Kürtler ya da İslami kesimle ilgili, çoğumuzun utanç duyduğu uygulamalar olduğunda, buna karşı çıkanlar hep vardır. Ama feministlerden başka kimsenin aklına, kadınların temsilini sorgulamak gelmez. Demokrasi ile temsil edilen arasında kurulan bağ, kadınlar sözkonusu olduğunda yok sayılır. Seçenlerle seçilenler arasında bir orantı olması gerekiyorsa, bunun kadın seçmenlerin parlamentoya seçilen olarak yansımasında da aranması gerekir. Kadınların katılmadığı karar alma süreçleri, demokratik sayılabilir mi? Peki kadınların karar süreçlerine katılmalarının engelleri ne? Kadınları dışlayan bu sistemi sürekli kılan ne? Kadınların isteksizliği mi, yoksa katılımlarını önleyen nedenlerin varlığı mı?

Anayasamı İstiyorum Kampanyası, toplumsal katılımın tıkanmış kanallarının açılması için çaba gösteriyor. Daha katılımcı bir demokrasiden ne anlamamız gerektiği noktasında kadınların sesine ihtiyaç var. Aksi halde bu kez de asker olmayan erkek yurttaşların Anayasası'nın insafına kalacağız. Kadınların aktif katılımı nasıl sağlanabilir? Özel bir kadın çalışması yapılabilir mi? Girdiğinizde göreceksiniz, çok erkek bir sayfa ama yine de görüşlerinizi web sayfasına da yazacağınızı umuyorum.

Mebuse Tekay

Sivil Anayasa Girişimi: Tel. 0212_252 70 54
Web:anavasam.org
e-posta: sivilanayasa (et)superonline.com

Sivil Anayasa Değişim Grubu'nun bir toplantısı

İlkokulda 'müsamere' denirdi, öyle bir gecede sınıfın en çalışkan erkek öğrencisinin okuduğu (en çalışkan kız öğrenci bendim ve nasıl da okumak istemiştim) bir tekerleme vardı, 'anayasa var, babayasa yok, Anadolu var, babadolu yok' diye uzayıp giden. Yasalarla cinsiyetim arasındaki ilişkiyi sanırım ilk o zaman sezdim. Anayasa 'ana' bir şeydi, ama bunu sonradan baba'ya da koca olacak birinin söze dökmesi gerekiyordu. Sivil Anayasa Girişimi üzerinde düşünmeye başladığımda da bedenim ve 'sivil'toplum arasındaki ilişki girdi işin içine.

kadınların politik bilgisi farklıdır

Sivil Anayasa Girişimi bir yıl kadar once "Anayasamı İstiyorum!" kampanyası başlattı. Yapılan çağrıda "toplumsal hayatın bütün düzeylerini etkileyen bunalımda 1982 Anayasasının onemli payı bulunduğu" belirtiliyor, devletin "otoriter ve hantal merkeziyetçilik" anlayışı eleştiriliyor, anayasanın demokratik olması kadar demokratik süreç sonucu oluşmuş olması isteniyor. Girişimciler arasında feminist kadınlar da var. Onlar tarafından da kuşkusuz sorgulanan birkaç noktayı dile getirmek istedim. Sivil toplum dendiğinde 'kamusal' olan her şeyi içine alan bir dunyadan söz edilir. Kadınla ilgili olduğu düşünülen her türlü işle ve değerlerle yani özel alanla karşıtlık üzerine kurulu bir dünyadır bu. Siyaset kuramının klasik metinlerindeki anlamıyla. Sivil toplum kavramı devletle ilişkili düzenlemeler 'özel' girişimin, piyasanın. sınıfların karşısına konarak tanımlandığında da* kadınlar açısından durum değişmez. Olsa olsa 'kendisi yapmayan, başkasına da yaptırmayan, hantal merkeziyetçi' devletin baskıcı müdahalelerinden sivil toplumun bu 'özel' alanı korunmuş olur. 'Sivil' hayat yalnızca kamusal devlete karşı 'özel' hale getirilmiştir. Kamusal dünya ve onun kadın kimliğini dışlayan tanımı varlığını sürdürür. Sivil toplum üyeleri, yani 'kardeşler' (şu eşitlik, özgürluk, kardeşlik sloganındaki) tarih boyunca hep erkeklerdir, yaptıkları sözleşme ile (anayasa bir tür toplumsal sözleşmedir) ataerkil erkeklik haklarını meşrulaştırır ve kadınların itaatinden maddi ve psikolojik fayda sağlarlar. Kadın bedeni ve doğurma yeteneği üzerinde hak iddia edebilirler, akılları ile kadın bedenini yönetmeyi garanti ederler. Bunun cinslerin doğası gereği olduğuna, doğası gereği zayıf olan kadının erkek tarafından korunması gerektiğine inanılır. Anayasaya uymakla yükümlü olduğu söylenen 'yurttaş' figurunun arkasında silahlanmış erkek kimliğini açıkça gorebilirsiniz. Erkek savaşırken, kadın hayatı sürdürecektir. Askerlik 'yurttaşların' birbirlerine kardeşlik bağları ile en güçlü biçimde bağlandıkları alandır. *Full Metal Jacket* filminin erkek kimliği, onun cinselliği ve askerlik arasında çizdiği etkileyici üçgeni kim unutabilir? Kadın bedeninin politik anlamı üzerinde düşünurken, yeniden üretim gibi pornografiyi de unutmamak gerekir. Kadınlar bedenlerinin temsil ettiği imaj dolayısıyla uğradıkları somürü ortadan kalkana kadar yurttaş olamazlar, birevsel haklarından söz edilemez, çünkü bedenleri üzerinde kontrol hakları yoktur.

Bedenden sovutlanmış, erkeklerin model olarak alınmadığı birey, yurttaş tanımları oluşturulamaz mı? Bunun için koklü dönüşümler. kadın ve erkek kimliklerinin donüşmesi. onlarda cisimleşen kamu ve özel alan kavramlarının parçalanması gerekir. Yurttaşlığın daha çeşitliliğe açık, çoğulcu modelleri uzerinde düşünebilmek için ise her şeyden önce kadınların politik deneyimlerinin onemsenmesi gerektiği kanısındayım. Politika yapabilmeyi parti ya da orgüt işleyişini bilmek, slogan gibi konuşmak, kalabalık kampanva toplantılarına katılmanın dar sınırları içine hapsederseniz, kadınlar politik havata katılmıyor' klişesini yeniden üretmiş, kadınlardan erkekler gibi davranmasını istemiş olursunuz. Kadınların politik bilgileri farklıdır, bu nedenle politik havata neden katılmadıkları verine, katılım biçimlerinin nasıl farklılaştığı üzerinde durulmalı kanımca. Evde, özel alanda yapılan işlerin kamu hayatında gerekli becerilerden, örneğin adalet duygusundan kadınları yoksun bıraktığı, Wollstonecraft'ınki dahil yaygın bir kanıdır. Kadınların politik bilgilerinin nasıl farklılaştığını anlayabilmek için politik davranış kodlarını da değiştirmek gerekir. Kocası tarafından dovülen kadının Mor Çatı'ya başvurması politik bir davranıştır. Özel olanın politik boyutlarını, kadınların politik katılımlarındaki donüşturucü gucü anlamamızı kolaylaştıracak yöntemlere ihtiyacımız var.

Erkekler ve onların becerileri resmi güç alanında egemen olmayı sürdurebilirler. fakat kadınların yetenekleri de alternatif bir etki alanı yaratır. Daha az bürokratik, daha demokratik, daha kişisel katılım biçimlerini gündeme getirip, politikayı daha arkadaşlar arası politik bir iş haline getirebilir.** Bu deneyim salon toplantılarının yabancılaştırıcı, bürokratik ilişkileri yerine daha etkileşimli, yakın ilişkileri politik yaşama sokar. Politika aidiyet deneyiminin yoğunlaştığı, güçlü bağlılık ilişkilerine dayalı bir şey haline gelir, politika yapan arkadaşlar arasındaki ilişki de dayanışma demektir.

Ülfet Taylı

*Hegel'inkine yakın bu tür bir tanımlama ile ilgili ayrıntılı feminist bakış için, bkz. Carole Pateman'ın "Kardeşler Arası Toplumsal Sozleşme" adlı makalesinin yer aldığı, *Sivil Toplum ve Devlet*, Ayrıntı Yavınları

**Citizenship in a woman-friendly policy, Kathleen B. Jones, *Signs*, Summer 1990

anamızın yasası

anayasamı istiyorum kampanyası, elimizdeki daha doğrusu başımızdaki asker/bürokrat elinden çıkma. en azından devlet katından belirlenmiş anayasa'nın yerine sivil toplum/sivil vatandaşlar tarafından yapılmış bir anayasa öngörüyor. sivil'le kastedilenin asker olmayan anlamında mı yoksa devlet-dışı anlamında mı kullanıldığını tam olarak anlayamadım ama burada yapmak istediğim tartışma açısından bunun fazla bir önemi yok. elimizdeki anayasa kötü, bunun sebebi bir tür oligarşi tarafından yapılmış olması. bu da doğru. ancak bunun karşısına çıkarken, bu oligarşiyi tanımlamakta yarar var diye düşünüyorum. elimizdeki anayasayı bir asker-bürokrat topluluğu hazırladı. sivil anayasacılar, buna karşı bir toplumsal uzlaşmanın hazırlayacağı anayasadan yanalar. ama elimizdeki anayasa da aslında toplumsal bir uzlaşmanın anayasasıdır, o uzlaşma içindeki güçlerin çıkarlarını yansıtır. bu güçler, erkekler, sermaye ve türk milliyetçiliğinde temsil edilen türklerdir.(*) yani başımızdaki anayasa, bir ezenler topluluğunun çıkarlarını temsil etmektedir. bu durum onu oluşturan asker/bürokrat kesimlerden, içinde yaşadığımız rejimden daha önemli bir iç içe geçmiş sistemler sorunudur. dolayısıyla bu anayasanın karşısına, bunun tam karşıtı bir uzlaşmayla çıkmak etkili ve anlamlı olur. bu da kadınlar, emekçiler, kürtler ve diğer ezilen azınlıkların arasındaki bir uzlaşmadır. fiilen bu kesimler için ve bu kesimler adına politika yapanlar arasında oluşacak bir uzlaşma bu. yoksa işçi sendikalarının temsilcileriyle, patronların temsilcilerinin uzlaşması, patronların çıkarına sonuçlar verecektir. aynı şekilde, kadınlar, patriyarkanın en arkaik biçimlerini savunan islamcılarla, sırf askerler onlara karşı diye bir araya gelemezler. ezenlerin anayasasına karşı çıkmanın yolu ezilenlerin anayasasını oluşturmaktan geçer. böyle bir adımı belki de bu topraklarda uzun zamandır ihtiyaç duyduğumuz bir ezilenler ittifakının ilk adımı olabilirdi.

ayşe düzkan

(*) bu son maddede bu kadar karışık bir ifade kullanmamın sebebi şu: erkeklerin tamamıyla patriyarka arasındaki ilişki ve sermayedarların tamamıyla kapitalizm arasındaki ilişki turklerle türk milliyetçiliği arasındaki ilişkiden daha dolaysızdır

eşitlik, adalet, temsil

Anne Phillips'in bu sayıda bir bölümü yer alan makalesini bu günlerde anayasa tartışmaları gündemde olduğu için seçtik. Anne Phillips, "Universal Pretensions in Political Thought" (Siyasi Düşüncede Evrensel İddialar) adlı çalışmasında evrensel ilkelerle farklılıkların nasıl bir araya getirilebileceğini sorguluyor. Aydınlanma düşüncesinin soyut evrensel ilkelerinin ve haklarının kadınları kapsamadığını fark eden feministler vatandaşlık, eşitlik, adalet ve temsil gibi konularda heterojenliği, çeşitliliği ve farklılığı öne çıkarmaya başladılar. Çünkü, kadınlardan şimdiye kadar "eşitlik adına tüm farklılıkları redderek belirli bir ölçüte uymaları" istenmişti. İkincisi, "bu ölçüt asla cinsiyetçilikten bağımsız değildi". Phillips'in makalesinin bu bölümü, bir anayasanın temeli sayılabilecek ilkelerden üçünü, eşitliği, adaleti ve temsili, çeşitli feministlerin görüşleri ile birlikte ele alıyor...

Eşitlik, uzun zamandır feministlerin ilgi odağı olan bir konudur: Cinsiyetin sorun olmaması gerektiğinde ısrar ederek, kadınlar erkeklerle toplumsal ve ekonomik eşitliği elde edebilirler mi? Örneğin, eşitlik hukukunu, özellikle de iş yerinde eşitliği sağlayan hukuku, oluşturacak ilkeler neler olmalıdır? Kadınlar, diyelim ki hamile kadınları koruyan, cinsiyetlere özgü bir yasa mı talep etmeliler yoksa kadınlarla erkekler arasında ayrımcılığa sebebiyet veren kanunlara mı karşı çıkmalılar? Bu ikilem son zamanlarda Amerika'da ozellikle doğum sonrası analık izni konusunda ortaya çıkmıştır. Gerçekte, 19. ve 20. yüzyıl kadın hareketi tarihi, politikalarının temeline eşitliği koyan kesimler ile farklılığı koyan kesimler arasındaki bu gerilimin tarihidir.

Radikal feminist **Zillah Eisentein**. *The Female Body and the Law* (Kadın Bedeni ve Hukuk) adlı kitabında, bu tip ikilemlere erkeğin ölçüt alınmasının yol açtığını iddia eder. Bizim fallus temelli söylemimizde erkek referans noktasını oluşturur ve cinsiyet eşitliği tartışmaları bile onun bedenine ayrıcalık tanır. Kadınlar kendilerine aynı şekilde davranılmasını istediklerini soyleyebilirler fakat bu, sanki onlar erkekmiş gibi davranılması anlamına gelir. Ya da kadınlar kendi özgül ihtiyaçları doğrultusunda kanunlar talep edebilirler ancak bu, onların yeteneksizlikleri ya da ikincil rolleri nedeniyle telafi edilmeleri anlamına gelir. Asıl olan, ölçütün kendisinin halihazırda cinsel olarak özgül olmasıdır ve Eisentein, hepimizin aynı olduğu fikrine dayanmayan yeni bir eşitlik kavramını tartışmaya açar. Sadece ve sadece cinsel farklılıkla uğraşarak sorunu çozemeyeceğimizi vurgular. Farklılıkların çoğulluğunu duşünmeliyiz. Boylece eşitlik, bizleri aynı kalıba girmeye zorlamak yerine, çeşitlilik fikri ile bağdaşır hale gelir. Bu, 'kadınlar hamile kalır, erkekler kalmaz' ifadesinde olduğu gibi bütün erkekler kadınlardan farklı demek değildir, çünkü kadınlar arasında da erkekler arasında olduğu gibi çeşitli farklılıklar vardır.

(...)

Bu iddia cinsiyet, ırk, yaş, sınıf, kültür...gibi sonsuz farklılığın dikkate alındığı oldukça radikal bir çoğulluk önermektedir. Bu konuda ilk akla gelen şikâyet bu vurgunun bizi eşitlik fikrinden tamamen uzaklaştıracağıdır, çünkü eğer insanlar bu kadar karmaşık ve çeşitli iseler, onlara herhangi bir şekilde aynı davranılması imkânsız hale gelir. Eisenstein, iki seçenek arasında bir orta yol bulmaya çalışır: eşitlik 'bireyselliği, özgüllüğü ve heterojenliği olduğu kadar genelleme, soyutlama ve homojenliği de içermelidir'.

(...)

Bu yaklaşım bana doğru görünuyor. Ne var ki, bunun insanların şu anda yaptıkları ya da inandıklarından ne kadar daha radikal olduğu konusunda şüphelerim var. **Onora O'Neill'**, hepimizin eşit bir biçimde vergi yükümlüsü olduğumuz, ancak kazancımıza göre farklı miktarda vergi ödediğimiz örneğini veriyor. O halde, uygulamalarında farklılık gösterebilen bütünleştirici bir standart kavram hiç de yeni bir fikir değil.

(...)

Adalet kavramı hakkındaki tartışmalara gelince, **Carol Gilligan** *In a Different Voice* (Farklı Bir Sesle) adlı kitabında, erkeklerle kadınların farklı ahlak kavrayışları olduğunu anlatır. Ona göre, erkekler, temeli soyut kuralların dürütsçe uygulanmasına dayanan haklar ahlakı sistemi tarafından yonlendirilirken, kadınlar, yazarın yükümlülükler ahlakı olarak tanımladığı, her insanın kendi özel durumunu ve ihtiyaçlarındaki farklılıkları içeren bir ahlak sistemi tarafından yönlendirilir.

"Haklar ahlakı 'eşitlik' kavramına dayanır ve dürüstlük anlayışına odaklanır; yükümlülükler ahlakı ise 'hakkaniyet' kavramına ve ihtiyaçlardaki farklılığı kabule dayanır. Haklar ahlakı, kişinin

Feministler sık sık seçilmiş ya da seçilmemiş elitler tarafından kadınların yeterince temsil edilemediğini vurgulamışlar ve 'cinsiyetin konuyla ilgili olmadığını' ileri süren inanışlara karşı çıkmışlardır. Bu inanışlar, temsilcilerimizi fikirlerimizi yansıttıkları ölçüde seçmemiz ve insanların kadın ya da erkek olmalarının meşru ayrım noktası olmaması gerektiğini söyleyen fikirlerdir.

kendisi ve kendi dışındakilerin taleplerini dengeleyen eşit saygının bir tezahürüdür. Yükümlülükler ahlakı ise merhamet ve özene dayanan bir anlayışa yol açar."

Gilligan farklılıkların doğuştan olduğunu düşünmediği gibi, bir ahlak anlayışını diğerine de üstün tutmuyor. Bazı feministler ise her ikisine de ihtiyacımız olduğu kanısında. Tarafsız adalet kavramı kendimizi diğerinin yerine koyabilmeyi, dolayısıyla, kendimiz için talep ettiğimiz hakların başkalarınca da talep edilebileceğini fark etmemizi gerektirir. Ancak bu durum, tam olarak diğer kişinin duruşunu anlamadan işe yaramaz çünkü bireyin kendi özgül tarihini tam olarak bilmeden onun bize benzeyip benzemediğini söyleme durumunda değiliz.

(...)

Bazı feministlerin adaletin ne olduğu konusunda basmakalıp fikirleri analiz ederken, bazı yanlış anlamalara yol açtıklarını düşünüyorum. Örneğin, **Iris Young**, haklı olarak "modern siyaset kuramında kamu ve özel arasındaki ikilemi inceleyen feminist analizin, sivil toplumun tarafsızlığına ya da evrenselliğine dair çıkarsamalarını şüpheli bulduğunu" söylüyor; fakat belki de adaletin duygunun tamamen karşısında olduğunu söylediğinde de abartmış oluyor. Tarafsızlık gerçekten de heyecansız olmakla ilgilidir, ancak 'kişinin muhakemesi tamamen duygularından bağımsız' değildir. Tersine, duygular bizim doğru ve yanlış kavramlarımızın önemli kaynaklarını oluştururlar.

Feministler tarafsızlığa tamamen karşı değiller, ancak coşku ve soyut mantık arasındaki ilişkinin ve hepimizin paylaştıkları ile bizleri ayıran farklılıkların arasındaki ilişkinin daha gelişkin ve daha dengeli bir değerlendirmesinden yanalar. Fakat bu durumda onlara yöneltilen eleştiriler haklı olabiliyor: Feministler

duygudaşlık kurma ve coşku ile soyut ve tarafsız mantık arasında orta bir yerde durduklarında haklı olabilirler, fakat hiç de özgün olmazlar.

(...)

Feminist siyaset kuramcıları arasında adalet üzerine belirgin bir birliktelik yoktur ve cinsel farklılıkların vurgulanması ya da yok sayılması konusunda çeşitli görüşler vardır. Örneğin. bir görüşe göre, "Erkek hâkimler hamile kalabilselerdi ancak o zaman kararlarını yeniden gozden geçirirlerdi". Bu yüzden, "cinsiyet toplumsal adalet fikri ile uyumsuzdur ve cinsiyetçi olmayan ve tümüyle insani bir adalet kuramının geliştirilmesi için onun ortadan kalkması gerekir".

Bu yaklaşıma yonelik en temel eleştiri ise, feministlerin farklılığın bir sorun olduğu fikrine teslim olup olmadığıdır. Sanmıyorum. İnsanlar doğumlarından itibaren cinsiyetlerine göre belirlenmiş fırsatlarla karşılaşırlarsa o zaman adalet ve dürüstlük kavramları da insanların arzu ettiklerinden daha fazla farklılıklar tarafından belirleniyor olacaktır. Eşitlik ve adalet kuramlarımıza çeşitliliği ve heterojenliği katmaya uğraşmanın yanında, farklılık fikrini kabullenmeli ve düşüncelerimizi bunun etrafında yeniden duzenlemeliyiz.

En son olarak tartışmak istediğim konu siyasi temsil meselesidir. Feministler sık sık seçilmiş ya da seçilmemiş elitler tarafından kadınların yeterince temsil edilemediğini vurgulamışlar ve 'cinsiyetin konuyla ilgili olmadığını' ileri süren inanışlara karşı çıkmışlardır. Bu inanışlar, temsilcilerimizi fikirlerimizi yansıttıkları ölçüde seçmemiz ve insanların kadın ya da erkek olmalarının meşru ayrım noktası olmaması gerektiğini söyleyen fikirlerdir.

(...)

Iris Young, özellikle evrensel fikirlerin yandaşlarının cinsiyet konusu ile yakından uzaktan ilgilerinin olmadığını düşündüklerini söylüyor. Bu tavır, en belirgin biçimde, bazı yazarların özel çıkarlar yerine evrensel çıkarlarla uğraşmasında ve politikanın özel değil, ortak olanla ilgilenmesi gerektiğini savunmalarında görülmektedir. Bu fikirleri geliştirenler öncelikle özel ekonomik çıkara itaat etmeyi eleştirmek için bunları söylemiş olsalar da, bu tartışma ozel alanın her safhasına sirayet eder. Böylece, her türlü yerel münasebet bir sorun olarak görülür ve grup çıkarlarının ya da kimliğinin aşılması gerektiği savunulur. İnsanların politik kararlara katılmaları gerektiğinde ise kişisel düşüncelerinin ötesinde bir tür tarafsız genel iradeyi hedeflemeleri beklenir

Iris Young'ın deyimiyle, kendilerini geride bırakmaya çağrılırlar.

Buna karşı, Iris Young grup farklılığını ileri sürer. Ne olursa olsun bazı gruplar daha ayrıcalıklı, diğerleri daha ezilmiş olduğuna göre, politik olarak daha dezavantajlı durumda bulunan belirli grupların seslerini ve düşüncelerini duyuracak bir mekanizma olmalıdır. Bu kişilerin 'grup' olarak temsil edilebilmesi için maddi destek sağlanmalıdır. Onlara grup olarak orgütlenebilmelerinin araçları sağlanmalı, onların grubunu etkileyecek bir karar aşamasında seslerini duyurabilmeleri garanti edilmeli, en önemlisi kendileriyle ilgili kararlarda onlara veto hakkı tanınmalıdır.

Grup farklılığını politik düzlemde ele alan başka bir görüş, kotayı daha çok kadının seçilmesinin bir aracı olarak görenlerce önerilmektedir. Özellikle Kuzey Avrupa'da kadınlar politik partileri bir biçimde kota kullanmaya ikna etmişler, boylece partilerin kazandığı milletvekili sayısında önemli yerler edinmişlerdir.

Ancak siyasette kadınların temsilini artırma mekanizmaları da Young'ın önerilerinin oldukça gerisinde kalmıştır, özellikle bu kadınların bir grubu temsil etmelerinin yolları dışarıda bırakılmıştır. Bu mekanizmalar bir grubun 'gerçek' ihtiyaçlarını araştırıp bulma konusuna da pek açık değildir. Ancak, her iki görüş de politikanın soyut bireylerin ve belirsiz cinsiyetlere sahip kişilerin işi olduğu hakim fikrini reddederler.

(...)

Eşitlik ve adalet konularında olduğu gibi, asıl zor olan mesele buradan daha ne kadar ilerleneceği, evrensel vatandaş ideali ve grup farklılığı gerçeğinin nasıl dengeleneceğidir. Hem kişisel hem de grup çıkarlarının birarada düşünulebileceği bir siyaset etkinliği çok çekici. Alternatif görüşler ise çıkar grupları arasındaki savaşta sonunda güçlü olanın kazanacağını söylüyor. Young ise buna açıkça meydan okuyor. Grup temsilinin kamu yaşamını canlandıracağını soylüyor. Halihazırda varolan çıkar gruplarının bütün güçleri ile kendi çıkarları için bastırırken, diğerlerini düşünme gereği duymadıklarını iddia ediyor. Buna karşılık, kendi "heterojen toplumu"nun insanlara toplumsal adaletin her türlü ezilen grubu düşünmekten geçtiğini anımsattığını ve böylece onları en adaletli kararlara yönlendireceğini düşünüyor. Ancak bu şekilde evrensel değerler ve grup farklılığı bir mesele olmaktan çıkar ve toplumsal farklılığı dışlamayan bir birlik inşa edilebilir.

"Universal Pretensions in Political Thought", (der.) M. Barret, A. Phillips, *Destabilizing Theory: Contemporary Feminist Debates* içinde, (1992)

İngilizce'den kısaltarak çeviren
Yelda Yücel

anne phillips

buluşmak ya da buluşamamak

Bu sayfa bütün farklı örgütlenme deneyimlerine açıktır. Farklılıklarımıza rağmen yan yana durmayı ve ortaklıklarımızı öne çıkararak iş yapmayı neden beceremiyoruz? Ya da becerenler için bu işin bir formülü var mı? Neden heyecan ve umutla başladığımız işlerin sonunu getiremiyoruz? Neden çabuk yoruluyoruz? Yanlış yerlerde, yanlış işlerin peşinde mi koşuyoruz? Kadınlar için uzun süreli ve kalıcı işler yapmak, yapılan iyi şeyleri bir gelenek haline dönüştürmek çok mu zor? Yani kısaca biz neden örgütlenemiyoruz?

Bu soruları tartışmak üzere Melek, Bağımsız Kadın İnisiyatifi sürecine katılan kadınların görüşlerini* Pazartesi *için derledi

Ne olmaması gerektiği açıktır (Kahrolsun Patriyarka!), ne olması gerektiği de (Yaşasın Kadın Kurtuluş Hareketi!)

Sorun, nasıl olacağı olur ya hep; '97 "Artık Örgütlü" 8 Mart Mitingindeki birlikteliği sürdüren feminist kadınlar da "nasıl olacağım" düşünmeye, tartışmaya ve bunun için emek vermeye uzun süre devam ettiler. Feminist bir örgütlenme, ortak talepler için buluşma/bir arada durma deneyimi kadar, farklı sömürü biçimlerine maruz kalan kadınların dayanışma, birlikte politika yapma, hayatı dönüştürecek politik müdahalelerde bulunma çabasıydı bu aynı zamanda. Bağımsız Kadın İnisiyatifi diye adlandırdığımız 'buluşma zemini'ni ve tartışma sürecini genişleterek sürdürme ihtiyacımızdan, bir "Kadın Kurultayı, Feminist Buluşma" gerçekleştirme fikri doğdu... Katılımcılarının da, sürecin de kesintili olduğu 'buluşmanın' sürmesine katkısı olacağını umarak, gerek "inisiyatife" dair, gerekse "Feminist Buluşma" ya dair deneyim ve düşüncelerimizi (ve farklı örgütlenme deneyimlerini de) paylaşmak amacıyla, biz birkaç kadın 'başlangıç olmak üzere' yaşadıklarımızı dile getirmek istedik.

Melek

Belgin

Bağımsız Kadın İnisiyatifi deyince, benim aklımda kalan en önemli şey toplantı, tartışma ve karar alma mekanizmalarında hayata geçirdiği feminist yöntemdir. Bağımsız Kadın İnisiyatifi değişken katılımcıları olan bir oluşumdu. Kararını oylama yöntemi ile değil, eğilim olarak belirlerdi. Her konu iki üç hafta ya da daha fazla tartışılırdı. Bazen toplantılara sürekli katılmayan veya yeni katılmaya başlayan arkadaşlar, "Bu konu tartışılmıştı, vakit kaybediyoruz gibi şeyler söylerlerdi." ancak eninde sonunda hiçbir konu enine boyuna tartışılmadan ve herkes için içselleşmeden karar alınmazdı. Üstelik bütün bunlar bizi asla kararsızlığa sürüklemez, yol almamızı engellemezdi. Tartışmaların yöntemi de son derece önemliydi. Herkese eşit söz hakkı tanınırdı. İlk kez söz hakkını kullanacak bir kadın varken, ikinci kez söz hakkını kullanmak isteyen gönüllü olarak feragat ederdi. Hiyerarşik ilişkiler yoktu, her iş bölümü, o iş için ve gönüllüler arasından seçilenler tarafından yapılan bir iş bölümü olurdu. Bir sonraki yapılması gerekenler için başka bir iş bölümü yapılırdı. Bütün herşeyin ötesinde, Bağımsız Kadın İnisiyatifi yöntem konusunda oluşturduğu örnek olarak çok önemli ve unutulmaması gereken bir deneyimdi diye düşünüyorum.

Leyla

'97 "Artık Örgütlü!" 8 Mart Mitingi, karma örgütlerdeki kadınların güç gösterisini, bağımsız kadın hareketinin ilkelerine tercih edişlerinin tescili olmuştu. Zira haftalarca konuşulup, üzerinde anlaşıldığı sanılan ilkeler daha kalabalık bir katılım uğruna feda edildi. Öte yandan mitingin çağrıcısı olan ve feminist ilkelerle sokağa çıkmayı planlayan feministler de pratikleriyle liderlik edemedikleri karma örgütten kadınları, sözün gücüyle ikna etmenin imkânsızlığını fiilen görmüş oldu. Böylece sol içinde örgütlü kadınların, feminist harekete desteklerinin farklı politik beklentileriyle kesişme noktalarında ve pamuk ipliğiyle bağlı oldukları tescillendi. Aslında bu sancılı süreç dolaylı olarak feminist hareketin politik bir güç odağı olamadığı tespitini beslemesiyle, feministler arası "birlik" arayışlarına yol açtı. Bağımsız Kadın İnisiyatifi, bu birlik arayışlarının pratikten güç alan ancak, kadın sorununa ilişkin kuramsal, ideolojik, politik arka planın sorunlarını tartışmayı da hedefleyen bir bakış açısının ürünü oldu. Başlangıçta en önemli ortaklık politik bir pratik sergilemenin mutlak gerekliliği üzerineydi. Böylece Bağımsız Kadın İnisiyatifi ulusal mücadeleden, sınıfsal mücadeleye, özel alandan, kamusal alanın sorunlarına, ekolojik meselelerden, savaş karşıtlığına farklı öncelikleri olan kadınların bir dönem birlikte mücadelelerine olanak sağladı.

Bağımsız Kadın İnisiyatifi "kadına yönelik şiddet" içeren somut olaylarda teşhir etkinlikleri gerçekleştirdi. Bu etkinlikleri "Aileyi Koruma Yasası"nın çıkmasını destekleme kampanyasına dönüştürdü. İnisiyatifin bileşenleri, özgül mücadele alanlarına ilişkin sorunlarla mücadelelerinde desteklenmeye çalışıldı. Bu süreçte gerçekleşen politik etkinliklerin bir kısmına birlikte katılım örgütlendi. İnisiyatif, farklı yerlerdeki feminist mücadeleleri buluşturmak amacıyla feminist politikaların tartışılacağı bir "Buluşma" fikrinin olgunlaşmasına ve hatta sürecin ilk adımlarının atılmasına kaynaklık etti. 2000'i hedefleyen bu "Buluşma"nın örgütlenmesi, yaklaşım farklılıkları ve yaşanılan tartışma süreçleri nedeniyle gerçekleşemedi. Tarih 2000'i göstermeden inisiyatif, yaprak dökümüne sahne oldu...

Bağımsız Kadın İnisiyatifi'nin bence en önemli kazanımı farklılıklarla birlikteliği barındırmak durumunda olan feminist mücadelenin yöntemini el yordamıyla keşfetmesiydi. Biz buna "çoğunluğun eğilimine yol veren" demiştik. Bağımsız Kadın İnisiyatifi'nin en önemli kaybı ise bürokratik olmayan yegâne birliktelik olmasına rağmen, kadınların en çok bundan mustarip olmasıydı. Söz alma sıklığının ya da konuşma süresinin artışı dahi bürokratizmle eşdeğer görülüyordu. Farklı feminizmlerin farkında olunmasına rağmen, önümüze gelen herhangi bir soruna farklı yaklaşımlar politik arka planlarla her seferinde ilişkilendirilemiyordu belki, ya da belki feminizmin tılsımına inanıyorduk; ya da en yakın olduklarımızla bile bu denli büyük mesafelere katlanamıyorduk. Duygularımızın dizginlenemez gücü makul olmamıza engel oluyordu. Cesaretin gücüyle olduğu kadar, korkunun çaresizliğiyle bize katılanlara hak veremedik. Çoğunluktan farklılaştıkça cesaretimiz, yalnızlaştıkça korkularımız devleşti...

Mücadele alanlarımız, politik arka planlarımız ve öznel konumlarımız arasındaki devasa farklılıklarla zaten imkânsızı zorlayan bir topluluktuk. Birlikteliğimizin mümkün olduğu en genel çerçeveyi daralttıkça, çember bizim için de daraldı. Özgül alanlarımızdaki etkinliklerimizden güç alamıyor oluş ve politik konjonktürün olumsuzlukları, hareket kabiliyetimizi kıstıkça verimsiz tartışmaların içinde boğulduk.

Nilgün

Yılların feministi olduğum halde, varolan ezme-ezilme biçimlerini kadınlar arasında da yaşamaktan korktuğum için örgütlü bir kadın çalışmasına katılmamıştım. '97 8 Mart ı öncesi tanıdığım kadınlarla bir hayal kırıklığını göze alabileceğimi hissettim! Kadınlara yönelik saldırıları hiç değilse deşifre edebilecek bir kadın grubu oluşuyordu ve bu gruba dahil oldum. Ve her Pazartesi günü biraraya gelmeye başladık. Bütün o baştan sona gergin ya da eğlenceli toplantılar bitti ama Bağımsız Kadın İnsiyatifi bitmedi (züğürt tesellisi). Aklımda neler neler kaldı. Ama en önemlisi ünlü bir kadın çıkmadı aramızdan. Biz bir grup kadın olarak anıldık. Oradaki kadınlar yanlızca etnik farklılıklar değil politik farklılıklar da taşıyordu. Şimdi çeşitli kadın ortamlarında sık sık karşılaşıyoruz. Yine bıraktığımız yerden başlıyoruz. Eğlenceli ve gergin. Eh doğrusu bütün hoşnutluğuma rağmen, yola daha az kesintili devam edebilmek için; kurduğumuz cümleyle hayatlarımız ve gücümüz arasındaki mesafenin daha yakın olması benim için önemli. Bir yıldır süren "feminist buluşma"nın çerçevesi için de böyle düşünüyorum

Çoğumuz 2000 8 Mart Mitingi'ne katılmamıştık. Karma yapıların erken davranması yüzünden sokaklarda değildik. Ama 8 Mart gecesi 'en geleneksel biçimde' hep birlikteydik. Anlaşılan o ki, birlikte olmaya kararlıyız.

Daha politik eleştirilerimi kadınların gözlerine bakarak söylemek üzere..."

Özgür

Benim için "Bağımsız Kadın İnisiyatifi"nin önemi öncelikle politik tartışmaların en az kişiselleştiği yer olmasıydı. İnsiyatifte politik olarak farklı düşündüğümüz, kıyasıya tartıştığımız kadınlarla kişisel ilişkilerimin neredeyse hiç zedelenmemesiydi.

İnisiyatifin ikinci hayırlı özelliği gerçekten kolektif olmaya oldukça yaklaşan yapısıydı. Bağımsız Kadın İnisiyatifi denince akla herhangi bir kadının adı değil, inisiyatifin kendisi geliyordu (en azından benim aklıma).

Neden yürümediğine gelince: bence bir ölçüde feministlerin genel olarak örgütlen(eme)me sorununa bağlı. Biz feminist kadınlar fikri takip yapmayı pek beceremiyoruz; düzenli ve örgütlü bir biçimde birarada durma konusunda da zaaflarımız var. Bir ölçüde de hepimizin üzerinde olan ve hızla birbirine sirayet eden umutsuzluk, dağınıklık ve atalet hali belirleyici oldu. Ama tüm bunlar hayatım boyunca en fazla zevk alarak politika yaptığım inisiyatifi sevgiyle anmama ve kimbilir, geleceğe dair çekingen bir umudu hâlâ diri tutmama engel değil."

Bence, farklılıkların sıkı takipçisi olan (post)sıcak bir havayla, farklılıklara gözü kapalı kalmakta ısrarlı soğuk bir havanın arasında (cereyanda kalmadan) yaşanır bir iklim bulmaya gönüllüyduk aslında. Belki niyetlerimizin ötesine çok fazla geçemedik, belki birbirimizi anlamakta eksiklerimiz vardı, belki egemen ideolojilerden ve alışkanlıklardan kulaklarımızda bir çınlama kalmıştı... Belki bunların hepsi ve daha fazla sorun biraradaydı. Feminizme gönül veren kadınların tüm bunlara daha çok emek vermesi gerekecek belli ki. Çünkü en az farklılıklarımız kadar ortak bir ezilmenin de tarafları olan biz kadınların, en çok birarada durmaya ihtiyacı var.

8 Mart'ta sokaklarda dergimizi sattık...

Dergimizi önceden tanımayanlar çok şaşırdı. Kimi merak edip aldı, kimi korkup kaçtı. Her konuda fikri olan bazı erkekler tartışmaya kalktı. Dikkate almadık.

8 Mart'ta İstiklal Caddesi'nde dergimizi sattık. Bizler çok eğlendik, heyecanlandık. Polis yasal bir derginin sokakta satılmasına hiç anlam veremedi.

Nigâr Hanım: (1862 - 1 Nisan 1918)

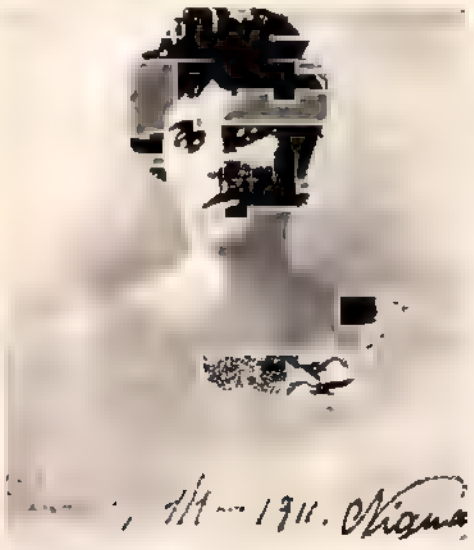

Süleyman Nazif ondan "kadınların Abdulhak Hamit'i" diye sözeder. Şiirlerinde daha önceki kadın şairlerden farklı olarak bir kadının duygularını ve hayata bakışını yansıtmaya çalıştı. Cumhuriyet dönemine kadar yetişmiş kadın şairlerin en yetkini olarak kabul edilir. Henüz on dört yaşındayken, düzenli bir işi olmayan eğlence düşkünü bir kocayla evlendirilmesi hayatının önemli bir bölümünü mutsuz geçirmesine yol açtı. Kocasından ayrıldıktan sonra konağında devrin tanınmış edebiyatçılarının ve biliminsanlarının katıldığı edebiyat toplantıları düzenledi. Bu tip toplantılar Avrupa'da Birinci Dalga Kadın Hareketi nin filizlendigı mekânlar olmuştu. Şair Nigâr Hanım'm kadınların iç dünyasını ve haklarını öne çıkaran edebi tavrında, mutsuz evliliği kadar bu toplantıların da etkili olduğu düşünülebilir. Günlukleri kendi vasiyetiyle ölumunden ellli yıl sonra açıldı ve bir kısmı *Hayatımın Hikâyesi* adıyla yayınlandı. Niran (şiir), Aks-i Sada (şiir), Safahat-ı Kalb (aşk mektupları), Elhan-ı Vatan (nesir), Girive (üç perdelik dram) eserlerinden bazılarıdır.

Şaziye Moral: (? - 9 Nisan 1985)

Cumhuriyetin ilanından önce sahneye çıkabilen ender kadınlardan Şaziye Moral, bu cesaretinden dolayı bir hayli cefa çekti. Şaziye Moral, Müslüman kadının sahneye çıkamayacağı gerekçesiyle, mütareke yıllarında rol aldığı "Kırık Kalp" adlı oyun nedeniyle kovuşturmaya uğradı. Buna rağmen, sahnelerden vazgeçmedi. 1940'lardan sonra 60'dan fazla filmde, 1977'de emekli olana kadar ise 200'ü aşkın oyunda rol aldı. Star rollerin kadını değildi belki ama Türk Tiyatrosu ve Sineması nın cefakâr karakter oyuncularındandı.

Ester Kira: (? - 1 Nisan 1600

16 yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda güç ve iktidara oğullar, kocalar üzerinden degil bizzat haiz olan Ester Kira. bunun bedelini fazlasıyla ödeyecekti. III. Mehmet'in validesi Safiye Sultan ın muhasibesiydı. Iktidarın erkek elivle kullanıldığı Osmanlı Devlet-i Ali'sinde. saray entrikaları ve yöneticilik konularındaki becerikliliği sayesinde sarayda önemli bir mevki edindi. Kanuni'nin validesine yaptığı hizmetlerdeu dolayı vergilerden muaf tutuldu ve kendisine gavrimüslim esir satın alma hakkı tanındı. iltizamını aldığı İstanbul gümrüğü karşılığında Hazine'ye ayarı bozuk para ödediği iddia edildi. Bu gerçek mi yoksa forslu Ester'den kurtulmak için bir bahane mi bilinmez; ancak, bozulmuş paraların maaş olarak dağıtılmasına isyan eden sipahiler Ester Kira'yı katlettiler ve cesedini Sultanahmet Meydam'nda sürüklediler. Ester Kira'nm ve akabinde iki oğlundan birinin katli Yahudiler üzerinde baskının artmasının meşru sebebi oldu. Ozellikle giyim konusunda, kırmızı şapka giyme zorunluluğu gibi onları halktan ayrıştırmaya yönelik bazı kısıtlamalar getirildi.

Sema Yüce: (1972 - 21 Mart 1998)

"Tarih boyunca üretimden koparılan ki aslında koparıldığı üretim değildir. Tarih boyunca hep üretmiştir. Evde, tarlada. fabrikada ve diğer alanlarda... Koparıldığı şey, ürettiği emeğe sahip olamamasıdır aslında." Sema Yüce bir şeyh ailesinin altı çocuğundan biri olarak Ağrı'nın Tutak ilçesi Aşağı Kargalık köyünde dunyaya geldi. Kürt kimliğine sahip çıkan bir aile geleneği vardı. Özellikle annesi, gençliğinde Türk soluna ilgi duymuş, daha sonra ulusal harekete yönelmiş bir kadındı. Yörede saygı gören, Kürt egemen sınıfından bir ailenin kızı olan Sema ilk çelişkilerini bir kadın olarak yaşadı. 1989 yılında ODTÜ sosyoloji bölümüne girdi. Aynı yıl politikaya ilgisi yoğunlaştı. Once *Ieni Ülke* gazetesinde, sonra Yurt Yayınları'nda çalıştı. 7 Nisan 1990 günü evini terkedip PKK'ya katıldı. 1992'de gözaltına alındı. Önce Nevşehir Cezaevi'nde. daha sonra Çanakkale Cezaevi'nde kaldı. Özellikle Çanakkale Cezaevi nde sürekli kadınlarla ilgili çalışmalar yapıyordu.1998 yılının Newroz'ında gecevarısı koğuşun banyosunda kendini ateşe verdi. Bedeni alev aldıktan birkaç dakika sonra, "Ellerim kuşun kanatlarına benziyor değil mi?" diyordu. Kaldırıldığı hastanede can verdi. Kendini yakmadan önce bıraktıgı mektupta. "8 Mart'la 21 Mart arasında ateşten bir köprü olmak istiyorum." diye yazmıştı.

Duygu Aykal: (22 Nisan 1943 - 8 Ocak 1988)

Kısa bir ömür sürdü ama balerin ve koreograf olarak ardında silinmeyecek izler bıraktı. Ünlü hocaların öğrencisi ve yardımcısı oldu. Almanya'da yönetmen Kurt Joos ile modern dans çalıştı. 1968'de devlet bursu ile gittiği Londra Kraliyet Bale Okulu'nda üç yıl Leonide Massine'den dans ve kompozisyon kurum dersleri aldı. Daha sonra iki yıl onun yardımcılığını yaptı. Aynı dönemde. Benesh Çağdaş Bale Okulu Koreoloji Enstitüsü'nü bitirdi. Bu yetenekli dansçı Türkiye'ye döndukten sonra modern bale ve koreografi hocalığı yanında Devlet Opera Balesi'nde başkoreograf olarak çalıştı. Devlet Halk Dansları Topluluğu'nun kurucuları arasında yer aldı.

İhsan Raif: (1877 - 4 Nisan 1926)

Hece veznivle âşık tarzında, vatan ve millet temalarının yanı sıra aşk konularını işleyen ilk kadın şair. Babası Ayan Meclisi üyelerinden Köse Baif Paşa'dır. Devrin önemli bir şahsiyetinin kızı olması onun şair olarak tanınmasını kolaylaştırdı. Dönemin ileri gelenlerinden özel dersler aldı. Bir yandan Fransızca öğrenirken diğer yandan musikiyle uğraştı. İlk şiirlerini 1911-14 yıllarında yayınladı. Hece vezni ve âşık tarzı yazdığı şiirler milli edebiyatın doğuş yıllarında çok beğenildi. Bazı şiirlerini kendisi bestelemiştir. *Gözyaşları* (1914), *Kadın ve Vatan* (1914) şiirlerini topladığı kitaplarıdır.

keşke barbiem olsa keşke barbie olsam

Aslında her kız ona benzemeye çalışır ama bu imkansızdır. Sen küçük bir kız çocuğusundur. O ise kadın olmuştur.

Veteriner Barbie, anne Barbie, balerin Barbie, ve aklımıza hangi meslek gelirse Barbie, ona uygun pembe ağırlıklı bir kıyafetle karşınızda. Ben hangi liseye gideyim diye harıl harıl düşünürken bizimki her işte çalışıyor. Çingene pembesi mükemmel bir evde süper bir hayat yaşıyor. Yazlık evi, rüya evi, katlanıp taşınabilen karton seyahat evi gibi bir sürü evi var. Her sabah bir evinde uyanır, sporunu yapar, şöyle bir duş alır, kahvaltı eder, sonra ya esmerle zenci arası arkadaşı Francis ya da erkek arkadaşı Ken gelir. Francis geldiğinde "Oh Barbie müthiş görünüyorsun!" ya da "Hey Barbie yeni bir moda başlattın,vaaaooov" filan gibi cıvıklıklar yapar. Enişteniz Ken geldiğinde yüzündeki ağır tebessümü bozmadan "Barbie, bugün gözlerin yıldızlardan güzel" filan gibi vurucu iltifatlarda bulunur. Neyse onlar gider. Bizimki dergilere bakar. Kuaföre gidip şöyle allı pullu bir topuz yaptırır. Güzel bir tuvalet giyer. Akşam Ken onu evden alıp son model arabasında baloya götürür.

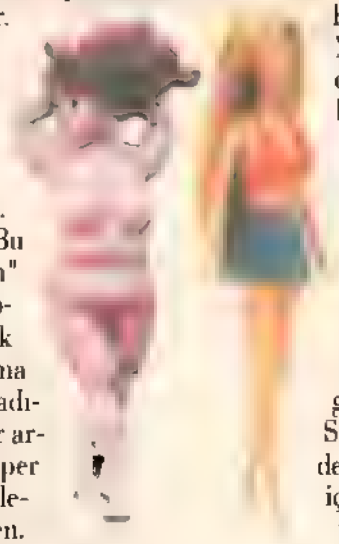

Bir noktada bunlar göz göze kalır. Birlikte slow dans yaparlar. Akşam enişteniz Barbie'yi evinin kapısının önüne bırakır. Ken "Barbie bu gecenin ve benim kalbimin yıldızısın" gibi abartılı iltifatlar lütfeder. Barbie de altta kalır mı? Hemen "Bu güzel gece için teşekkür ederim Ken" diye noktayı koyar. Barbie'nin kız çocuk dergilerinde ve oyunlarda evlilik hayatı yoktur. Yani gelinliği vardır ama evli bir kadın hayatı yaşamaz. Ev kadını Barbie diye bir şey yoktur. O ya bir arkadaşıyla, ya da kızkardeşleri Skipper ve Tutti ile yaşar. Aile hayatını sergilediği zamanlar farklıdır. Mesela Ken, küçük olan Tutti ve Barbie'yi alarak tatile çıkar. Tutti'yi babacan bir ifadeyle sırtına alır, oynar. Sonra Barbie'nin gelinliği, Ken'in smokini vardır. Çok ihtişamlı bir törenle evlenirler.

Barbie'nin bir sürü kıyafeti vardır. Ama her kıyafet bir bebek fiyatındır ve o kadar bebek almak epey para ister. Bu yüzden çocuklar ordan burdan bulunmuş kumaş parçalarını iğneyle tutturarak veya iplerle bağlayarak bir takım kıyafetler üretirler. Ya da daha yeteneklilerse dikerler. Mesela ben bu konuda çok şanslıydım. Anneannem terzidi ve bir sürü kumaş artığı bana kalırdı. Ben de yaratıcılığımı kullanarak şahane şeyler üretirdim ki bir kısmı modaya uygun olurdu.

Örnek Barbie dergilerinde hiç cinsellik yoktur. Yani bakışıyorlar ama o kadar. Zaten cinsel organları da yok. Ama Barbie'nin dik ve güzel göğüsleri var. Fakat göğüs uçları yok. Oysa diğer oyuncak bebeklerde çocuklara has küçük göğüs uçları var. Barbie oyunlarında cinsellik yoktur ama her küçük kız Barbie bebeklerini sevişitirir. Ken romantik hareketlerle kızı etkiler ve yatağa atar. Hatta bir kız arkadaşının dört yaşındaki kızkardeşi arkadaşıyla kurduğu bir Barbie oyununda tam Ken'le Barbie sevişirken, bizimkiler bir İngilizce eğitim programı olan Magic English'in şarkısını söylüyorlar. Fon müziği olarak. Ne de olsa Barbie Amerikalı bir ablamız. Kızların da tek bildiği İngilizce şarkı bu. Barbie Amerikalı ya, oyunlar da o kıvamda İngilizce olur. Ben Barbie'ye ya annemin, ya anneannemin ismini ya da kendi ismimi koyardım. Tek hayalim bizim ailenin kızlarının o kadar güzel olmasıydı. Bir de İspanyol isimleri koyardım. Esmeralda, Esparanza filan gibi. Ve tabii Amerikan isimleri. Linda, Sindi, Sendi gibi. Yani Batı ismi konulur. Ayşe, Fatma filan olmaz. Oysa hafif tombul, küçük bebek rolündeki bebeklere, yani gerçek oyuncak bebeklere Türkçe isim koyulur. Barbie'nin güzellik konusu gerçekten acıklı. Mesela ben toplu, hatta şişman denilecek bir kızım. Barbie gibi mükemmel bir "kadını" kendime örnek almamak elimde değil. Ama ben olayı abartmış bir insan değilim. Cıvığın çıkarmış arkadaşlar var. Bundan dört sene önce benden bir yaş küçük bir arkadaşımda bir gece kalmıştım. Kızın çok güzel Barbie bebekleri vardı ve adeta onlara tapıyordu. Bindiğimiz takside cam kenarında oturan arkadaşıma bir ara güneş vurdu ve kız rahatsız oldu. Sürücü, "Güneş güzele vurur bacım," dedi. Anne de bunu onayladı. Kız sevinç içinde elinde tutuğu Barbie'yi güneşe tutarak "Bak güneş ona vuruyor, demek güzel o" dedi.

Aslında her kız ona benzemeye çalışır ama bu imkânsızdır. Sen küçük bir kız çocuğusundur, O ise kadın olmuştur. Buna bağlı olarak zaten sen Barbie oyunlarında yer almazsın. Bir tiyatro kurarsın. Ve yönetmen sensindir. Ama çocuğa benzeyen bebekleyken oyunda sen de varsındır. Anne olursun, bebek beslersin, altını değiştirirsin filan. Büyüyünce Barbie'ye benzemek istersin ama bu umutsuz bir havaldir. Ona benzemek, mükemmel olmak imkânsızdır. Her kadın gibi size de güzel olma sorumluluğu verilmiştir. Ama ne kadar güzel olursanız olun, asla Barbie kadar özgür olamazsınız. Çünkü çok cazip bir hayattır. İş, güç, koca, çocuk yoktur. Bağımsız, rahat, güzel olmak tüm kızların havalidir: belki bu yüzden herkes onu seviyor.

Haziran

Barbie: Coca Cola'yla birlikte en yaygın Amerikan ürünü

Barbie bebekleri Coca Cola'dan sonra dünyada en yaygın satılan Amerikan ürünü. Buna karşılık bebeklerin kendileri, aksesuarları, kıyafetleri (o küçücük düğmeleri düşünün) Asya-Pasifik ülkelerinde, genellikle ucuz kadın emeğiyle üretiliyor. Barbie, dünyanın her yerinde küçük kızlara nasıl büyümeleri gerektiğini öğretiyor.

İngiliz maddeci feminist Stevi Jackson, *Heterosexuality in Question* (Heteroseksüelliği Sorgulamak) adındaki kitabının Barbie bebekleri ve güzellik kraliçeleri bölümünde şunları söylüyor:

(...)

Küçük kızlar ebeveynleri tarafından süslenip gösterilecek birer bebek muamelesi görürler. Çocuk güzellik yarışmalarıyla ilgili belgeselde, bir anne kızının sahne kostümünü giyip boyandığında "tıpkı Barbie'ye benzediğini" övünerek söylüyor.* Yaşıtları gibi bu kız da bir Barbie bebekleri koleksiyonuna sahipti. Bu bebekler, yetişkin kadınsılığının bir biçimini oynama aracı olarak, küçük kızlar arasında çok popülerdir; Barbie dergisi Büyük Britanya'da 7-10 yaşları arasın kızların yüzde 14'ü tarafından okunuyor (Merkez İstatistik Enstitüsü, 1994). Bu küçük güzellik kraliçeleri fanteziyi gerçekleştirme fırsatına (ya da talihsizliğine) sahipler.

Beni şaşırtan bu kızların yetişkin kıyafetleri, saç modelleri ve makyajla nasıl büyük göründükleri değil, taklit ettikleri yetişkin kadınsılık biçiminin nasıl çocuksulaştırıldığı. Aşırı "kadınsılığın" bir çocuksuluk biçimi olduğunu hep düşünmüşümdür-çocukların kırılganlığının ve güçsüzlüğünün üzerinde cinselleştirilmiş bir cilâ.

(*)Öldürülen çocuk güzellik kraliçesi JonBenet Ramsey de "canlanmış bir Barbie bebeği"ne benzetilmişti. (Patrick Brogan, *Glasgow Herald*, 13 Ocak 1997:10) (Yayınevinin not u.)

Boşanma kanunu gerçekten kadınlardan yana mı?

mısır'da "kul"

Bu yılın Mart ayına kadar Mısır'da aile hukuku 1929'dan kalan kanunlarla yürütülüyordu. Bu ülkede, aile hukuku dışında kalan hükümler Fransızlar'ın medeni hukukundan alındığı halde, evlilik, boşanma, miras, çocuk gibi kadınları doğrudan ilgilendiren aile hukuku şeriat yasalarınca belirleniyordu. Cinsiyetçiliğin had safhada uygulandığı aile hukukunda, kadınlar için boşanma koşulları da özellikle güçleştirilmişti. Erkekler, kadının haberi bile olmadan bir evlenme memuruna verdikleri ifade ile bir hamlede boşanabilirken, kadınlar ancak fiziksel ya da psikolojik tacize maruz kalmaları durumunda, o da ispat edebildikleri takdirde, boşanma davası açabiliyordu. Bu boşanma davaları çoğu zaman senelerce sürerdi. Kocasının kuma getirmesi üzerine boşanma davası açan otuz iki yaşındaki Azza'nın avukatı, davanın on sekiz ayda bitmesinin büyük şans olduğunu söylüyor.

Mısır'da bu aile hukukuna karşı aralarında avukatların da bulunduğu bir grup kadın 1987'de bir kampanya başlattı. Bu kadınlarla birlikte pek çok eylemci kadının bu kanunu o zamandan beri değiştirmeye çalıştığı biliniyor. Sonunda, Mısır Meclisi'nde kadınların boşanmasını kolaylaştıran yeni bir kanun bu yılın Ocak ayında kabul edildi ve Mart başında yürülüğe girdi. Buna göre, bir kadın, kocasının verdiği başlık parası dahil her türlü mal, mülk ve hediyeyi iade eder ve kocasından hiçbir mali yardım talebinde bulunmazsa, boşanma davası açmaya hak kazanıyor. Buna da "kul" deniyor.

Kanun yürürlüğe girer girmez çok sayıda kadın soluğu mahkemede aldı. Henüz Mart ın yarısına gelmeden Kahire'deki Zanaeiri mahkemesinde başvuru sayısı 100 ü bulmuştu bile. Öte yandan, kanuna karşı saldırılar da bu dönemde yoğunlaştı. Meclis'teki partilerden birinin yayın organına göre, bu ailenin parçalanmasının başlangıcıydı. Pek çok gazetede, zincirlenmiş erkekler, bıyıklı kadınlar, bebek bakan ve yerlerde sürünen erkek karikatürleri yayınlanmaya başladı. Kadınların varolan düzeni bir anda bozacağı dehşetine kapılan erkekler. "Bu kanun kadınlara sahip olmamaları gereken bir hak tanıyor" diyerek gazetelere demeçler verdi. Hatta, bazı erkek avukatlar boşanma davalarını istemeye istemeye kabul ederken, bir yandan da sövlenmekten geri durmadılar. Bunlardan biri olan Hassan El-Meleigi'ye göre, "kul'un sağladığı olanakla problemi ne olursa olsun her kadının boşanma davası açabilmesi"ydi. Bundan sonra, "kocasını sevmediğini iddia eden ya da zina yapan her türlü kadın bir güzel boşanma davası açacak"tı. Nedense her boşanmak isteyen kadın bir şekilde namussuzdu! Bir başka erkek avukat ise, "Anlamıyorum. Neden bu kadar çok kadın "kul"a başvuruyor. Kul sayesinde boşanan kadınla hangi akıl selim sahibi erkek yeniden evlenmek ister?" diverek nefretini kusuyordu.

Mısırlı kadın, ne pahasına olursa olsun "özgürleşmek" istiyor

"Kul"un bir anda bu kadar çok kadının umudu olması ve boşanmayı hızlandırması Mısır gibi patriyarkanın kalesi olan bir yerde önemli bir aşama. Ancak bu kanun gerçekten kadınların yanında mı? Pek çoğu ev kadını olduğu için çeyizini asla denkleştiremeyecek olan kadınlar bu şekilde evliliğe mahkûm edilmiyor mu? Bu yasadan faydalanabilecek olan ve görece ekonomik olarak rahat olan kadınlar ise boşanmaya çalışırken varlıklarının yitirme tehlikesini ne kadar göze alabilirler? Çoluk çocuk, evişiydi derken, evliliğin eziyetini çekmiş ve belki de bu nedenle düzgün bir iş sahibi olamamış kadınlar, yaşamlarını idame ettirmek için kocalarından alabilecekleri nafakadan neden mahrum kalsınlar? Zaten pek çok boşanma davası, erkeklerin talep ettiği maddi koşullar yerine getirildiğinde, bu kanundan önce de sonuçlandırılmıyor muydu?

Kul'un pek çok kanunda olduğu gibi kadınları kolladığı konusunda şüphelerim var. Gerçek kazanımlar için daha çok mücadeleye ihtiyaç var.

Yelda Yücel

Kaynaklar: *Cairo Times, US News and World report, Al-Ahram Weekly*

feminist bir gelecek kuranlar

Mitch Kasırgası 1998 Ekimi'nde Nikaragua'yı vurduğunda, Coudega köyü kadınları kolları sıvamakta gecikmedi. **Kadın İnşaatçılar Birliği** gelen bağışlarla, kasırga sonrası zor durumda kalan bekar annelere ve eviçi şiddete maruz kalanlara basit ama sağlam evler inşa etmeyi üstlendi
Kolektifin yöneticisi Amanda Contreno Espinoza, "Bilinç uyandırarak ve mülk sahibi olmanın verdiği güç sayesinde özgürleşmelerini sağlayarak, bu kadınların hayatını değiştiriyoruz", diyor.
Kadın İnşaatçılar Birliğini'ni 1987'de, geleneksel olarak eğitimsiz kadınların kaderi kabul edilen ev ve tarla işleriyle uğraşmaktan bunalan, sekiz kadın kurmuştu. Bu durumda el becerisi gerektiren işlerin daha kazançlı olacağını düşünmüşlerdi. Dışarda emeği sömürülen kadınlar kolektifte çalışabiliyor. Ayrıca lezbiyenliğini açıklayan kadınlar için de kolektif, güvenli bir barınak işlevi görüyor

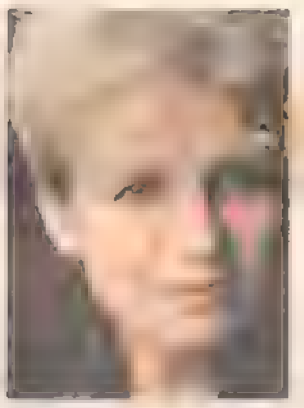

stratejik tecavüz

Psikolog Sevdi Ahmedi'nin Kosova'da kurmuş olduğu Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi, Sırp Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç'in Arnavutluk halkına uyguladığı soykırım sırasında tecavüze uğramış olan kadınların başlıca sığınağı durumunda. Bu merkez 1995'ten bu yana yılda ortalama 17 bin kadına dayanışma, sığınma, doğum ve sağlık hizmeti vermekte.
Sevdi Ahmedi 1998'de insan hakları ihlallerini, özellikle tecavüz vakalarını belgelemiş olmaktan dolayı, İnsan Hakları İzleme Kurulu'nca ödüllendirildi. Kadınların tanıklığı olmasaydı, tecavüzü bir savaş silahı olarak kullanan Miloseviç'in bu suçunu kanıtlanması için yeterli delil olmayacaktı.
Ahmedi kitlesel protesto gösterileri düzenleyerek ve internet aracılığıyla bu konuda uluslararası ilgi toplamayı başardı. Ancak bu gayreti onu tam bir hedef durumuna getirdi.
Arnavut milliyetçiler onun kadınları ön plana çıkartarak, bağımsızlık mücadelesini köstekleydiğini öne sürerken, Sırp askerler de Priştine'de yaşayan ailesini göçe zorladı. Ahmedi'nin izini süren askerler sonunda sığındığı yerde yakalayarak ona tecavüz etti. Fakat bu ağır saldırı bile onu yolundan çeviremedi. Başına gelenleri, tecavüzü aile onuruna sürülmüş bir leke olarak gören tecavüz mağduru öteki kadınlara anlatarak onları yüreklendirmeye çalıştı. Ahmedi kadınlarla ilgili geleneksel onyargılarla mücadele ederken, tecavüz damgasını silmeye çalışmakla kalmayıp, yıkıma uğrayan Kosova yı da yeniden canlandırmaya çalışıyor.

Ms. Şubat/ Mart

çöküşün ardından gelen

Doğu ve Orta Avrupalı kadınlar açısından komünizm ertesinde yaşananlar özgürleştirici olmaktan çok uzak. UNICEF kaynaklı, "Geçiş Döneminde Kadınların Durumu" başlıklı yeni bir raporda, bu bölgedeki yirmi yedi ülkede yaşayan kadınların statüsü değerlendirilmekte.

Bu araştırmada, Berlin Duvarı'nın yıkıldığı 1989'dan 1992'ye kadar geçen üç yıl içinde kadınların refah düzeyleri, iş olanakları, aile hayatları, sağlık durumları ve siyasete katılım oranları izlenmiş. Alınan sonuçlar, bu bölgede yaşayan kadınların yüksek oranda işsizlikle karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Bu durum sağlıklarının bozulmasına neden olduktan başka, şiddetin de artmasına yol açıyor. Zira kadınları koruyucu hiçbir yasal güvence yok artık.

Oysa kadınlar neler ummuştu! Eski Sovyet Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov 1987'de perestroyka sayesinde kadınların evlerine ve çocuklarına daha çok zaman ayırabileceğini müjdelediğinde, gazeteler bu haberi manşetlerden vermişti. Gerçekten de komünizm böyle bir seçenek sunmamıştı zamanında. Kadınlar saatlerce dışarda çalıştıktan sonra, akşamları ücretsiz ev işi yapmak üzere evlerine koşardı. Ne var ki, o dönemde devletin sağladığı çocuk bakımı ve ücretli doğum izninden yararlanabiliyorlardı. Yeni dönemde bu türden destek hizmetlerinden yararlanmak artık mümkün olmadığı gibi, Gorbaçov'un evde oturma vaadi de pek çok kadın için istenmeyen bir zorunluluk haline geldi.

Son zamanlarda Doğu ve Orta Avrupa'da kendini gösteren örgütlü feminist hareketler ise oldukça umut verici. Bir taban hareketi yaratan kadınlar artık siyasal, ekonomik ve yasal hakları için mücadeleye başlamış bulunuyorlar.

savaşlar baharda başlar

Mart ayı Balkanlar'da yeni sertleşmelere sahne oldu. Konuyla ilgili olarak Belgrad'daki savaş karşıtı feminist Sivahlı Kadınlar Grubu ndan Stasa Zajovic'in yazısını kısaltarak aktarıyoruz.

Balkanlar'da savaşlar hep baharda başlar. Yine seferberlik görünüyor. Herkes bundan bahsediyor, gazeteler bunu yazıyor. Tıpkı geçen baharda olduğu gibi seferberlik Kosova ve KFOR'un sınırındaki Güneydoğu Sırbistan'dan başladı. Bu bölgenin merkezinde muhalefetin iktidarda olduğu Niş kenti var: burada on gündür seferberlik başladı. Sivil postacılar askerliğe celp kâğıtları getiriyorlar, daha askeri polis bu işle ilgilenmeye başlamadı. Nişli bir adam şunları anlattı: "Bazı postacılar celp kâğıtlarını imzalatmak zorunda olmadıklarını söylediler. 'Celp kağıdını almazsan ya posta kutuna atarım, ya da kapına çivilerim.' diyorlarmış. Geçmiş savaşlarda da böyle olmuştu. Celp kâğıtlarını önce sivil postacılar, sonra askeri polis getirir. En sonunda da polis kolundan tutup savaşmaya götürür."

Geçen bahar zorla askere alınan bir genç, "Bedeli ölüm bile olsa yeni bir savaşa ya da yeni bir cepheye gitmeyeceğim," diye karşı çıkıyor. Ülkenin en kuzeyinde, Subotica da da celp kağıtları gönderilmeye başlandı. Sırp Uyanış Hareketi soruyor. "Bu kimin savaşı, bu seferberlik niye? Yugoslav Ordusu'nun Askeri Karargâhlarına soruyoruz, bunlar kimin adına yapılıyor?"

Karadağ'daki gerginlik Şubat ayında birkaç asker kaçağının tutuklanmasıyla başladı. Halbuki Karadağ Parlamentosu 1999 Kasımı'nda bir af çıkartmıştı. Ben o sırada Podgorica daydım ve herkes, Karadağlı asker kaçaklarına yönelik tutuklamalar sürerse Yugoslav Ordusu ve Karadağ polisi arasında ciddi çelişkiler olacağını söylüyordu. Anlaşıldığı kadarıyla bu bölgede seferberlik uygulaması yapılmıyor. Ordu buna cevap veren olmayacağını biliyor, çünkü Karadağlı genç insanlar, Karadağ'daki Yugoslav Ordusu'nda savaşıp vatanseverliklerini ispat etmek istemiyorlar. Karadağ'da askerden kaçmak toplumsal olarak kabul gören bir şey. Geçen yıllarda olduğu gibi (tabii NATO'nun askeri müdahalesine kadar) Sırp hükümeti "Sırbistan'ın savaş içinde olmadığını" iddia ediyor. Askeri yetkililer bir seferberlik olmadığını, bunun barış dönemlerinde olağan olarak yapılan bir manevra olduğunu öne sürüyor. Yirmi gün önce, olayların yoğunluğu daha düşükken Novi Pazar'da çok kültürlülük ve kültürlerarası işbirliği üzerine bir atölye çalışması yaptık. Burada Belgrad dan Siyahlı Kadınlar ve Güney Sırbistan'daki Sandjak'tan kadınlar pasifist şarkımızın Vranje'den eski bir türkü olmasına karar verdik. Ne istediği sorulan bir genç adam, "türkü söylemek ve tüfekleri fırlatıp atmak" dedi. Bu türküde, Balkanlar'ın geçmişinde kadınların kendilerinden olmayanlarla dayanışmalarının izlerinin olduğunu göstermek istiyoruz. Biz de askerlik yapmak istemeyen erkeklerle dayanışma içindeyiz. Podgorica'dan savaş karşıtı eylemci Srdjan Darmanovic, "Balkanlar'da yaşayan bizler için yeni bir savaş korkunç bir trajedi olur. Batılı müttefikler içinse bu, bölgedeki çelişkilere bir defa daha müdahale etme fırsatı yaratır. O yüzden çelişkileri engellemek, daha sonra bunun sonuçlarıyla uğraşmaktan çok daha iyi."

sığınma hakkı

Çeşitli nedenlerle ülkelerini terk etmek zorunda kalarak ABD'den sığınma talebinde bulunan kadınlar, kriterleri erkekler örnek alınarak belirlenmiş olan sığınma hakkına kavuşamıyor genellikle. Onlar için ABD'ye ayak bastıkları andan itibaren, büyük bir ihtimalle sınırdışı edilmekle sonlanacak çileli bir mücadele başlıyor. On yıl boyunca kocası tarafından tecavüz edilmesine, anal ilişkiye zorlanmasına, kamçılanmasına, dayak yemesine, hırpalanmasına rağmen Guatemalalı Rodi Alvaro Pena'nın sığınma talebi reddedildi. Guatemala'da ne polis ne de mahkemeler, "aile içi" bir mesele olarak kabul edildiği için bu gibi olaylara müdahalede bulunmuyor. ABD'deki, Sığınma Başvuruları Yönetim Kurulu (BIA) üyeleri, Rodi'nin kocasının onu öldürmeye yeminli olduğunu bildikleri ve başına gelenlerin tamamına inandıklarını belirtikleri halde, kadının ülkesine geri gönderilmesine karar verdi.

Halihazırda Rodi Alvarado Pena'nın sınırdışı edilmesini önlemek için Toplumsal Cinsiyet ve Göçmen Araştırmaları Merkezi'nce ülke çapında bir kampanya başlatılmış bulunuyor. Merkez'in yöneticisi Karen Musalo, Rodi'ninkine benzer bir davanın, iki yıl süren dişe diş bir mücadeleden sonra kazanıldığına işaret ederek, bu konuda duyarlı tüm kadınları dayanışmaya çağırıyor.

www.uchastings.edu/cgrs
(Center for Gender and Refugee Studies
San Francisco, Calif.)

amerikan güzeli

Amerikan Güzeli'nin adını itici bulup ancak birkaç arkadaşımdan methini duyduktan sonra gittim. Ama son yıllarda gördüğüm filmler arasında beni en çok eğlendiren ve üzerinde en fazla düşündüğüm, konuştuğum film oldu. Film eleştirilerini filmi gördükten sonra okuduğum ve sadece 'bir Amerikan ailesini anlattığını' bilerek gittiğim için film boyunca acaba aile ve sistem hangi anda kurtulacak diye diken üstündeydim. Hayır, yönetmen *Thelma ve Louise*'de ya da *Kadın Kokusu*'nda olduğu gibi 'Bu sistemin iyileri de var ve onlar galip gelir/gelebilir.' dedirtmedi. (Bunlar ilk anda aklına gelenler, eminim ki eleştiride ne kadar uzağa gidersen gitsin ailenin, düzenin son anda ne yapıp edip kurtarıldığı, seyircinin içinin rahatlatıldığı filmlere sizler de sayısız örnek bulabilirsiniz.)

Amerikan Güzeli'nde seyirciyi kendisine hayran bırakacak büyük kahramanlar, sinema adabımız olmasa ayağa fırlayıp alkışlayacağınız özlü, duygusal, derin söylevler yok. Sıradan orta sınıf insanlar Amerikan sinemasının sıkça yaptığı gibi iyiler ve kötüler sınıflandırmasına başvurmadan ele alınmışlar.

Filmin merkezindeki 40 yaşlarındaki anne baba ve ergenlik çağındaki kızdan oluşan çekirdek ailenin iyi bir gelir düzeyi, bir evi, iki arabası, pahalı mobilyaları, kredi kartları var. Anne on parmağında on marifet olan günümüz kadınlarından birisi. Onca işi başarırken katılaşmış, hayatını 'mükemmel kadın' olmaya adamış, gergin, hep temkinli, hep hesaplı bir kadın olup çıkmış. Kocasıyla cinsel hayatları sönümlenmiş. Artık hiçbir şey paylaşamaz olmuşlar.

Mukemmel eşli, güzel evli, bakımlı bahçeli adam da mutsuz. Her sabah mastürbasyon yapıyor, kızının arkadaşıyla ilgili fanteziler kuruyor ve kızına, karısına, işine yabancılaşmış yaşayıp gidiyor.

Bunca gaile arasında (annenin kızlığında sahip olamadığı) güzel bir odası, güzel giysileri olan kızları ile içten bir ilişki kurmaları da beklenemez tabii. Sade ve içine kapanık kızın en yakın arkadaşı kendisinden çok farklı. Hayatının amacı 'top model olmak' olan kız başarıya ulaşmak için izlemesi gereken yolun tamamen farkında : başarının yolu bir takım erkeklerin yatağından geçer. Seksi, önüne gelenle yatan, hayatın çemberinden geçmiş 'küçük yosma' rolünü başarıyla sürdürür. En korktuğu şey sıradan olmaktır. Oysa tam da bu haliyle, sıradan, düzenin öngördüğü kadın tiplerinden biridir

Film bu ailenin etrafında dönüyor. Ama onların çevrelerindeki ailelerin de elle tutulur yanı yok. Film yalnızca eşcinsellere -biraz gereksiz bulduğum-bir gül yolluyor. Amerikan ailesini, aile kurumunu hiç ödün vermeden sorgulamış.

Kısacası bu filmi görmenizi tavsiye ediyorum. Evet, eleştirilen Amerikan ailesi, ama sanıyorum siz de benim gibi, 'bizimki farklı olacak' diye kurulan ve sonunda varolan düzen içinde avını çarka kapılıp tükenen bizim ailelerimize dair de çok şey bulacaksınız.

Handan Oz

tanrı'nın eseri; şeytanın parçası

Bu isim izleyiciyi konu hususunda yanıltabilecek kadar yanlış bir seçim. Aminsattığı kürtaj meselesi filmde önemli yer tutsa da, bunun ötesinde bir çok şey var. Orijinal adıyla *The Cider House Rules* - Elma Çiftliğinin Kuralları, filmi güzelce özetliyor.

Kırların ortasında, sakin ve huzurlu bir kasabada yine sakin ve huzurlu St.Clauds yetimhanesinin görüntüleriyle başlıyor film. Ülkede savaş birçok şeyi belirlerken yetimhanenin dünyası farklıdır. İstenmeyen çocuklar sıcacık bir yuvayı, eğitimi ve en güzeli de sevgiyi bu yetimhanede bulurlar. Sevecen hemşireler, şefkatten her bakımdan nasibini almış büyüklü, küçüklü bir sürü çocuk ve en önemlisi tüm bunların müsebbibi, Dr. Wilber Larch (Michael Caine). Doktor çocuklarını çok sevmektedir ama içlerinden bir tanesi, Homer onun için çok özeldir. Onu yetiştirmiş, bir hekim yapmıştır. Bildiği herşeyi Homer'e öğreten doktor, onunla bir konuda çatışmaktadır; kürtaj. Ama hayatında yetimhane dışındaki dünyayı, doktorun tabiri ile "dış dünyayı" görmeyen Homer bir gün, büyüme, risk, sorumluluk, kurallar gibi ağır meyzulara ilişkin bir serüvene başlar.

Homer'ın bu büyüme serüveni, bizlere, herkes için geçerli olan ama kimsenin uymadığı kuralları, kanunları sorgulamayı öğretiyor, Kim tarafından, neden koyulduğu belli olmayan kurallar; yaşamın kendisiyle karşılaşıldığında nasıl da anlamsızlaşabiliyor. filmdeki karakterler için, tabi bizim için de. Kürtaj yapan, ince ince eter koklayan doktor, diplomasız doktorluk yapan Homer, sevgilisine ihanet eden kadın, dostuna ihanet eden adam, kızına tecavüz eden adam, babasını öldüren kız, çatıya çıkan işçiler, hepsi de yaşananların gerçekliğini var olan kuralların dışında bulabilmişler ve elbette kendi kurallarını koyarak.

Hepsi birbirinden önemli bu kadar konuyu, hepsi birbirinden ilginç bir sürü karakter yaratarak harmanlayan, bu sımsıcak filmi görmeniz dileğiyle...

Ayşegül

19.

Uluslararası İstanbul Film Festivali bu yıl 15-30 Nisan tarihlerinde gerçekleşecek. Yüz elliden fazla filmin gösterileceği bu sinema şöleninde İran, İspanya, Rusya, Çin, İsrail gibi çeşitli ülkelerden kadınların öykülerini izleyeceğiz. '99 Cannes Film Festivali'nde en iyi yönetmen, '99 Felix, en iyi kadın oyuncu, '99 Cesar'da en iyi yabancı film ödülünü alan *Annem Hakkındaki Herşey*, Nazi Almanyası'nda yaşadıkları sıra dışı olayların kahramanları Lilly ile Felice'nin sinemalaştırılmış öyküsü *Aimée ve Jaguar*, İranlı yönetmen Daryuş Mehrjui'nin yedi yıl süreyle yasaklı kalan filmi *Hanım* bunlardan ilk akla gelenler.

Ayrıca festivalde "Çağımızın Aynası Sinema" başlığı altında insan haklarını irdeleyen belgeseller yer alıyor. Peru'dan *Cesaret*, Vietnam Savaşı'nın gerek Kuzey Vietnam, gerek Güney Vietnam, gerekse ABD'den savaş dullarının tanıklıklarını içeren *Kontrol Noktası*, İstanbul Gazi Mahallesi olaylarını protesto edenlerden, çoğu lise ve üniversite öğrencisi tutuklu on yedi gencin verdiği hukuk mücadelesini konu alan *Varsayım Mahkûmları* ve her cumartesi kayıp yakınlarının sessiz direnişinin belgelendiği *Türkiye'nin Çılgın Anneleri* bunlar arasında bulunuyor.

Müzikseverlerin kaçırmaması gereken bir başka film ise, Wim Wenders'in '99 Avrupa Relgesel Ödülü'nü kazanan *Buena Vista Social Club*'ı. Küba'da yaşayan ve 1996'ya değin nerdeyse unutulmuş olan yaşlı müzisyenler üzerine bir belgesel bu. Ayrıca uluslararası yarışma filmlerini, edebiyattan beyazperdeye aktarılmış filmleri, erotik öyküleri, "Ustalara Saygı" bölümünde Robert Bresson filmlerini izleyebilirsiniz. Bu kadar çok ve güzel filmin arasından seçim yapmayı sizlere bırakıyor, iyi seyirler diliyoruz.

Film Festivali'nde

film öncesi

KİTAPLI

A

H

V

E

Büyükparmakkapı Sk. 5/3 Beyoğlu/İst

Tel: (0212) 293 66 38

sinemada kadın olmak

Ruken Öztürk'ün kitabının genel amacı, dünya sinemasında önemli yer tutan 'sanat' filmlerindeki kadının özel alanına yönelik bakış açısını ortaya çıkarmak.

"Sinemada Kadın Olmak: Sanat Filmlerinde Kadın İmgeleri adlı kitap[1] feminist bir yaklaşımla sanat filmlerinde kadın imgesini çözümlüyor. Kitap bir anlamda kült denebilecek sanat filmlerin yeniden okunması özelliğini taşıyor. Yazarın deyişiyle, kitabın genel amacı, dünya sinemasında önemli yer tutan 'sanat' filmlerindeki kadının özel alanına yönelik bakış açısını ortaya çıkarmaktır. Kitabın bir bölümünde erkek yönetmenlerin çektiği sanat filmlerinde kadının durduğu yer irdeleniyor; ve temelde sanat filmlerinin popüler/geleneksel sinemadan farkı olmayan, kadın özel alanı içine hapseden ve hiç bir şekilde özgürleştirme kaygısı taşımayan bir bakış açısı taşıdığı ortaya koyuluyor. Kitabın bir diğer önemli özelliği de sanat filmleri çeken kadın yönetmenlere ayrılmış olmasıdır. Böylece sanat filmlerinde kadın ve erkek yönetmenler bir arada ele alınarak, bu yönetmenlerin kadına bakış açılarındaki ayırt edici özellik, kadın nerede görmek istedikleri, ürettikleri ideoloji farklılıkları çözümlenmektedir.

S. Ruken Öztürk, kitabında film çözümlemelerine girmeden önce sinemanın kısa bir tarihçesini inceliyor; ayrıntılı bir biçimde 'sanat' filmleri ile popüler" filmler arasındaki ayrımı ortaya koyuyor. Ayrıca feminizmin sinemaya kazandırdıkları da kitabın önemli bir bölümünü oluşturmakta. Yazara göre feminist bilinç taşıyan sanatçılar, "ne kadınları cinsellikleriyle özdeşleştirerek sunar, ne feminist mücadele ile dalga geçer, ne de var olan ataerkil düzeni 'çaktırmadan' sürdürmeye eğilimlidir"[2].

Kitapta, ele alınan filmler sırasıyla Günbatımı (Michelangelo Antonioni, 1962), Piyano (Jane Campion, 1993), Antonia (Marleen Gorris,1995), Çığlıklar ve Fısıltılar (Ingmar Bergman,1972), Jules ve Jim (François Truffaut, 1961). Bu beş sanat filmi "metinsel çözümleme" yöntemiyle incelenerek, yönetmenin bakış açısı sorgulanmaktadır. Seçilen erkek yönetmenlerin filmlerinin ortak paydası, kadın sorununu işleyen filmler olmalarıdır. Kadın ve erkek yönetmenler arasındaki fark ise, kadınları ve erkekleri gösterme biçimindeki farklardır [3].

Yukarıda geçen erkek yönetmenlerin filmlerinde, ortak olan taraf klasik özel alan/kamusal alan ayrımı. Günbatımı'nda kadın-doğa ve erkek-kültür ikilemi tartışılır ve kadının kadın kahramanın daha çok doğayla özdeş olduğu ve kamusal alanda erkekler kadar başarılı olamadığı görülür. Piyano'nun ise feminist bir yaklaşımla çekildiği her karede kendini belli eder. Filmdeki kadın kahraman (Ada), erkek kahramanlara göre çok daha güçlü, mücadeleci ve duyarlıdır. Filmde, Günbatımı'nın tersine erkek kahraman (Baines) doğayla çok daha özdeştir. Çamaşırını kendisi yıkar, yerli kadınlarla sohbet eder, okuma yazması yoktur, son derece duygusaldır. Antonia'da Piyano gibi feminist bakış açısının izlerini taşır. Filmde kadınlar, özel ilişkilerini özgürce yaşarlar. Kamusal alanda başarılıdırlar. Bergman ın Çığlıklar ve Fısıltılar isimli filminde de kadınlar özel alana hapsedilmiştir ve hepsi sorunlu kadınlardır. Kadınları ev dışında pek görmeyiz. Jules ve Jim'de de filmin kadın kahramanı (Catharine) anlaşılmaz ve gizemlidir. Erkekler için tehdit edici bir unsurdur. Elde edemediği erkeği öldürür.

Bu beş sanat filminin bu şekilde okunmasını erkek ve kadın yönetmenlerin bakış açılarındaki farklılığı ortaya çıkarmak açısından değerli buluyorum. Bergman ın filminde, cam parçasıyla cinsel organını kesen ve yüzünde önce acı sonra erotik, mutlu bir anlam beliren Karin karakterine yönelik Rosalind Coward'ın sorusu bu noktada son derece anlamlıdır "Birçok cinsel düşlem, kadınların gerçekte ne istediğine göre değil, erkeklerin kadın cinselliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin hayal ve isteklerine göre biçimlendirilir. Böylece mazoşizm sık sık erkeklerin düşlemlerinde, kadınların isteği olarak yer alır; Norma Mailer'ın kadın kahramanlarını ısrarla şiddet ve bazen de acı ister bir şekilde betimlemesi gibi. Kadınların dilinden ve kaleminden bu kadar az bilgi verilmişken, insanlar (erkekler) kadınların düş gücü gereksinimleri ya da arzuları konularında gerçeği nasıl bilebilirler [4].

Yazar kitabı hazırlarken birçok kaynak taramış, öne sürdüğü tezlerini bu kaynaklarla desteklemiş ve sonuçta feminist literatür açısından son derece önemli bir çalışma ortaya çıkmış: S. Ruken Öztürk'ün kitabı erkek ve kadın yönetmenlerin yöntemini sorgulayan ve aralarındaki belirgin ayrılığı ortaya koyan bir çalışma. Son tahlilde kitap, kadın yönetmenlerin feminist mücadelenin kazanımları sonucunda erkek egemen kültürü sorgulayan, kadınları doğu yere koyan bilinçli filmler çekerlerken; erkek yönetmenlerin ne kadar yetenekli, derinlikli ve iyi niyetli olurlarsa olsunlar kadın sorununu yeterince kavrayıp ortaya koyamadıkları, eril bakış açısından kurtulamadıkları açığa çıkarmaktadır.

Feryal Saygılıgil

1 Semire Ruken Öztürk. Sinemada Kadın Olmak: Sanat Filmlerinde Kadın imgeleri,Alan Yayıncılık. Ocak 2000. 276 s.
2 s. 79
3 s. 93
4 s. 185

Feminist ansiklopedi

Kadınlar yaşayan anadilleri kuşaktan kuşağa aktarır... Bunu kimse inkâr edemez, değil mi? Oysa resmi yazılı dil ve sokakların dili kadınlara bazan kördür. Geride bıraktığımız yüzyıl boyunca kadınlar kendileri için ve bütün insanlar için başka bir dünya isterken, kurumları ve kavramları çok sık karşılarında buldular. Bu karşılaşmada, örtüleri kaldırdılar, kapıları kırdılar, kendi kavramlarını yaratmaya çalıştılar." Bu sözlük çalışması bize çarpanları sıralamayı amaçlıyor. Kendini "A" harfiyle anlatmaya başlarken katkı ve önerilerinizi bekliyor.

** Argo sözcükler için kaynak: Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü. Halki Aktunç.*

A

Ad: Bir varlıklar ya da nesneler sınıfını belirtmeye ötekilerden ayırmaya yarıyan sözcük. Kadınlar babalarının ve kocalarının soyadıyla tasnif edilirler. Bir ilk isim ancak bir ikinci isim veya aile namıyla biraraya geldiği zaman bir insanın adı oluşur. Kadınlar babalarının sonra da kocalarının adıyla kaydedilirler.

Adam: Genel anlamda insan; insan,teki: erkek kişi. Bu kelime insanlığın erkeklik olarak görüldüğü uzun bir tarihi gözümüzün önüne serdiği için yararlıdır. Adam yerine konmak ve adamdan sayılmak deyimleri de biz kadınları bıraktığı durum açısından eğlenceli bulunabilir. Nitekim mesela *Milliyet* gazetesi 1984'de bastığı *Tarihi Yaratan Yüz Büyük Adam* kitabının içinde Florance Nihtingale, Sarah Bernhardt, Marie Curie yi de "adamdan sayılmıştır". Spor adamı , müzik adamı, bilimadamı kelimeleri de kadınları yok sayar. Çevirisi ve ilk basımı 1994'de yapılan *Genç Bilimadamına Öğütler* isimli kitap Tübitak popüler bilim kitapları serisinden çıkmış,16. baskısını yapmış. Kitabın onbir sayfası da bilimde cinsiyet ve ırk ayrımına ayrılmış olmasına rağmen, bilimadamı yerine biliminsam veya bilimci terimi kullanılmamış.

Âdem ile Havva: Evrenin yaratılış öyküsü Tevrat ın ilk birkaç bölümünde masalsı bir dille anlatılır. Allah evreni yarattıktan sonra dünyadan aldığı bir avuç toprakla ilk insanı yaratır. (Hükâvede ilk erkeğin adı olan Âdem sözcüğü İbranice'de insan anlamına gelir) Âdem'i içinde meyveler, ırmaklar ve istediği her şey bulunan cennet adında bir bahçeye yerleştirir. Ama Âdem yalnızdır. Allah Âdem'in kaburga kemiğinden ona bir eş yaratır. Âdem kendisinin bir parçası olan bu ilk kadına Havva adını verir.

Âdet: (Eşanlamlısı aybaşı). Sağlıklı kadında döllenmemiş yumurta hücresinin ve döllenme olmadığı için kullanılamayan dölyatağı dokularının dışarı atılmasıdır. Ergenlikten itibaren ortalama 28 günde bir yaşanır. Âdet görme, âdet hali, âdet kanaması, adetten kesilme. Yaygın dini ve toplumsal inanış âdet gören kadının pis ve

Feminist ansiklopedi

uğursuz olduğudur. İslam dinine göre aybaşıyken namaz kılınmaz, camiye girilmez, Kuran ellenmez, oruç tutulmaz. Halk inanışlarına göre, kanıyorken ava gidecek adamın tüfeği ellenmez, lohusa ziyaretine gidilmez. Kadınlardan kanamalarını gizlemeleri beklenir. Kapitalizm âdet kanamasını hazır bez reklamları aracılığıyla görünür kılmıştır. Çünkü bu iş çok kârlıdır. Reklamlarda kanımız mavi renkli bir sıvı tarafından temsil edilir. Simone De Beauvoir *İkinci Cins* kitabında şöyle yazar: "Obür memelilerde yumurta üretimi tek bir mevsim sürer ve bu arada kan filan gelmez. Her ayın böyle sancılı ve kanlı bitişi yalnızca üst düzey maymun türlerinde ve kadındadır. Kadınların yüzde 85'i bu dönemde sarsıntı geçirmektedir. Atardamar gerilimi akıntıdan önce yükselip bitiminden sonra düşer; karın ağrır, genellikle ilkin peklik sonra sürgün eğilimi görülür; çoğu kez karaciğer de genişler, kandaki üre ve albümin oranı artar; terleme artar. alyuvarlar azalır, buna karşılık kan hücrelerde biriktirilen birtakım maddeleri. özellikle kalsiyum tuzlarını dolaştırmaya başlamaktadır. Bu tuzların varlığı yumurtalığı, ilileşen tiroid bezini, hipofiz bezini etkilemekte, bu hormon dengesizliği müthiş bir sinirlilik yaratmaktadır. Kadın bu dönemde daha alıngandır. Bedenini işte bu dönemde geçirgen olmayan. yabancılaşmış bir madde yığını olarak görür. Bedeni her ayın başında. karnında bir beşik kurup sonra bozan. kendine yabancı ve inatçı bir yaşamın tutsağıdır.; her ay bir çocuk doğmaya hazırlanmakta ve kırmızı dantelalarm çözüntüsü içinde düşüp gitmektedir."

Ağa: Toprak ağası. Kırsal bölgelerde geniş arazisi, malı mülkü çok olan erkek. Eskiden kimi örgütlerin başında bulunanlara verilen resmi san. Yeniçeri ağası. kolağası. tabur ağası gibi. Bir yöresel kullanımı da erkek eş. koca'dır. Türküde şöyle geçer: Ağamı yolladım Yemen eline, ayrılık olur mu taze geline.

Aile: Aynı soydan birbirini izleyerek gelen kuşaklar bütünü. Karı. koca ve çocuklardan oluşan topluluk. Çeşitli üretim biçimlerine, toplumsal düzenlere bağlı olarak değişiklikler geçirmiştir. Günümüzde aile aracılığıyla mülk aktarılır. erkek ve kadının çiftleşmesi karı-koca olarak yapıldığı zaman kurallara uygun görülür. çocuklar aile içinde büyütülür, aile fertleri uyku, beslenme, dinlenme, temizlik gibi ihtiyaçlarını "aile yuvasında" giderirler. Toplum evdeki bu hizmetlerin "karı" tarafından yapılması, çocuklar ve "koca" tarafından kullanılması beklentisi içindedir. Kadınların aile içinde yaptıkları işler bazı feministler dışında hiç kimse tarafından üretim olarak kabul edilmemektedir.
Aile kavramı en eski zamanlardan beri birçok değişiklik geçirmiştir. Mesela Roma da tek efendiye bağlı olan ve aynı çatı altında yaşayan köleler ve hizmetçiler topluluğu aile diye adlandırılırdı. Aile kelimesinin Türkçe'deki anlamlarından birisi de kocaya göre karısıdır. Bir kadın evliyse kocasının ailesidir. Genelevlerde çalışan kadınlar kendilerinden sermaye, diğer kadınlardan aile olarak bahsederler ki bu hem Türkçe açısından doğru bir kullanım olmaktadır, hem da aileyi anlamayı kolaylaştırır.

dergiler....dergiler....

Kadınlar katılmaksızın

Cemre, bir kadın dergisi. Kapağında feministlerin işareti olan içi yumruklu femina ve "kadı lar katılmaksızın gerçek bir kitle hareketi olamaz!" ibaresi var. Dergi, *Genç Kurtuluş* dergisinin özel eki olarak çıkmış.
Cemre. bütün bunları insanda yarattığı beklentileri aşan bir dergi. içindeki yazıların çoğu çok samimi bir dille yazılmış, yazıların ağırlığı sosyalist kadınların kadı olarak yaşadıkları a ve sosyalistlerle bağımsız kadın hareketinin ilişkisine ayrılmış. Bazı yazılardaki bilgi eksikliği sadece yazan arkadaşların sorumluluğunda değil, bu konuda Türkçe'deki kaynak eksikliğinin de bunda katkısı var. Ama dergide sosyalist olmayan kadınların ilgisini çekecek yazılara da yer verilmiş. Ayrıca eski çalışı a arkadaşımız Filiz Koçali'yle yapılmış olan görüşme de ilgiye değer. *Cemre* yi selâmlıyor ve yayı hayatında başarılar diliyoruz.

feministçerçeve ve sivalı feminizm

feminist kadın çevresi. çeşitli faaliyetlerde biraraya geldiğimiz, daha çok boğaziçi üniversitesi çevresinde örgütlenmiş bir kadı grubu. grup uzun zamandır hedefledikleri dergilerini bu 8 mart ta çıkarmışlar.
feministçerçeve. çeviri yazılardan oluşuyor. yazıların ağırlığı teorik ve yazarların tamamı. gözünden kaçan bir şey olmadıysa. amerikalı. geçen sayı *pazartesi*'de bir çalışmasına yer verdiğimiz bell hooks'la yapılmış bir söyleşi de var.
bu tercih bir tesadüf değil, feminist kadın çevresi, istanbul'daki feminist faaliyetler içinde yaptıkları, feminizmle ırkçılık karşıtlığını birleştirme vurgusuna teorik temel olabilecek yazıları tercih etmişler. kendi bakış açılarıyla tutarlı olan bu tercihlerini haksız bulmak mümkün değil.
ama derginin bu bağlamı ı , türkiye coğrafyasındaki anlamı üzerinde durmak istiyorum. bence abd'deki ırkçılıkla türkiye'de kürtlerin yaşadıkları arası da önemli açı farkı var.
abd'de ırkçılık, halen iktisadi ilişkiler içinde etkin olsa da, kökleri kıta tarihindeki köleciliğe dayanan bir ayrımcılık. esas olarak biyolojik parametrelere dayanıyor. ırkçılık, kendinden olmayanı tespit edip dışlamaya dayanan bir ayrımcılık.
türkiye'de kürt halkına karşı uygulanan milliyetçilik ise böyle değil. bir kere "geçmiş" bir iktisadi sistemin "kalıntısı" değil, yaşayan, işleyen, canlı iktisadi pozisyonlar var. milliyetçilik biyolojik değil, kültürel, toplumsal alanda bir yok saymaya dayanıyor. bir halkı, dilini, kültürünü, bazen (mesela bosna'da olduğu gibi dinini) yok sayarak kendi içinde eritmeyi hedefliyor. türk milliyetçiliğine göre, "kürt yoktur, onlar türktür", amerikan ırkçılığına göre de "zenciler gerçek amerikalılar değillerdir". milliyetçilik ve ırkçılık bir çok durumda birarada varolsalar da, birbirinden farklı, araları da acımasız olmak konusunda bir hiyerarşi bulunmayan iki ayrı mekanizma. abd'li siyah kadınları tecrübesiyle türkiyeli kürt kadınları tecrübesinin birbirine benzemediği gibi, abd'deki siyah hareketle türkiye'deki kürt hareketin arasında da benzerlik çok az. bu muhakkak ki daha kapsamlı tartışılabilecek bir konu ve *feministçerçeve* belki böyle bir tartışmanın da aracı olur.

ayşe düzkan

postfeminizm üzerine

varlık dergisi mart sayısında kadı larla ilgili bir kaç yazıya yer vermiş. bunlardan ilki müge iplikçi ve ümran kartal ın "evlilik kaidesinin eskimeyen zemini" adlı yazıları. sürevya evren ve rahmi g. öğdül, "bedenimizi tanıyor muyuz?" adındaki iddialı yazılarında postfeminizmle post-kolonyalizm bağlantısına değinmişler. inci aral da öykücülüğümüzde kadın ve erkek söylemi konusunu işlemiş. altay öktem ise underground dergilerde kadın başlıklı yazısında fanzinlerdeki kadın yazılarına ve kadınların çıkardığı dergilere kısa kısa değinmeyi tercih ederek ilginç bir yazı fırsatını kaçırmış.
derginin kapağında "feminist 'temsilin' çöküşü POSTFEMINIZM" ifadesiyle tanıtılan yazılar ise amı brooks'tan "postfeminizm" ve "postfeminizmlerin manzarası" adlı kısa makaleler.
bu iki yazı. genellikle anti-feminist olduğu düşünülen postfeminizmin aslında yeni bir politika değil. feminizmin kavramsal çerçevesinin eşitlikten farklılığa doğru genişletilmesi olduğunu savunuyor: "Böylelikle ikinci dalga feminist epistemolojilerinde egemen olan ataerkil ve emperyalist baskının evrensel bir baskı olduğuna dair varsayımlara meydan okur." bunun iki önemli sonucu var. bunlardan birincisi bir toplumsal cinsiyet olarak kadın olanlar arasında ortak ezilmişlikleri çerçevesinde bir başkaldırı olanağı ı mümkün olmaması. ikinci sonuç ise küreselleşen egemenlerin karşısında her "yerel"in kendi farklılığına vurgu yapması. bunun da ortak mücadeleyi baltalayan ve küreselleşmenin işine gelen bir durum olduğu ortada. yazılar, modernitenin eleştirisi, postmodernizm, postkolonyalizm konularında epeyce tartışmalı görüşler ileri sürüyor.

ayşe düzkan

Jujin çıktı

Kürt kadın dergisi *Jujin*'in 10. sayısı çıktı. *Jujin* kadınları dergiyi 8 Mart'a yetiştirmeye çalışmışlar ama aksilikler sonucu dergi biraz gecikmiş.
Derginin 'merhaba' yazısında bunu üzüntüyle dile getirseler de içerikteki zenginleşme ve yetkinleşme Jujin'cileri mutlu etmeli. Birçok haberin, politik konunun ele alındığı dergide Kürt hareketi içindeki kadınlarla yapılan çalışmanın özgünlüğü dikkat çekiyor.

Kadın Filmleri Festivali başlıyor

Uçan Süpürge'nin her yıl düzenlediği **Kadın Filmleri Festivali**'nin üçüncüsü, bu yıl da 4-11 Mayıs tarihleri arasında gerçekleşecek.
Barış ve Kadın temalı bölümde Yeşim Ustaoğlu'nun *Güneşe Yolculuk*, Tomris Giritlioğlu'nun *Suyun Öte Yanı*, Handan İpekçi'nin *Babam Askerde* ve Biket İlhan'ın *Kayıkçı* filmleri gösterilecek. Festivalde ayrıca çeşitli ülkelerden kadın yönetmenlerin filmleri ve çeşitli etkinlikler de yer alacak.

Barış Fidanları

HADEP Kadın Komisyonları Nisan ayının başında Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Van, Mersin, Siirt, Adana ve İzmir'de **Barış İçin Sen de Bir Fidan Dik** adında bir kampanya düzenliyor.
"Onbeş yıllık süreçte yaşamını yitiren herkesin anısına Kürt ve Türk kadınlarını ve annelerini yaratılan barış ortamının kalıcılaşması için birer fidan dikmeye çağırıyoruz," diyen HADEP'li kadınların kampanyasına katılmak ve bilgi almak isteyenler İrtibat Bürosuna başvurabilirler.
Tel: 0312/285 22 00

Uluslararası Feminist Konferans İstanbul'da

Uluslararası Feminist İktisat Birliği'nin (IAFFE), her yıl gerçekleştirdiği Yaz Konferansı, bu yıl 15-17 Ağustos 2000 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenecek. Birlik bu konferanslar aracılığıyla kadın ve erkeklerin yaşam biçimlerini etkileyen iktisadi yapı ve ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını engelleyen disiplinlerarası sınırların aşılması için çalışıyor. Bu nedenle konferanslarda sunulan tebliğler, düzenlenen atölye çalışmaları ve panellerin işledikleri konular açısından geniş bir yelpaze oluşturuyor. Örneğin geçmiş konferanslarda hem "Kaos Teorisi ve Feminist İktisat" konulu bir oturum yapılmış, hem de "Kızlar Niye Okula Gönderilmiyor? Hindistan Deneyiminden Gözlemler"gibi bir konuda tebliğ sunulmuş. Dolayısıyla Birlik bu konferansa sadece iktisatçıları ya da sadece kadınları değil, kadın ve erkeklerin iktisadi yaşamıyla ilgili konularda çalışmış herkesi bekliyor.
Konferans dili Türkçe ve İngilizce olmakla birlikte eşanlı çeviri maliyetinin yüksekliği nedeniyle tebliğlerin İngilizce sunulması tercih ediliyor. Tebliğ vermek için 30 Nisan 2000 tarihine kadar başvuru yapmak mümkün.
Ayrıntılı bilgi için şu adrese başvurabilirsiniz.

Şemsa Ozar. Boğaziçi Üniversitesi. Ekonomi Bölümü.
80815 Bebek. İstanbul. Tel: 2631540/1519.
e-posta: ozar@boun.edu.tr. Web sitesi: http://hamboun.edu.tr/~iaffe

nann

• Sekreterlik, bilgisayar gibi işlerde ya da lokanta ve kafeteryalarda çalışabilirim. Çalışma hayatında travesti olmamdan etkilenmeyecek kadın arkadaşlarla çalışmak istiyorum, *Esmeray*. Bağlantı için *Pazartesi*'ye not bırakabilirsiniz.

• İngilizce'den Türkçe'ye çeviri yapıyorum, *Nihal Güven*.
Tel: 0216 459 12 14.

• bursa'dan iki pınar'a. "ev ahalisine", ayla ablalarına ve diyarbakır'da bizi dinlemeye gelen bütün kadınlara selamlar. tekrar görüşmek üzere. *ayşe*

• Seda Güler Kaya arkadaşımız. *Mimoza*'daki bir yazısında Hülya Avşar'ın tam feministlerin istediği gibi bir kadın olduğunu yazmış. Kendisini insafa davet etmek isteriz. *Sabah* gazetesi bile böyle bir şeye mazeret olamaz. ***Pazartesi***

• **Küçümen Çocuk Evi** çocuğunuz için güvenli. aynı zamanda gelişkin bir ortam. Mutlu. özdisiplinli. özgür, soru soran, karşı çıkan, yeteneklerini sergileyen bireyler yetiştirebilmek için...
Sadece onların değil sizin ihtiyaçlarınızı da önemsiyoruz. Ayda bir kez, geceleri çocuklarınız bizim sorumluluğumuzda. Dahası istediğiniz akşam bir gün önceden haber vermek koşuluyla yine özgürsünüz! İsterseniz cumartesi akşamları da...
Tel: 0216 327 63 26 - 325 03 47

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Yarı zamanlı çalışanlar
Beril Eyüboğlu, Handan Koç

Baskı öncesi hazırlık
Nuray Vurgun, Şöhret Baltaş

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Ayşegül, Belgin, Eylem, Feryal, Füsun, Handan Öz, Haziran, Lale, Leyla, Mebuse, Melek, Minu, Nazmiye, Necla, Nilgün, Özgür, Pervin, Şemsa, Ülfet, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp.

Çizerler:
Ayşen Baloğlu, Semra Can.

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Ankara faks: (0312) 215 34 82
Renk ayrımı: Mondo
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

Pazartesi lokali,
Çerkez ve Türk mutfağından yemekler, çay, kahve, kek, börek servisiyle oniki-oniki arası sizleri bekliyor.
Fiyatlar makul, ortam samimi. Kavalyenizi getirebilirsiniz!

***Pazartesi*'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.*Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha da iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

ABONE FORMU
Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 5.400.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 2.700.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 75 DM, altı aylık: 35 DM.
Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
Türkiye İş Bankası. Taksim Şubesi. İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 301000 326575

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin.
Biz de size her ay ***Pazartesi***'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

Feryad ki feryadıma imdad edecek yok,
Efsûs ki gamden beni azad edecek yok
Tesir-i muhabbetle yıkılmış güzel amma,
Virane dili bir daha âbâd edecek yok

Nigar bint-i Osman